ONDERWIJSTIJD IN HET HOGER ONDERWIJS

METING 2010-2011

KWANTITATIEVE GEGEVENS

INHOUD

Samenvatting

1 Inleiding 9
1.1 Achtergrond van het onderzoek 9
1.2 Vraagstelling 9
1.3 Onderzoeksopzet 9
1.4 Definitie van onderwijstijd 10
1.5 Leeswijzer 10

2 Onderwijstijd volgens opleidingsmanagers 11
2.1 Samenvatting 11
2.2 Inleiding 11
2.3 Respons 11
2.4 Totale onderwijstijd volgens opleidingsmanagers: een overzicht 12
2.5 Contacttijd volgens opleidingsmanagers 15
2.6 Verschillen in contacttijd tussen en binnen croho-sectoren 16
2.7 Niet gerealiseerde contacttijd volgens opleidingsmanagers 18
2.8 Tijd voor zelfwerkzaamheid en stage volgens opleidingsmanagers 18

3 Onderwijstijd volgens studenten 20
3.1 Samenvatting 20
3.2 Inleiding 20
3.3 Respons 20
3.4 Totale onderwijstijd volgens studenten: een overzicht 21
3.5 Contacttijd volgens studenten 23
3.6 Niet gerealiseerde contacttijd volgens studenten 25
3.7 Tijd voor zelfwerkzaamheid en stage volgens studenten 28

4 Vergelijking tussen onderwijstijd volgens opleidingsmanagers en studenten 30
4.1 Samenvatting 30
4.2 Inleiding 30
4.3 Totale onderwijstijd 30
4.4 Contacttijd 31
4.5 Tijd voor zelfwerkzaamheid en stage 32
4.6 Verhouding tussen contacttijd en tijd voor zelfwerkzaamheid en stage 33
4.7 Groepsgrootte 33

5 Vergelijking met onderwijstijd in 2007 37
5.1 Samenvatting 37
5.2 Inleiding 37
5.3 Onderwijstijd volgens opleidingsmanagers 37
5.4 Onderwijstijd volgens studenten 41

6 Aanvullende cijfers van opleidingsmanagers 46
6.1 Afspraken over een minimum aantal contacturen in het eerste studiejaar 46
6.2 Aanpassingen van contacttijd ten opzichte van voorheen 47
6.3 Aanvullende contactmomenten 48
6.4 Relatie tussen contacttijd en rendement 48

7 Aanvullende cijfers van studenten 49
7.1 Inleiding 49
7.2 Relatie tussen contacttijd en studenttevredenheid 49
7.3 Tevredenheid over balans contacttijd versus zelfstudie 49

8 Onderwijstijd in het niet bekostigd hbo 55
8.1 Samenvatting 55
8.2 Inleiding 55
8.3 Onderwijstijd volgens opleidingsmanagers 55
8.4 Onderwijstijd volgens studenten 59

Samenvatting

Aanleiding en onderzoeksopzet
Op verzoek van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft de inspectie in het najaar van 2010 onderzoek gedaan naar de onderwijstijd in het hoger onderwijs. Het onderzoek is een herhaling van het inspectieonderzoek naar onderwijstijd uit 2007 (Inspectie van het Onderwijs, 2007). Het kwantitatieve onderzoek dat in dit rapport wordt beschreven is in 2011 aangevuld met bezoeken aan instellingen. Dit rapport geeft een uitgebreide weergave van de cijfers en is bedoeld als onderliggend materiaal bij het eindrapport *Onderwijstijd in het hoger onderwijs, meting 2010/2011.*

Voor een goede beoordeling van de onderzoeksresultaten is het van belang om contacttijd niet als een geïsoleerd gegeven te beschouwen, maar in samenhang met andere factoren te bezien. Contacttijd geeft studenten de gelegenheid te leren van docenten en elkaar en is daarmee een belangrijke voorwaarde voor goed onderwijs. Het is echter geen voldoende voorwaarde, een minimum aantal contacturen geeft geen garantie op kwaliteit. Zaken als groepsgrootte en student-docent-ratio bepalen mede de daadwerkelijke mogelijkheden tot inhoudelijke verdieping en contact, daarnaast is uiteraard de inhoudelijke kwaliteit van de contacttijd doorslaggevend.

Het kwantitatieve onderzoek heeft voor het bekostigde onderwijs de volgende antwoorden opgeleverd.

1. Wat is de geprogrammeerde onderwijstijd gemiddeld per week per studiejaar in het hoger onderwijs?
In het bekostigde hbo is in het studiejaar 2010/2011 gemiddeld 38 uur per week aan totale onderwijstijd geprogrammeerd. Hierbinnen varieert de gemiddelde contacttijd van vijftien uur in het eerste studiejaar tot zes uur in het vierde studiejaar. In de (bekostigde) universitaire bachelorfase beslaat de totale onderwijstijd 37 à 38 uur per week en varieert de gemiddelde contacttijd van dertien uur per week in het eerste bachelorjaar tot acht uur in het derde bachelorjaar. In de universitaire masterfase is de totale onderwijstijd ongeveer 35 uur per week waarvan rond de zeven uur per week aan contacttijd wordt besteed. De totale onderwijstijd ligt voor de voltijdse niet-bekostigde hbo-opleidingen gemiddeld rond de veertig uur. Er worden evenals in het bekostigde hbo gemiddeld vijftien contacturen in het eerste jaar aangeboden, dit aantal neemt af naar vijf uur in het laatste studiejaar. Voor alle geledingen geldt dat er grote verschillen zijn tussen opleidingen in de contacttijd die wordt aangeboden.

2. Is de geprogrammeerde onderwijstijd in het bekostigde hoger onderwijs sinds het vorige inspectieonderzoek toe- of afgenomen, dan wel ongeveer gelijk gebleven?
De totale onderwijstijd bij hbo-bacheloropleidingen is volgens opleidingsmanagers in 2010 ongeveer twee uur hoger per week dan in 2007. Bij de universitaire opleidingen is de onderwijstijd in de eerste studiejaren iets hoger dan in 2007 (ongeveer anderhalf uur), in de hogere jaren is de totale onderwijstijd vrijwel gelijk gebleven.

In 2010 wordt in het hbo meer contacttijd geprogrammeerd dan in 2007, met name in het eerste studiejaar. Het aantal opleidingen dat minder dan tien klokuren aanbiedt in het eerste studiejaar is gehalveerd ten opzichte van 2007 (34 procent versus 16 procent).

Bijna de helft van alle ondervraagde hbo-opleidingen (48 procent) biedt nu tien to vijftien contacturen aan in het eerste jaar, in 2007 was dat 41 procent.

In het wo is het beeld minder eenduidig dan in het hbo: de contacttijd is in de eerste studiejaren van bachelor en master vrijwel gelijk gebleven, maar in het derde jaar van de bachelorfase wordt minder contacttijd geprogrammeerd dan in 2007 (anderhalf uur) en in het tweede masterjaar juist meer (twee uur). Bijna de helft van de wo-opleidingen (46 procent) programmeert in het eerste studiejaar van de Bachelor 10 tot 15 contacturen, in 2007 was dat een derde deel (34 procent). Evenals in het hbo geven minder opleidingen aan dat zij onder de tien contacturen komen in het eerste jaar: 29 procent in 2010, in 2007 was dat 36 procent.

3. Welk deel van de geprogrammeerde contacttijd is niet doorgegaan?
Bij ruim 80 procent van de hbo-opleidingen zijn vrijwel alle lessen uit het studiejaar 2009-2010 doorgegaan, zo zeggen de opleidingsmanagers. De overige opleidingen kenden een lesuitval van 5-10 procent of meer: bij 5 procent van de hbo-opleidingen werd naar eigen zeggen 10-25 procent van het geprogrammeerde onderwijs niet gerealiseerd. In het niet-bekostigd hbo en in het wo is volgens de opleidingsmanagers vrijwel alle geprogrammeerde contacttijd gerealiseerd.

4. Welke aanvullende kwantitatieve informatie is beschikbaar uit vragenlijsten die zijn afgenomen onder opleidingsmanagers en studenten?
De relatie tussen contacttijd en studiesucces is niet eenduidig vast te stellen. In een statistische verkenning van de inspectie kon geen verband worden aangetoond tussen het aantal contacturen en de uitval- en rendementscijfers per opleiding. Ook de statistische relatie tussen het aantal contacturen - zoals gepercipieerd door de studenten zelf - en tevredenheid van studenten over de opleiding is verwaarloosbaar klein. Wel is interessant dat tevredenheid positief samenhangt met meer contacttijd en negatief met niet gerealiseerde contacttijd.

Bijna drie op de tien studenten in het bekostigd hbo en twee op de tien wo-studenten zegt ontevreden te zijn over de balans tussen contacttijd en tijd voor zelfwerkzaamheid en stage. Studenten die ontevreden zijn willen in meerderheid méér contacturen. Bij de meeste opleidingen (90 procent) besteden docenten hooguit 20 procent van hun taakbelasting aan individuele contacten met studenten.

Hierna wordt dieper ingegaan op de opzet van het onderzoek en de onderzoeksresultaten.

Onderzoeksopzet
De inspectie definieert onderwijstijd in het hoger onderwijs als een optelsom van contacttijd (de tijd voor onderwijsactiviteiten waarbij de docent fysiek aanwezig is) en tijd voor zelfwerkzaamheid en stage (de tijd voor onderwijsactiviteiten die plaatsvinden zonder aanwezigheid van een docent).

De onderwijstijd is geïnventariseerd bij opleidingsmanagers van een aantal opleidingen van vrijwel alle bekostigde instellingen voor hoger onderwijs: 471 bekostigde opleidingen (267 hbo, 204 wo) en 21 niet-bekostigde hbo-opleidingen hebben de vragenlijst compleet ingevuld. In het onderzoek is onderscheid gemaakt tussen hbo en wo. Daarbinnen is gedifferentieerd naar studiejaar en onderwijssector (CROHO-onderdeel).
Ter verificatie is de onderwijstijd geïnventariseerd onder studenten via een studentenpanel waar de respons lag op 9.527 studenten (3.670 hbo, 5.857 wo). De gegevens zijn vergeleken met resultaten uit de Nationale Studenten Enquête.

Opleidingen en studenten hebben een internetvragenlijst ingevuld. Beide vragenlijsten waren verschillend, maar de vragen aan studenten vormden grotendeels een spiegel van de vragen aan opleidingen.
Nieuw ten opzichte van 2007 is dat dit keer ook 21 niet-bekostigde hbo-opleidingen aan het onderzoek hebben meegewerkt.

De geprogrammeerde onderwijstijd in 2010

De contacttijd die wordt aangeboden verschilt sterk tussen opleidingen, zo blijkt uit de opgave van opleidingsmanagers. Ook verschilt het per sector welk deel van de totale onderwijstijd aan contacttijd wordt besteed. Dit beeld wordt bevestigd door de enquête onder studenten.

Het aantal uren totale onderwijstijd dat gemiddeld per week wordt geprogrammeerd, is in de eerste twee studiejaren in het bekostigd hbo ongeveer even groot als in het wo en ligt rond de 38 uur. In het wo neemt de gemiddelde geprogrammeerde onderwijstijd in hogere jaren af naar 35 tot 36 uur, in het hbo blijft dit stabiel.

Gemiddeld wordt in het eerste studiejaar vijftien uur contacttijd geprogrammeerd in het hbo en dertien uur in het wo. In de loop van de studie neemt de contacttijd af, in het hbo naar ongeveer zes uur per week en in het wo naar 7 à 8 uur per week. De tijd voor zelfwerkzaamheid en stage neemt tegelijkertijd toe. De verhouding tussen contacttijd en onderwijstijd voor zelfwerkzaamheid en stage verschilt niet wezenlijk tussen hbo en wo. In het eerste studiejaar wordt ongeveer een derde van de onderwijstijd besteed aan contacttijd en tweederde aan zelfwerkzaamheid en stage.

Een specifieke blik op het eerste studiejaar laat zien dat bijna de helft van de opleidingen in hbo en wo hun eerstejaars studenten tien tot vijftien uur contacttijd per week aanbiedt. Opvallend is dat een relatief groot aantal wo-opleidingen (29 procent) in het eerste studiejaar hooguit tien uur contacttijd per week aanbiedt; in het hbo is dat 16 procent.

Studenten schatten de contacttijd veel hoger in dan opleidingsmanagers, zowel in het absoluut aantal uren als in het deel van de totale onderwijstijd dat aan contacttijd wordt besteed. De contacttijd neemt volgens hbo-studenten af van gemiddeld 21,5 uur per week in het eerste jaar tot 11,5 uur in het vierde jaar. Universitaire bachelorstudenten krijgen naar eigen zeggen zo'n negentien uur contacttijd per week in het eerste bachelorjaar en 16 uur in het derde bachelorjaar; in de master rond de 12 tot 14 uur. Daarentegen besteden studenten minder tijd aan zelfwerkzaamheid en stage dan opleidingsmanagers denken. Van belang hierbij is te bedenken dat studenten een schatting hebben gemaakt op basis van hun herinnering. De informatie van de opleidingen over geprogrammeerde tijd daarentegen is gedestilleerd uit 'harde' bronnen, zoals jaarplanningen en roosters.

Ook opleidingsmanagers van alle voltijdse bacheloropleidingen in het niet-bekostigde hbo (N=21) hebben de vragenlijst over onderwijstijd ingevuld. De totale onderwijstijd is bij de onderzochte niet-bekostigde hbo-opleidingen gemiddeld hoger dan in het bekostigde onderwijs en ligt rond de 40 uur. De contacttijd ligt volgens opleidingsmanagers evenals in het bekostigde hbo gemiddeld op vijftien uur in het eerste jaar en neemt af naar vijf uur in het laatste studiejaar. De tijd voor zelfstudie en stage neemt in de loop van de studiejaren toe van 24 naar 36 uur.

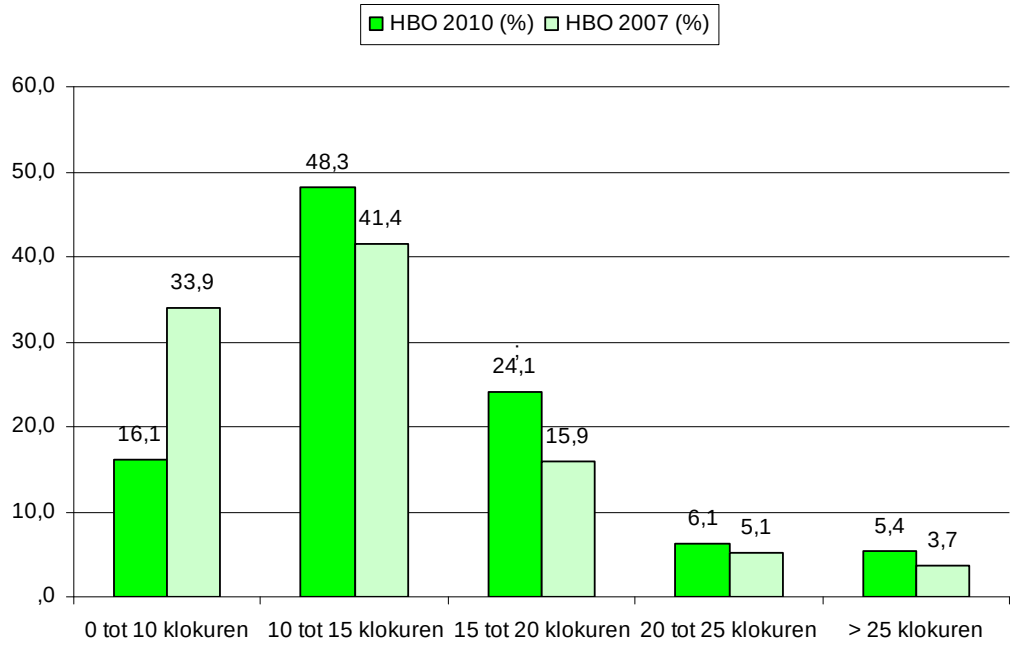
Vergelijking met onderwijstijd in 2007

De gegevens die opleidingsmanagers en studenten in 2010 hebben aangeleverd, zijn vergeleken met de cijfers uit 2007.

De *totale onderwijstijd* bij hbo- en wo bacheloropleidingen is volgens opleidingsmanagers in 2010 hoger dan in 2007. Bij de universitaire masteropleidingen is de onderwijstijd vrijwel gelijk gebleven. De *contacttijd* is volgens opleidingsmanagers in het hbo in alle studiejaren hoger dan in 2007. In het wo is geen eenduidige trend te zien van de gemiddelde contacttijd per week.

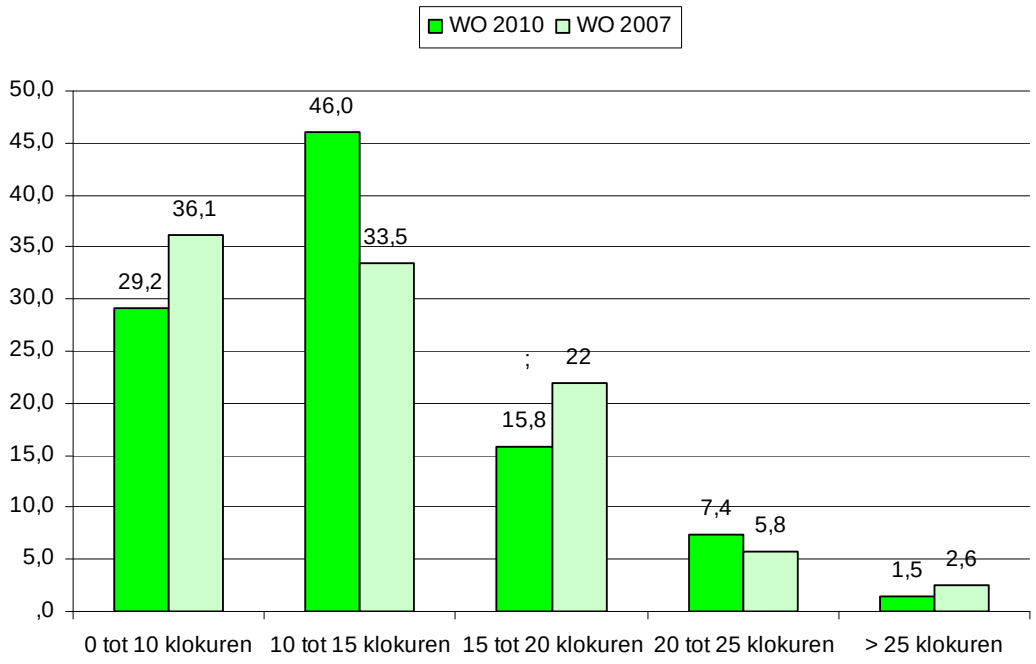
In 2010 wordt meer contacttijd geprogrammeerd dan in 2007, met name in het eerste studiejaar. Dat zit hem niet zozeer in het gemiddelde aantal contacturen maar vooral in vermindering van het aantal opleidingen dat weinig contacttijd aanbiedt (zie figuur 3 en 4). Het aantal opleidingen dat in het eerste studiejaar minder dan 10 uur programmeert is lager dan in 2007. Dat geldt met name voor het hbo: in 2007 vielen ruim tweemaal zoveel hbo-opleidingen in de categorie 0-10 uur als in 2010, respectievelijk 34 en 16 procent van de opleidingen. Voor het wo is dit verschil kleiner, respectievelijk 36 en 29 procent.

Figuur 1. Hbo: vergelijking 2010 – 2007. Spreiding van de geprogrammeerde contacttijd, gemiddeld per week – studiejaar 1

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Figuur 2. Wo: vergelijking 2010 – 2007. Spreiding van de geprogrammeerde contacttijd, gemiddeld per week – studiejaar 1

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Niet-gerealiseerde contacttijd

Vrijwel alle geprogrammeerde contacttijd wordt gerealiseerd volgens opleidingsmanagers in het wo: 95 tot 100 procent. In het hbo zegt ruim 80 procent van de opleidingen dat dit het geval is. Studenten zijn pessimistischer over de uitval van onderwijs, al bevestigen zij het beeld: het percentage studenten dat lesuitval (niet realiseren van contacttijd) ondervindt, ligt in het hbo beduidend hoger dan in het wo. Volgens 43 procent van de hbo-studenten die in studiejaar 2010/2011 als tweedejaars terugblikken op hun eerste studiejaar, is meer dan 5 procent van de destijds beoogde contacttijd niet gerealiseerd. In het wo zegt 12 procent van de studenten dit.

Tevredenheid van studenten over de balans contacttijd-zelfstudie

Bijna 30 procent van de studenten in het bekostigd hbo en een vijfde deel van de wo-studenten is ontevreden is over de balans tussen contacttijd en tijd voor zelfstudie. De meeste studenten die ontevreden zijn willen méér contacturen. De studenten die het aantal contacturen te laag vinden, krijgen naar eigen zeggen ook daadwerkelijk minder uren aangeboden: gemiddeld schatten deze studenten het aantal contacturen per week vijf uur lager dan de studenten die tevreden zijn over de balans. Opvallend is dat in het hbo de wens om meer contacturen toeneemt naarmate de studie vordert: ruim een derde deel van de vierdejaars hbo-studenten zegt het aantal contacturen te laag te vinden, in het eerste jaar is dat 14 procent.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond van het onderzoek

In het voorjaar van 2007 heeft de inspectie op verzoek van de toenmalige minister Plasterk onderzoek gedaan naar onderwijstijd in het hoger onderwijs. De directe aanleiding daarvoor waren klachten van studenten over het gebrek aan contacttijd en begeleiding. In de beleidsreactie op het rapport *Onderwijstijd in het hoger onderwijs* (Inspectie van het Onderwijs, 2007) schrijft de minister dat de discussie over onderwijsintensiteit gebaseerd dient te zijn op feiten. OCW heeft de inspectie daarom verzocht het kwantitatieve onderzoek in 2010 te herhalen.
Het primaire doel van dit onderzoek is om onderwijstijd in het hoger onderwijs opnieuw in kaart te brengen en daarmee de discussie over onderwijsintensiteit van een feitelijke kwantitatieve onderbouwing te voorzien. Het gaat dus om een herhaling van het onderzoek in 2007.

1.2 Vraagstelling

In dit onderzoek worden de volgende vragen beantwoord:

1. Wat is de geprogrammeerde onderwijstijd gemiddeld per week per studiejaar in het hoger onderwijs?
2. Is de geprogrammeerde onderwijstijd in het bekostigde hoger onderwijs sinds het vorige inspectieonderzoek toe- of afgenomen, dan wel ongeveer gelijk gebleven?
3. Welk deel van de geprogrammeerde contacttijd is niet doorgegaan?
4. Welke aanvullende kwantitatieve informatie is beschikbaar uit vragenlijsten die zijn afgenomen onder opleidingsmanagers en studenten?

1.3 Onderzoeksopzet

Kwantitatief onderzoek
De inspectie heeft gebruik gemaakt van vragenlijsten onder opleidingsmanagers en studenten die grotendeels identiek zijn aan de vragenlijsten uit 2007. Wel zijn de vragenlijsten bijgesteld op basis van ervaringen met de eerdere vragenlijsten en van een pilot in 2010. Het onderzoek betreft zowel bekostigde hogescholen en universiteiten als niet bekostigde hogescholen. Opleidingsmanagers hebben de tijd doorgegeven voor onderwijsactiviteiten, zoals die zijn gepland voorafgaand aan de start van het cursusjaar 2010/2011, gemeten in klokuren (60 minuten) per student per studiejaar voor de periode 2010/2011. In het geval van differentiatie (bijvoorbeeld naar uitstroomprofiel of afstudeerrichting) wordt uitgegaan van de variant met het grootste aantal studenten. De programmering van de onderwijsactiviteiten is verantwoord in de onderwijs- en examenregeling (OER) en wordt veelal vastgelegd in planningsdocumenten, zoals jaarplannen, opleidingsgidsen en/of programmaboeken.

Ter verificatie is de onderwijstijd geïnventariseerd onder studenten via een studentenpanel waar de respons lag op 9.527 studenten (3.670 hbo, 5.857 wo). De gegevens zijn vergeleken met resultaten uit de Nationale Studenten Enquête (zie paragraaf 3.3).

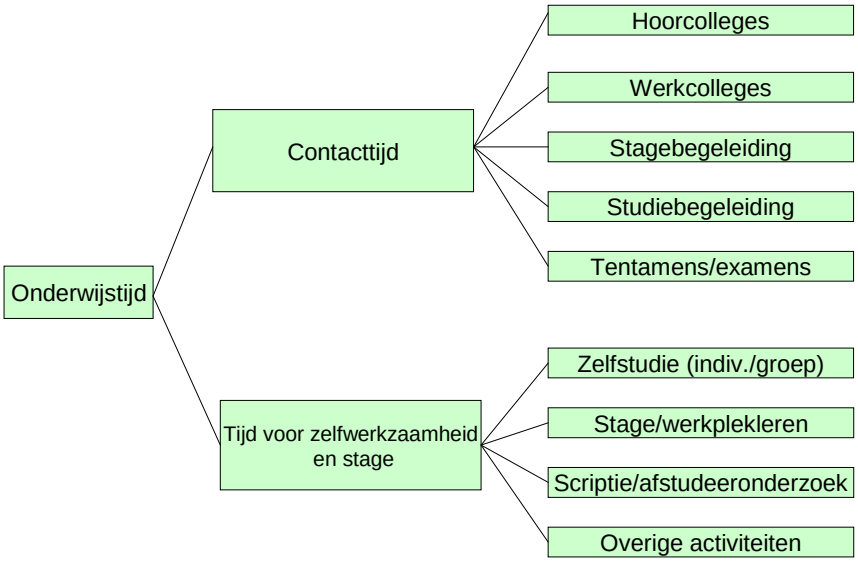
Het onderzoek betreft alleen onderwijs aan voltijdstudenten, andere opleidingsvarianten (deeltijd, duaal, flexibele leerroutes) zijn niet onderzocht. Evenals in 2007 zijn geen masteropleidingen in het hbo onderzocht. In het onderzoek is onderscheid gemaakt naar studiejaar en onderwijssectoren.

Verdieping
Het onderzoek naar onderwijstijd bevat een kwantitatieve en kwalitatieve component. Dit rapport bevat alleen de bevindingen van het kwantitatieve onderzoek.

1.4 Definitie van onderwijstijd

De inspectie definieert onderwijstijd in het hoger onderwijs als een combinatie van contacttijd (de tijd voor onderwijsactiviteiten waarbij de docent fysiek aanwezig is) en tijd voor zelfwerkzaamheid en stage (de tijd voor onderwijsactiviteiten die plaatsvinden zonder aanwezigheid van een docent). Beide vormen van onderwijstijd zijn uitgesplitst in een aantal onderwijsactiviteiten, zoals weergegeven in figuur 1.1.

Figuur 1.4a Schematisch overzicht van de definitie van onderwijstijd, uitgesplitst naar contacttijd en tijd voor zelfwerkzaamheid en stage.

1.5 Leeswijzer

Dit kwantitatieve rapport bestaat uit drie delen. Deel 1 en 2 hebben betrekking op het bekostigde hoger onderwijs. Deel 1 (hoofdstuk 2 tot en met 5) behandelt basisgegevens over onderwijstijd in het bekostigd hoger onderwijs, namelijk de hoeveelheid onderwijstijd volgens opleidingsmanagers en studenten, een vergelijking van de onderwijstijd volgens deze twee groepen en een vergelijking met de hoeveelheid onderwijstijd in 2007. Deel 2 (hoofdstuk 6 en 7) bevat extra gegevens van opleidingsmanagers en studenten. Deel 3 (hoofdstuk 8) gaat in op onderwijstijd in het niet bekostigd hbo.

2 Onderwijstijd volgens opleidingsmanagers

2.1 Samenvatting

De onderwijstijd verschilt sterk tussen opleidingen, zo blijkt uit de opgave van onderwijstijd door opleidingsmanagers. Ook verschilt het per sector welk deel van de totale onderwijstijd aan contacttijd wordt besteed en hoe deze verhouding in de loop van de studiejaren verandert.

Overeenkomsten tussen opleidingen zijn er ook, bijvoorbeeld in het eerste studiejaar. Het merendeel van de opleidingen biedt in het eerste studiejaar tien tot vijftien uur contacttijd per week aan. Ook besteedt een derde van de opleidingen in het eerste studiejaar 25 tot 30 uur per week aan zelfwerkzaamheid en stage. Opvallend is overigens dat een relatief groot aantal wo-opleidingen in het eerste studiejaar maximaal tien uur contacttijd per week aanbiedt.

Zowel in het hbo als in het wo wordt volgens opleidingsmanagers meer tijd besteed aan zelfwerkzaamheid en stage dan aan contacttijd. Dit verschil wordt groter in de loop van de studiejaren, de contacttijd neemt af.

2.2 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de onderwijstijd die volgens opleidingsmanagers in het bekostigd hoger onderwijs is geprogrammeerd. Na een overzicht van de respons (paragraaf 2.2) en het overkoepelende beeld van onderwijstijd (2.3) wordt specifieker ingegaan op de contacttijd (2.4) en de tijd voor zelfwerkzaamheid en stage (2.5).

2.3 Respons

Opleidingsmanagers in het bekostigd hbo en wo hebben een (internet)vragenlijst over onderwijstijd ingevuld. Wo-opleidingen is gevraagd zowel over de bacheloropleiding als over de eventuele aansluitende masteropleiding informatie te geven. De uitvoering van het onderzoek werd verzorgd door het onderzoeksbureau ResearchNed, voorbereiding, inhoudelijk sturing en rapportage lagen bij de inspectie. Zie tabel 2.3a voor een overzicht van de respons.

Tabel 2.3a Respons opleidingsmanagers in het bekostigd hbo en wo

	Aantal	Percentage
Hbo	267	56,7
Wo bachelor, geen master	47	10,0
Wo bachelor en eenjarige master	95	20,2
Wo bachelor en tweejarige master	62	13,2
Totaal	*471*	*100,0*

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

De respons is niet representatief naar het totale bekostigd hoger onderwijs: het hbo is ondervertegenwoordigd en wo is oververtegenwoordigd. Daarom worden geen uitspraken gedaan over het gehele hoger onderwijsstelsel, maar wordt onderscheid gemaakt in hbo en wo. De respons is representatief naar croho-sector.

Tabel 2.3b laat zien hoeveel vragenlijsten zijn uitgezet en wat de respons is. Over het geheel genomen heeft 90 procent van de benaderde opleidingen de vragenlijst ingevuld.

Tabel 2.3b Respons van opleidingsmanagers naar onderwijssector in het bekostigd hbo en wo.

	Hbo				Wo			
Croho-onderdeel	**Benaderd**	**%**	**Respons**	**%**	**Benaderd**	**%**	**Respons**	**%**
Onderwijs	64	21,9	51	19,1	0	0	0	0
Landbouw	12	4,1	12	4,5	11	4,7	11	5,4
Natuur	0	0,0	0	0	40	17,0	32	15,7
Techniek	70	24,0	70	26,2	26	11,1	22	10,8
Gezondheidszorg	24	8,2	23	8,6	12	5,1	11	5,4
Economie	76	26,0	69	25,8	21	8,9	17	8,3
Recht	0	0,0	0	0	14	6,0	12	5,9
Gedrag en maatschappij	29	9,9	25	9,4	38	16,2	34	16,7
Taal en cultuur	17	5,8	17	6,4	73	31,1	65	31,9
TOTAAL	**292**	**100**	**267**	**100**	**235**	**100**	**204**	**100**

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

2.4 Totale onderwijstijd volgens opleidingsmanagers: een overzicht

Opleidingen hebben aangegeven hoeveel klokuren wekelijks voor het studiejaar 2010/2011 zijn geprogrammeerd voor de verschillende onderwijsactiviteiten zoals beschreven in figuur 1.1. Het totaal aantal klokuren per student per studiejaar is gedeeld door het aantal onderwijsweken dat de opleiding heeft opgegeven. Volgens opleidingsmanagers wordt doorgaans minder dan veertig uur per week aan totale onderwijstijd geprogrammeerd. De totale onderwijstijd neemt in het hbo licht toe in de hogere studiejaren. In het wo nemen die uren juist af. Dit blijkt uit tabel 2.4a en 2.4b. Overigens is het van belang te bedenken dat de verschillen tussen afzonderlijke opleidingen groot zijn, dat is te zien aan de standaarddeviaties. De antwoorden van de opleidingen op de vragenlijst laten een zeer gevarieerd beeld zien van de onderwijstijd.

Tabel 2.4a Gemiddelde onderwijstijd per studiejaar (in klokuren) volgens opleidingsmanagers– bekostigd hbo (N=267).

	Bachelor-jaar 1		Bachelor-jaar 2		Bachelor-jaar 3		Bachelor-jaar 4	
	Gem.	**Sd.**	**Gem.**	**Sd.**	**Gem.**	**Sd.**	**Gem.**	**Sd.**
Contacttijd	14,8	5,4	12,7	5,6	8,6	6,2	5,9	4,6
Zelfwerkzaamheid	22,8	8,6	25,0	8,9	29,7	8,6	32,4	8,1
Totaal	37,6	7,7	37,7	7,5	38,4	6,6	38,3	7,2

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Tabel 2.4b Gemiddelde onderwijstijd per studiejaar (in klokuren) volgens opleidingsmanagers– bekostigd wo (N=204).

	Bachelorjaar 1		Bachelorjaar 2		Bachelorjaar 3		Masterjaar 1		Masterjaar 2	
	Gem.	**Sd.**	**Gem.**	**Sd.**	**Gem.**	**Sd.**	**Gem.**	**Sd.**	**Gem.**	**Sd.**
Contacttijd	12,9	4,7	11,3	4,5	8,4	4,7	7,0	6,4	7,5	11,3
Zelfwerkzaamheid	25,2	7,6	26,3	8,1	28,1	8,6	29,1	11,5	26,9	13,7
Totaal	38,1	5,7	37,7	6,5	36,5	8,2	36,3	11,4	34,9	12,0

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

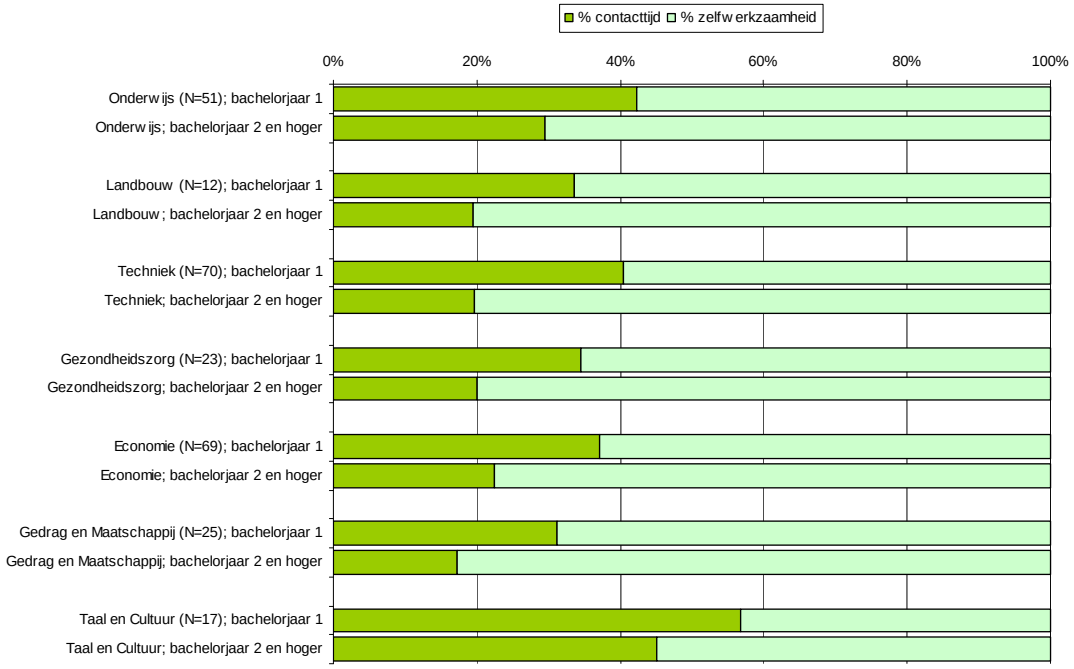
In alle jaren wordt meer tijd geprogrammeerd voor zelfwerkzaamheid en stage dan voor contacttijd. Dit verschil wordt groter naarmate de studie vordert.
In het hbo wordt in het eerste studiejaar gemiddeld 39 procent van de onderwijstijd geprogrammeerd voor contacttijd (afgeleid uit tabel 2.4a). In de latere studiejaren neemt het aandeel contacttijd af tot 15 procent in het vierde jaar. Dit is het beeld voor alle onderwijssectoren bij elkaar.

Ook als we kijken naar afzonderlijke onderwijssectoren zien we dat het aandeel contacttijd in alle onderwijssectoren afneemt in hogere studiejaren (figuur 2.4a). Dit geldt vooral voor de sector techniek waar in het eerste jaar 40 procent van de tijd wordt geprogrammeerd voor contacttijd en in latere jaren nog maar 20 procent. Overigens verschilt het per sector welk deel van de onderwijstijd wordt geprogrammeerd voor contacttijd. De sector taal en cultuur is een uitschieter naar boven, in het eerste jaar beslaat de geprogrammeerde contacttijd ruim de helft van de totale onderwijstijd. Ook in latere jaren wordt in deze sector relatief veel geprogrammeerde contacttijd geprogrammeerd. Daarbij moet worden aangetekend dat de sector Taal en cultuur klein is, ongeveer 5 procent van het totale aantal studenten studeert aan een opleiding binnen deze sector[1]. De resultaten zijn bovendien indicatief, het aantal respondenten voor deze sector (zeventien) is relatief klein.

In de universitaire bachelorfase beslaat de contacttijd in het eerste studiejaar gemiddeld een derde van de totale onderwijstijd (afgeleid uit tabel 2.4b). Net als in het hbo neemt het aandeel contacttijd af in latere studiejaren, tot 23 procent in het derde bachelorjaar. Dit is het beeld voor alle onderwijssectoren bij elkaar.
Ook hier geldt dat het aandeel contacttijd bij alle afzonderlijke sectoren afneemt en dat het per sector verschilt welk deel van de onderwijstijd wordt geprogrammeerd voor contacttijd (zie figuur 2.4b). Sommige wo-sectoren programmeren in het eerste studiejaar bijna de helft van de onderwijstijd voor contacttijd (natuur en techniek), anderen zitten tussen de 30 en 40 procent (landbouw en gezondheidszorg) en de rest programmeert een kwart tot 30 procent (economie, gedrag en maatschappij, taal en cultuur, recht).
Opvallend is tot slot dat het verschil tussen geprogrammeerde contacttijd in het eerste jaar en latere jaren doorgaans kleiner is dan in het hbo.

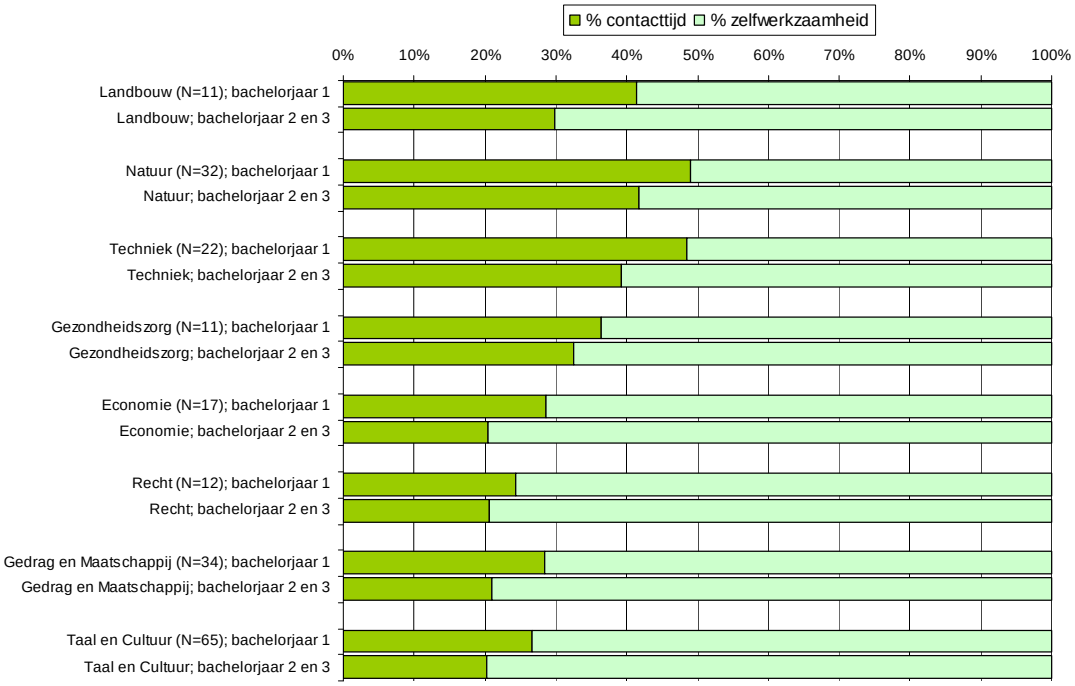
[1] Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2011). Kerncijfers 2006-2010 Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Figuur 2.4a Verhouding tussen contacttijd en tijd voor zelfwerkzaamheid per sector volgens opleidingsmanagers–studiejaar 1 versus studiejaar 2 en hoger – bekostigd hbo (N=267)

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Figuur 2.4b Verhouding tussen contacttijd en tijd voor zelfwerkzaamheid per sector volgens opleidingsmanagers–studiejaar 1 versus studiejaar 2 en hoger – bekostigd wo (N=204[2])

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

[2] Het hbo kent geen sectoren natuur en rechten zoals die in het wo voorkomen. De sector onderwijs is in het onderzoek voor het wo buiten beschouwing gelaten omdat er geen bacheloropleidingen in deze sector voorkomen.

2.5 Contacttijd volgens opleidingsmanagers

2.5.1 Contacttijd in 2010

Deze paragraaf gaat dieper in op de onderliggende activiteiten die onder contacttijd vallen. De contacttijd is gemeten in klokuren per student per studiejaar voor de periode 2010/2011. Het gemiddelde aantal klokuren per week is vervolgens berekend op basis van het aantal weken per studiejaar dat door de opleiding werd opgegeven.

In de vorige paragraaf is al genoemd dat de contacttijd zowel in het hbo als in het wo afneemt naarmate de studiejaren vorderen. Uitzondering is de universitaire masterfase waar de contacttijd in het tweede masterjaar juist weer heel licht stijgt. In het hbo wordt iets meer contacttijd geprogrammeerd dan in het in het wo, althans in de eerste drie studiejaren. In het eerste studiejaar van het hbo wordt gemiddeld bijna 15 klokuren geprogrammeerd voor contacttijd tegenover dertien contacturen in het wo.

Zowel in het hbo als in het wo wordt de meeste contacttijd geprogrammeerd voor hoor- en werkcolleges. In het hbo wordt meer tijd besteed aan werkcolleges dan aan hoorcolleges en in het wo is dit andersom.

Tabel 2.5a Contacttijd volgens opleidingsmanagers, gemiddeld per week per studiejaar (in klokuren) – bekostigd hbo (N=267)

Hbo	**Bachelor-jaar 1**		**Bachelor-jaar 2**		**Bachelor-jaar 3**		**Bachelor-jaar 4**	
	Gem.	**Sd.**	**Gem.**	**Sd.**	**Gem.**	**Sd.**	**Gem.**	**Sd.**
Hoorcolleges	3,7	3,1	3,3	2,9	2,2	2,3	1,5	1,8
Werkcolleges	8,7	4,5	7,3	4,6	4,9	4,2	3,3	3,1
Stagebegeleiding	0,5	1,1	0,6	1,4	0,6	1,2	0,6	1,8
Studiebegeleiding	1,0	1,2	0,7	0,9	0,6	1,2	0,6	1,2
Tentamens/examens	1,1	0,9	1,0	0,8	0,6	0,6	0,4	0,5
Anders	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8	2,4	0,4	0,6
Totaal[3]	14,8	5,4	12,7	5,6	8,6	6,2	5,9	4,6

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Tabel 2.5b Contacttijd volgens opleidingsmanagers, gemiddeld per week per studiejaar (in klokuren) – bekostigd wo (N=204)

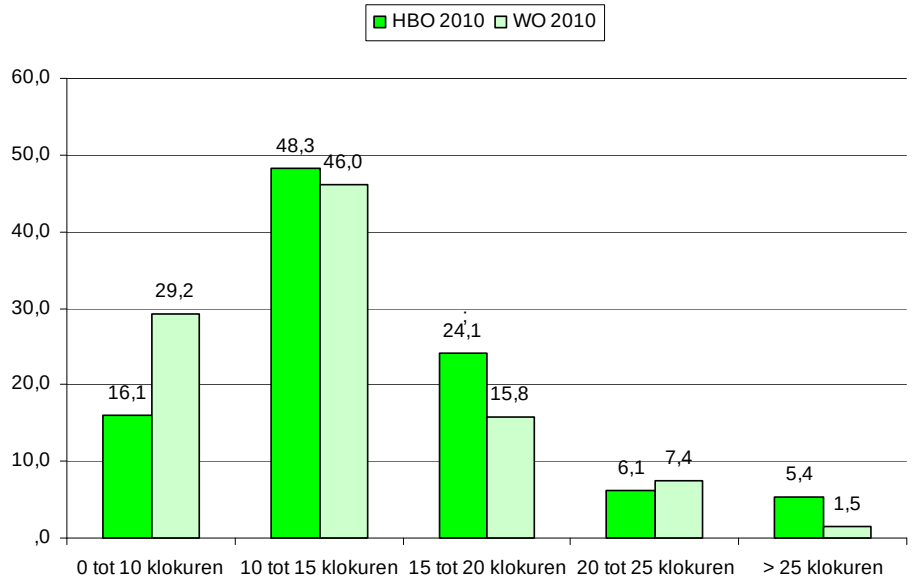
Wo	**Bachelor-jaar 1**		**Bachelor-jaar 2**		**Bachelor-jaar 3**		**Masterjaar 1**		**Masterjaar 2**	
	Gem.	**Sd.**	**Gem.**	**Sd.**	**Gem.**	**Sd.**	**Gem.**	**Sd.**	**Gem.**	**Sd.**
Hoorcolleges	4,8	2,4	4,3	2,2	3,4	2,2	2,7	3,2	1,7	1,0
Werkcolleges	6,5	3,5	5,9	3,5	3,9	2,6	3,1	2,3	3,0	5,4
Stagebegeleiding	0,2	0,5	0,4	1,2	1,4	2,9	4,3	9,9	6,4	11,6
Studiebegeleiding	0,5	0,7	0,3	0,5	0,5	1,0	0,4	0,6	2,0	6,2
Tentamens/examens	1,2	0,6	1,0	0,5	0,7	0,4	0,5	0,4	0,4	0,3
Anders	0,6	1,1	0,7	0,9	0,6	0,8	0,7	1,1	1,3	1,3
Totaal	12,9	4,7	11,3	4,5	8,4	4,7	7,0	6,4	7,5	11,3

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

[3] De gemiddelden van de afzonderlijke activiteiten tellen niet op tot het totale gemiddelde. Dat komt doordat de gemiddelden van de afzonderlijke activiteiten én het totale gemiddelde berekend zijn op studentniveau en gemiddelden niet bij elkaar opgeteld mogen worden.

Figuur 2.5a laat zien dat eerstejaars studenten bij het merendeel van de opleidingen tien tot vijftien uur contacttijd per week aangeboden krijgen. Opvallend is ook dat ruim 29 procent van de wo-opleidingen maximaal tien contacturen per week aanbiedt.

Figuur 2.5a Spreiding van contacttijd volgens opleidingsmanagers, gemiddeld per week, studiejaar 1.

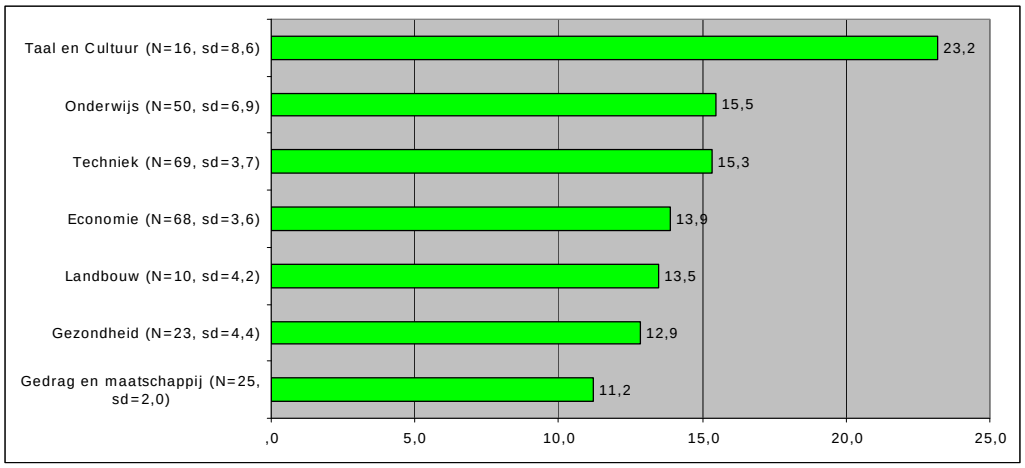
Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

2.6 Verschillen in contacttijd tussen en binnen croho-sectoren

Figuren 2.6a en 2.6b tonen de gemiddelde contacttijd per week in het eerste bachelorjaar per sector, volgens opgave van opleidingsmanagers in het bekostigd hbo en wo. In het eerste jaar van het bekostigd hbo wordt gemiddeld over alle sectoren 14,8 uur aan contacttijd per week besteed. De contacttijd is bovengemiddeld hoog in de sector Taal en Cultuur (ruim 23 uur gemiddeld per week). Zoals eerder vermeld studeert slechts een klein deel van het totale aantal studenten aan een opleiding in deze sector. Ook in het wo verschilt het gemiddelde aantal contacturen fors per sector en loopt uiteen van negen contacturen bij de sector Recht tot het dubbele daarvan (ruim 18 uur) voor studenten Techniek. Beide sectoren zijn met elk 12 procent van het totale aantal wo-studenten middelgroot[4].

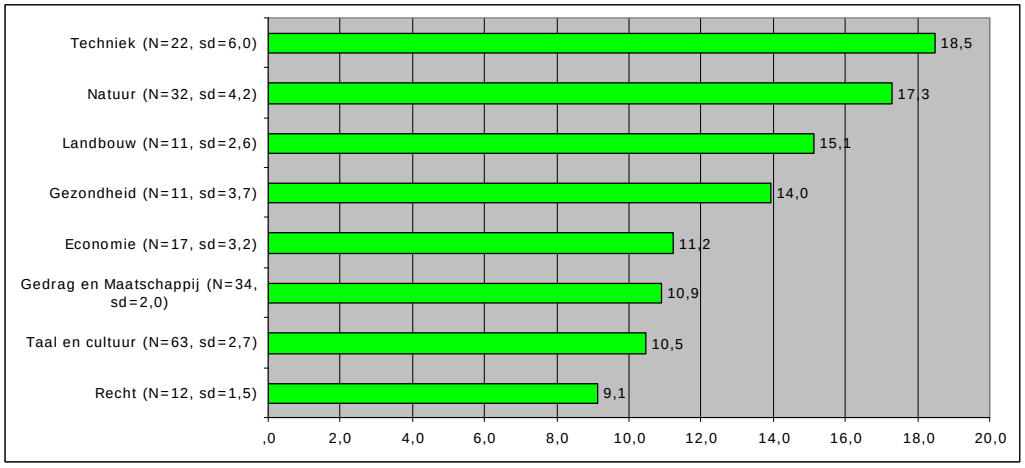
[4] Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2011). Kerncijfers 2006-2010 Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Figuur 2.6a Gemiddelde contacttijd per sector in het eerste bachelorjaar volgens opleidingsmanagers in het bekostigd hbo.

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Figuur 2.6b Gemiddelde contacttijd per sector in het eerste bachelorjaar volgens opleidingsmanagers in het bekostigd wo.

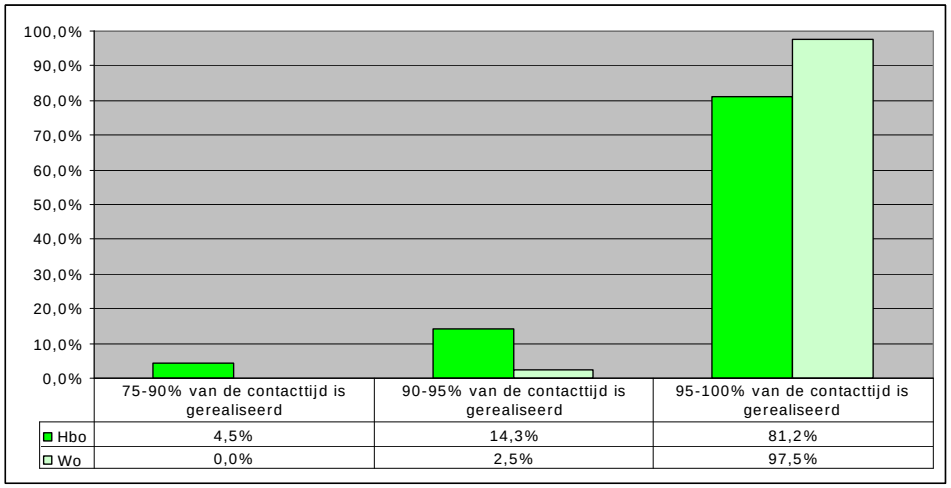
Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Ook binnen afzonderlijke sectoren verschilt de contacttijd per week in het eerste bachelorjaar. In het hbo kennen met name de sectoren Taal en cultuur en Onderwijs een grote spreiding (een standaardafwijking van 8,6 uur respectievelijk bijna zeven uur per week). Bij de opleidingen in de sector Gedrag en maatschappij zijn de verschillen in de hoeveelheid contacttijd in het eerste jaar kleiner (een standaardafwijking van twee uur per week).
In het wo verschilt de hoeveelheid contacttijd in het eerste jaar met name bij opleidingen binnen de sector Techniek (een standaardafwijking van zes uur). Bij de sectoren Gedrag en maatschappij en Rechten zijn de onderlinge verschillen relatief laag (een standaardafwijking van bijna twee respectievelijk anderhalf uur per week).

2.7 Niet gerealiseerde contacttijd volgens opleidingsmanagers

Opleidingsmanagers hebben, terugkijkend op het studiejaar 2009-2010, een schatting gegeven van het deel van de beoogde contacttijd voor eerstejaars studenten is gerealiseerd (zie figuur 2.7a). Volgens wo-opleidingsmanagers is vrijwel alle geprogrammeerde contacttijd gerealiseerd, in het hbo geldt dat volgens ruim 80 procent van de opleidingsmanagers.

Figuur 2.7a Schatting van de gerealiseerde contacttijd voor eerstejaars studenten in 2009-2010 volgens opleidingsmanagers – bekostigd hbo (N=267) en wo (N=204)

	75-90% van de contacttijd is gerealiseerd	90-95% van de contacttijd is gerealiseerd	95-100% van de contacttijd is gerealiseerd
Hbo	4,5%	14,3%	81,2%
Wo	0,0%	2,5%	97,5%

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Het komt voor dat een deel van de geprogrammeerde contacttijd niet kon worden gerealiseerd. Volgens opleidingsmanagers gebeurt dit bijvoorbeeld wanneer docenten zich door afwezigheid of ziekte afmelden, vooral wanneer dat in een laat stadium gebeurt en er zo snel geen vervanging geregeld kan worden.

2.8 Tijd voor zelfwerkzaamheid en stage volgens opleidingsmanagers

Deze paragraaf gaat dieper in op de specifieke activiteiten die plaatsvinden zonder de aanwezigheid van een docent: de tijd voor zelfwerkzaamheid en stage. Bij deze onderwijsactiviteiten heeft de docent van de opleiding uiteraard een sturende rol, maar is hij of zij niet fysiek aanwezig. De opleidingen hebben opgegeven hoeveel uur per studiejaar voor onderwijsactiviteiten is geprogrammeerd waarbij de docent niet fysiek aanwezig is. Het gemiddelde aantal klokuren per week is berekend op basis van het aantal werken per studiejaar dat door de opleiding werd opgegeven.

In het eerste studiejaar wordt 23 (hbo) tot 25 (wo) uur ingeroosterd voor zelfwerkzaamheid en stage. Het aantal niet-begeleide uren neemt toe in de loop der studiejaren. Dat geldt althans volgens opleidingsmanagers in het hbo en universitaire bachelorfase. Deze trend zet zich voort in het eerste universitaire masterjaar maar in het tweede masterjaar wordt weer iets minder tijd voor zelfwerkzaamheid geprogrammeerd dan daarvoor.
In de loop van de studiejaren neemt de tijd voor zelfstudie af en stijgt de tijd voor stage en scriptie, zowel in het hbo als in het wo. In het hbo ligt het accent in het derde en vierde jaar op stage en scriptie.

Tabel 2.8a Tijd voor zelfwerkzaamheid en stage volgens opleidingsmanagers, gemiddeld per week in studiejaar (in klokuren)- bekostigd hbo (N=267)

	Bachelor-jaar 1		Bachelor-jaar 2		Bachelor-jaar 3		Bachelor-jaar 4	
	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.
Zelfstudie	21,0	8,2	20,1	8,8	15,0	8,4	12,5	7,9
Stage	3,0	3,3	7,2	6,7	16,2	8,7	11,4	8,1
Scriptie	0,0	0,2	0,1	0,4	0,8	2,0	14,4	7,8
Overig	0,9	2,0	1,0	2,5	0,8	1,7	0,6	1,5
Totaal	22,8	8,6	25,0	8,9	29,7	8,6	32,4	8,1

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

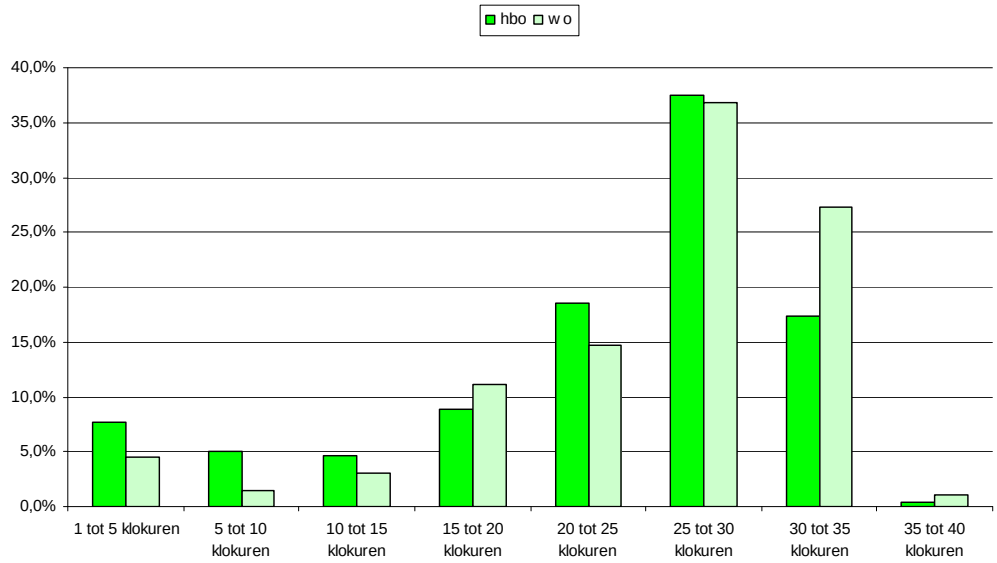
Tabel 2.8b Tijd voor zelfwerkzaamheid en stage volgens opleidingsmanagers, gemiddeld per week in studiejaar (in klokuren)- bekostigd wo (N=204).

	Bachelor-jaar 1		Bachelor-jaar 2		Bachelor-jaar 3		Masterjaar 1		Masterjaar 2	
	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.
Zelfstudie	25,3	6,7	26,3	7,6	21,3	7,8	19,7	7,8	12,1	12,4
Stage	1,7	3,0	2,6	3,7	6,5	4,3	5,2	4,9	10,4	6,4
Scriptie	1,2	1,4	1,8	2,5	6,9	3,1	11,6	5,9	15,3	8,8
Overig	0,6	0,8	0,6	1,3	0,4	0,4	0,5	1,1	0,6	0,8
Totaal	25,2	7,6	26,3	8,1	28,1	8,6	29,1	11,5	26,9	13,7

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Evenals voor de geprogrammeerde contacttijd geldt dat het aantal uren voor zelfwerkzaamheid en stage sterk uiteenloopt tussen de verschillende opleidingen. Figuur 2.8a toont de verdeling van het aantal uren voor zelfwerkzaamheid en stage. Hieruit blijkt dat ruim de helft van de opleidingen meer dan 25 klokuren per week voor zelfwerkzaamheid en stage programmeert. Dit geldt voor 55 procent van de onderzochte hbo-opleidingen en driekwart van de wo-opleidingen.

Figuur 2.8a Spreiding van de tijd voor zelfwerkzaamheid en stage volgens opleidingsmanagers, gemiddeld per week – studiejaar 1

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

3 Onderwijstijd volgens studenten

3.1 Samenvatting

De onderwijstijd verschilt sterk tussen opleidingen, zo blijkt uit de opgave van onderwijstijd door studenten. Ook verschilt het per sector welk deel van de totale onderwijstijd aan contacttijd wordt besteed en hoe deze verhouding in de loop van de studiejaren verandert.

Overeenkomsten tussen studenten zijn er ook, bijvoorbeeld in het eerste studiejaar. Zo schat het gros van de eerstejaars studenten in het hbo de contacttijd op 10 tot 25 uur per week. De meeste eerstejaars wo-studenten zeggen 10 tot 20 uur contacttijd per week te krijgen. Ook zeggen de meeste eerstejaars studenten vijf tot tien uur aan zelfwerkzaamheid en stage te besteden.

Studenten ervaren tijdens de eerste twee studiejaren meer contacttijd dan tijd voor zelfwerkzaamheid en stage. In de hogere studiejaren is het beeld omgekeerd.

Volgens hbo-studenten wordt in het eerste studiejaar gemiddeld 60 procent van de totale onderwijstijd besteed aan contacttijd en is dit aandeel in het vierde jaar gehalveerd. De tijd voor zelfwerkzaamheid en stage is in het vierde jaar juist verdubbeld ten opzichte van het eerste jaar. Dit beeld zien we ook bij afzonderlijke onderwijssectoren. In het wo zijn de contrasten minder groot.

3.2 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de onderwijstijd die studenten in het bekostigd hoger onderwijs percipiëren. Na een overzicht van de respons (3.2) en het overkoepelende beeld van onderwijstijd (3.3) wordt dieper ingegaan op contacttijd (3.4) en tijd voor zelfwerkzaamheid en stage (3.5).

3.3 Respons

De resultaten zijn gebaseerd op een vragenlijst die is afgenomen onder een studentenpanel. De uitvoering was daarbij in handen van het onderzoeksbureau ResearchNed, de voorbereiding, inhoudelijk sturing en rapportage lag bij de Inspectie van het Onderwijs. Studenten hebben een schatting gemaakt van de contacttijd en tijd voor zelfwerkzaamheid en stage tussen september en eind oktober 2010. Er zijn schattingen bekend van 9.527 voltijd studenten uit het bekostigd hbo en wo, waarvan 38,5 procent afkomstig is uit het hbo (3.670 studenten) en 61,5 procent uit het wo (5.857 studenten). Tabel 3.3a toont verdeling van deze studenten over de studiejaren.

Tabel 3.3a Respons studentenpanel per studiejaar, in percentages

	Hbo (N=3.670)	Wo (N=5.857)
Bachelorjaar 1	22,9	15,2
Bachelorjaar 2	28,6	25,2
Bachelorjaar 3	24,6	28,3
Bachelorjaar 4	23,9	-
Masterjaar 1	-	19,2
Masterjaar 2	-	12,0
Totaal	*100*	*100*

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

De respons is niet representatief voor het hele hoger onderwijsstelsel. Het hbo is sterk ondervertegenwoordigd en wo is sterk oververtegenwoordigd. De respons is wel representatief naar croho-sector.

Dankzij bemiddeling van Studiekeuze123 konden dezelfde vragen die aan het studentenpanel werden gesteld, ook worden voorgelegd aan alle studenten van de hoger onderwijsinstellingen die meededen aan de Nationale Studenten Enquête (NSE) 2011. Ongeveer 150.000 studenten uit het bekostigde hbo en wo hebben de vragen over onderwijstijd beantwoord. Het onderzoeksbureau ResearchNed heeft de antwoorden op deze vragen verwerkt en geanalyseerd, nadat de instellingen voor hoger onderwijs die deelnamen aan de NSE de inspectie toestemming gaven om de gegevens te gebruiken voor een landelijk beeld. Waar mogelijk heeft de inspectie de gegevens uit het studentenpanel vergeleken met resultaten van de NSE. Daarbij moet worden opgemerkt dat de periode op basis waarvan de NSE-studenten een schatting hebben gemaakt verschilde van die van de panelstudenten en liep van begin oktober 2010 tot en met eind januari 2011.

3.4 Totale onderwijstijd volgens studenten: een overzicht

Studenten hebben over de periode september tot en met eind oktober 2010 het aantal klokuren per week geschat voor verschillende vormen van onderwijsactiviteiten waarbij de docent fysiek aanwezig was. Ook is over dezelfde periode een inschatting gemaakt van de hoeveel tijd die per week is besteed aan diverse vormen van zelfwerkzaamheid en stage. Het gaat steeds om een gemiddeld aantal klokuren. Tabellen 3.4a en 3.4b tonen de resultaten voor het bekostigd hbo respectievelijk wo.

Net als bij de gegevens die opleidingsmanagers hebben aangeleverd, geldt ook voor studenten dat de verschillen tussen de opgegeven contacttijd groot zijn. Dat is te zien aan de standaarddeviaties. De antwoorden van de studenten op de vragenlijst laten een zeer gevarieerd beeld zien. Dit beeld komt niet alleen naar voren in het studentenpanel maar ook in de NSE.

Tabel 3.4a Gemiddelde gerealiseerde onderwijstijd per week per studiejaar (in klokuren) – hbo bekostigd (N=3.670)

	Bachelorjaar 1		**Bachelorjaar 2**		**Bachelorjaar 3**		**Bachelorjaar 4**	
	Gem.	**Sd.**	**Gem.**	**Sd.**	**Gem.**	**Sd.**	**Gem.**	**Sd.**
Contacttijd	21,5	9,5	20,1	9,6	14,0	10,1	11,5	9,5
Zelfwerkzaamheid	14,3	9,9	17,1	11,0	24,9	13,7	27,9	14,6
Totaal	35,8	13,8	37,2	13,4	38,9	13,4	39,3	14,6

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Tabel 3.4b Gemiddelde gerealiseerde onderwijstijd per week per studiejaar (in klokuren) – wo bekostigd (N=5.857)

	Bachelorjaar 1		Bachelorjaar 2		Bachelorjaar 3		Masterjaar 1		Masterjaar 2	
	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.
Contacttijd	19,1	7,9	18,4	8,6	15,7	8,7	14,4	9,1	12,1	11,2
Zelfwerkzaam-heid	14,9	8,9	16,0	9,5	19,0	11,1	24,0	11,9	31,5	13,9
Totaal	33,9	11,0	34,4	12,2	34,7	13,0	38,5	13,2	43,6	13,3

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

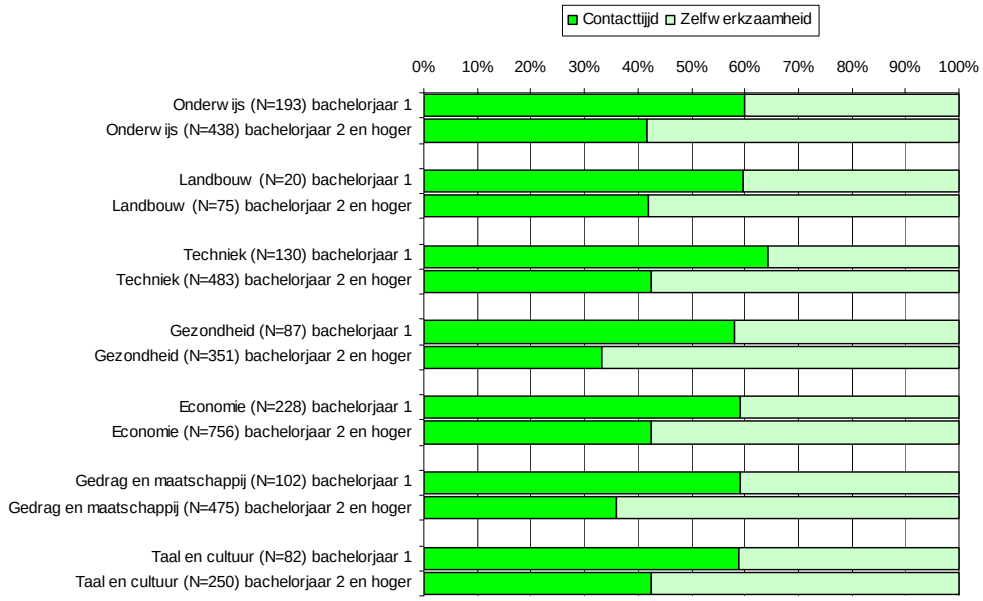
Studenten uit het studentenpanel schatten de totale onderwijstijd op minder dan veertig uur per week, met uitzondering van het tweede universitaire masterjaar. Dit beeld wordt bevestigd door de NSE. De totale onderwijstijd neemt licht toe in de loop van de studiejaren.

Binnen de totale onderwijstijd is de contacttijd in de eerste twee studiejaren hoger dan de tijd voor zelfwerkzaamheid en stage. In de hogere studiejaren is het beeld omgekeerd: de contacttijd neemt af naarmate de studie vordert en de tijd voor zelfwerkzaamheid en stage neemt juist toe. Een vergelijkbaar beeld komt naar voren in de NSE-gegevens.

Volgens hbo-studenten uit het studentenpanel en die de NSE hebben ingevuld, wordt in het eerste studiejaar gemiddeld 60 procent van de totale onderwijstijd besteed aan contacttijd. In de latere studiejaren neemt dit aandeel af tot 29 procent in het vierde jaar, dus een halvering ten opzichte van het eerste jaar. De tijd voor zelfwerkzaamheid en stage is in het vierde jaar juist verdubbeld ten opzichte van het eerste jaar. Dit is het beeld voor alle onderwijssectoren bij elkaar. Ook als we kijken naar afzonderlijke onderwijssectoren (figuur 3.4a en blijkt ook uit NSE-gegevens) zien we dat het aandeel contacttijd in alle onderwijssectoren afneemt in hogere studiejaren.

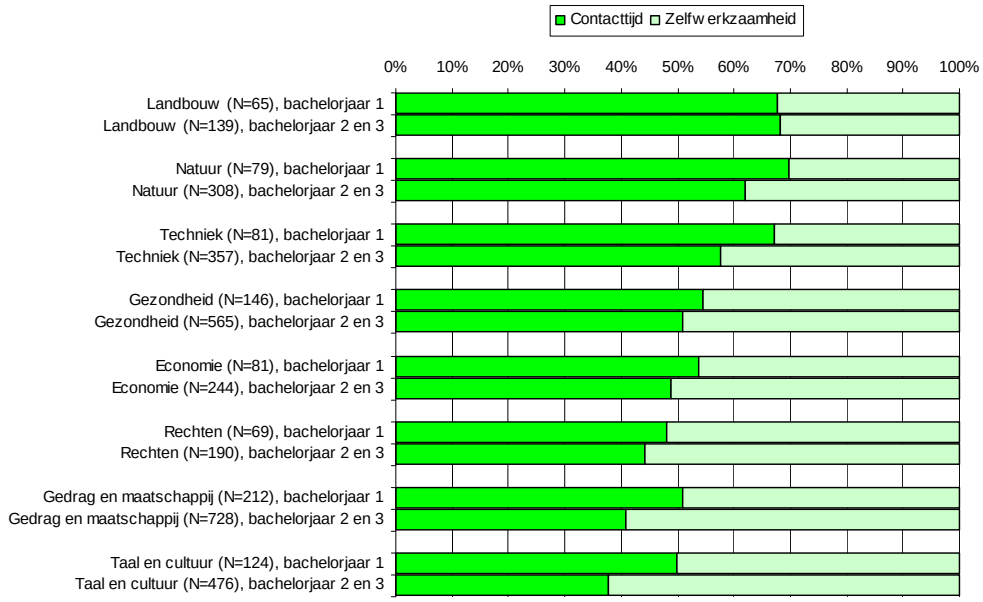
In het wo zijn de contrasten minder groot. Ook in de universitaire bachelorfase bestaat de totale onderwijstijd aanvankelijk vooral uit contacttijd (56 en 53 procent in het eerste resp. tweede jaar) en slaat die verhouding om na het tweede bachelorjaar (45 procent in het derde jaar, afgeleid uit tabel 3.4b). Dit is het beeld voor alle sectoren bij elkaar. Een vergelijkbaar beeld komt naar voren in de NSE-gegevens.
Het onderscheid naar de afzonderlijke onderwijssectoren (zie figuur 3.4b) laat ten eerste zien dat het aandeel contacttijd in het eerste jaar doorgaans hetzelfde is als in latere jaren, met uitzondering van enkele sectoren. Dit is een ander beeld dan in het hbo, waarin het aandeel contacttijd bij alle sectoren afneemt in latere jaren.
Ten tweede verschilt het per sector welk deel van de onderwijstijd wordt besteed aan contacttijd. Volgens studenten bij Landbouw, Natuur en Techniek bestaat in het eerste jaar minstens 60 procent van de onderwijstijd uit contacttijd (zowel volgens het studentenpanel als volgens de NSE). Volgens studenten bij Rechten en Taal en Cultuur is de verhouding tussen contacttijd en niet-contacttijd in het eerste jaar echter fifty-fifty.
In de universitaire masterfase bestaat een kleiner deel van de totale onderwijstijd uit aan contacttijd dan in de bachelorfase. Over alle sectoren heen wordt 37 procent (eerste masterjaar) tot 27,8 procent (tweede masterjaar) van de onderwijstijd aan contacttijd besteed (afgeleid uit tabel 3.4b).

Figuur 3.4a Verhouding tussen gerealiseerde contacttijd en onderwijstijd voor zelfwerkzaamheid per sector – bekostigd hbo: studiejaar 1 versus studiejaar 2 en hoger (N=3.670)

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Figuur 3.4b Verhouding tussen gerealiseerde contacttijd en onderwijstijd voor zelfwerkzaamheid per sector – bekostigd wo: bachelorjaar 1 versus bachelorjaar 2 en 3 (N=5.857)

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

3.5 Contacttijd volgens studenten

Deze paragraaf gaat dieper in op de onderliggende activiteiten die onder contacttijd vallen. Tabel 3.5a en 3.5b tonen de schattingen van studenten voor het hbo respectievelijk wo.

Tabel 3.5a Gerealiseerde contacttijd, gemiddeld per week per studiejaar (in klokuren) – bekostigd hbo (N=3.670)

	Bachelorjaar 1		Bachelorjaar 2		Bachelorjaar 3		Bachelorjaar 4	
	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.
Hoorcolleges	7,9	6,2	8,1	6,3	6,3	5,7	5,4	5,0
Werkcolleges	9,0	6,1	8,2	5,9	6,2	5,8	5,1	5,1
Stagebegeleiding	2,2	2,9	2,1	3,4	2,5	4,7	1,6	2,8
Studiebegeleiding	2,1	1,9	1,6	1,9	1,4	1,6	1,5	2,6
Tentamens	3,5	3,3	3,1	3,1	2,4	2,9	1,8	2,4
Overig	3,1	4,1	2,1	3,8	1,7	4,4	2,0	5,1
Totaal[5]	21,5	9,5	20,1	9,6	14,0	10,1	11,5	9,5

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Tabel 3.5b Gerealiseerde contacttijd, gemiddeld per week per studiejaar (in klokuren) – bekostigd wo (N=5.857)

	Bachelorjaar 1		Bachelorjaar 2		Bachelorjaar 3		Masterjaar 1		Masterjaar 2	
	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.
Hoorcolleges	8,8	4,8	9,2	5,1	7,9	4,7	7,8	5,4	6,6	5,5
Werkcolleges	7,2	4,6	6,6	5,1	5,7	4,6	5,4	4,4	4,5	4,6
Stagebegeleiding	0,5	1,4	0,5	1,6	1,5	4,5	3,0	7,0	5,9	10,9
Studiebegeleiding	1,7	1,9	1,1	1,8	1,3	2,1	1,0	1,8	1,8	3,9
Tentamens	2,9	3,1	2,8	3,0	2,7	2,8	2,3	2,6	1,7	2,3
Overig	1,9	2,8	1,8	3,6	1,7	3,2	1,6	4,1	1,3	2,3
Totaal	19,1	7,9	18,4	8,6	15,7	8,7	14,4	9,1	12,1	11,2

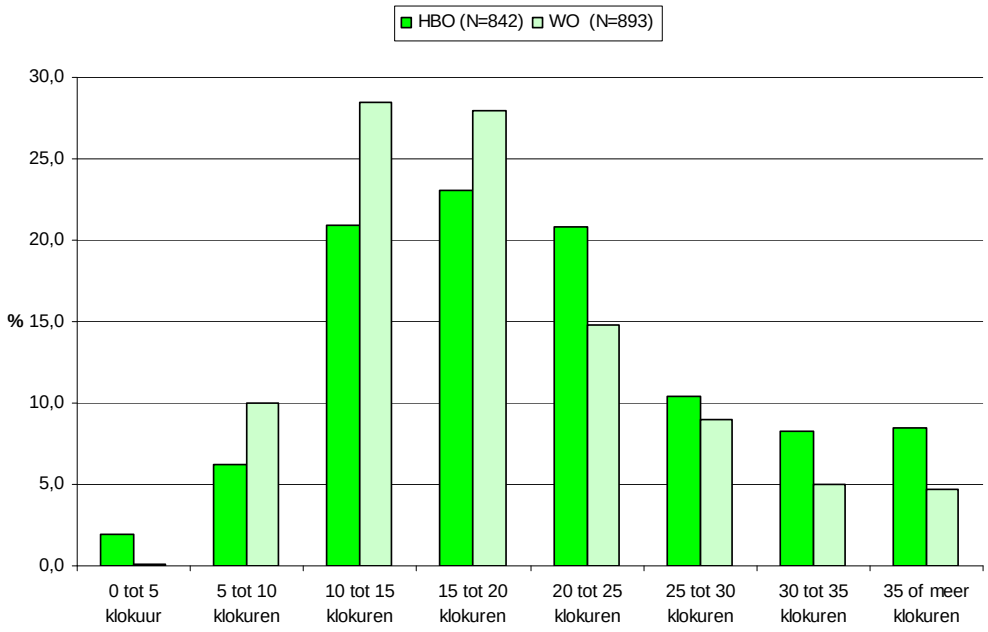
Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Volgens studenten bestaat contacttijd in alle jaren voornamelijk uit hoor- en werkcolleges en wordt in de loop van de studie minder tijd besteed aan deze werkvormen. Studiebegeleiding vindt voornamelijk in het eerste jaar plaats. Stagebegeleiding gebeurt volgens hbo-studenten vooral in het derde jaar en volgens wo-studenten met name in de masterfase.

Zoals uit figuur 3.5a blijkt wordt volgens de meeste eerstejaarsstudenten in het hbo (23 procent) gemiddeld 15 tot 20 klokuren aan contacttijd wordt gerealiseerd. In het wo zegt de meerderheid van de eerstejaars (28,4) dat er gemiddeld 10 tot 15 klokuren aan contacttijd wordt gerealiseerd. Een vergelijkbaar beeld komt uit de NSE-gegevens.

[5] De gemiddelden van de afzonderlijke activiteiten tellen niet op tot het totale gemiddelde. Dat komt doordat de gemiddelden van de afzonderlijke activiteiten én het totale gemiddelde berekend zijn op studentniveau en gemiddelden niet bij elkaar opgeteld mogen worden.

Figuur 3.5a Spreiding van gerealiseerde contacttijd (gemiddeld per week – studiejaar 1)

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

3.6 Niet gerealiseerde contacttijd volgens studenten

3.6.1 Omvang van niet gerealiseerde contacttijd

Over de omvang van niet gerealiseerde contacttijd lopen de schattingen van studenten sterk uiteen. Zo blijkt uit het studentenpanel dat een schatting over september tot en met eind oktober 2010 een heel ander beeld geeft dan een schatting over het volledige eerste studiejaar. Uit de NSE blijkt dat een andere rapportageperiode weer afwijkende cijfers oplevert.

Twee conclusies blijven echter staan, ongeacht de bron en rapportageperiode. Ten eerste wordt de niet gerealiseerde contacttijd hoger ingeschat door hbo-studenten dan door wo-studenten. Ten tweede schatten studenten de niet gerealiseerde contacttijd hoger in dan opleidingsmanagers.

Hieronder wordt per databron (studentenpanel en NSE) ingegaan op de omvang van de niet gerealiseerde contacttijd.

<u>Gegevens uit het studentenpanel</u>

Studenten hebben aangegeven welk deel van de tijd die ingeroosterd stond voor onderwijsactiviteiten waarbij de docent fysiek aanwezig was, niet is doorgegaan tussen september en eind oktober 2010 (zie tabel 3.6a en 3.6b)

Tabel 3.6a Niet-gerealiseerde contacttijd als percentage van de onderwijstijd volgens studenten– bekostigd hbo (N=3.670)

	Bachelorjaar 1		Bachelorjaar 2		Bachelorjaar 3		Bachelorjaar 4	
	N	%	N	%	N	%	N	%
<5%	636	75,5%	759	72,4%	646	71,5%	629	71,8%
5-10%	144	17,1%	205	19,6%	159	17,6%	140	16,0%
10-25%	32	3,8%	56	5,3%	57	6,3%	64	7,3%
25-50%	12	1,4%	14	1,3%	21	2,3%	26	3,0%
>50%	18	2,1%	14	1,3%	21	2,3%	17	1,9%
Totaal	842	100%	1048	100%	904	100%	876	100%

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Tabel 3.6b Niet-gerealiseerde contacttijd als percentage van de onderwijstijd volgens studenten– bekostigd wo (N=5.857)

	Bachelorjaar 1		Bachelorjaar 2		Bachelorjaar 3		Masterjaar 1		Masterjaar 2	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
<5%	829	92,8%	1367	92,5%	1490	89,9%	1022	90,9%	609	86,4%
5-10%	42	4,7%	73	4,9%	116	7,0%	67	6,0%	61	8,7%
10-25%	8	0,9%	12	0,8%	11	0,7%	16	1,4%	14	2,0%
25-50%	5	0,6%	8	0,5%	13	0,8%	4	0,4%	7	1,0%
>50%	9	1,0%	18	1,2%	27	1,6%	15	1,3%	14	2,0%
Totaal	893	100%	1478	100%	1657	100%	1124	100%	705	100%

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Zowel in het hbo als in het wo neemt de gepercipieerde uitval toe in de loop van de studiejaren. Verder ervaren hbo-studenten meer lesuitval dan wo-studenten. In het hbo zegt maximaal 11 procent van de studenten dat minstens 10 procent van de geplande contacttijd is uitgevallen. In de universitaire bachelorfase noemt maximaal 3 procent van de studenten deze omvang van lesuitval en in de universitaire masterfase is dit volgens bijna 5 procent van de studenten het geval.

Bovenstaande gegevens over uitval hebben betrekking op een relatief korte periode. Daarnaast hebben tweedejaars studenten geschat hoe groot de niet gerealiseerde contacttijd over het hele voorgaande jaar was en die cijfers zijn voor het hbo zorgwekkender dan hierboven omschreven. Volgens 12,7 procent van de tweedejaars in het hbo is minstens 10 procent van de contacttijd in hun vorige studiejaar niet gerealiseerd tegenover 7,4 procent van de huidige eerstejaars die over de relatief korte periode hebben geantwoord in tabel 3.6a. In het wo komen de cijfers meer overeen, volgens 2,1 procent van de tweedejaarsstudenten was er in het eerste studiejaar minstens 10 procent lesuitval tegenover 2,5 procent van de eerstejaarsstudenten uit tabel 3.6b.

Tabel 3.6c Niet-gerealiseerde contacttijd volgens tweedejaarsstudenten– bekostigd hbo (N=1.048)

	Aantal	Percentage
<5%	596	56,9%
5-10%	319	30,4%
10-25%	107	10,2%
25-50%	18	1,7%
>50%	8	0,8%
Totaal	1048	100%

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Tabel 3.6d Niet-gerealiseerde contacttijd volgens tweedejaarsstudenten– bekostigd wo (N=1.478)

	Aantal	Percentage
<5%	1304	88,2%
5-10%	143	9,7%
10-25%	17	1,2%
25-50%	3	0,2%
>50%	11	0,7%
Totaal	1478	100%

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Gegevens uit de NSE

Volgens studenten die de NSE hebben ingevuld, is de niet gerealiseerde contacttijd hoger dan volgens het studentenpanel. Mogelijk komt dit doordat zij over een andere periode rapporteren dan het studentenpanel: oktober tot en met januari (vier maanden) in plaats van over september en oktober (twee maanden).

Volgens 7 procent van het studentenpanel (zie hierboven) is minstens 10 procent van de contacttijd niet gerealiseerd. Studenten die de NSE hebben ingevuld, zijn negatiever: volgens 27 procent is ten minste 10 procent van de contacttijd niet gerealiseerd (zie tabel 3.6d).

Ook in het bekostigd wo ervaren eerstejaars studenten die de NSE hebben ingevuld, meer niet gerealiseerde contacttijd dan het studentenpanel. Volgens 2,5 procent van het studentenpanel wordt minstens 10 procent van de contacttijd niet gerealiseerd, dit geldt voor 6 procent van de studenten die de NSE hebben ingevuld.

Tabel 3.6e Niet-gerealiseerde contacttijd volgens studenten die de NSE hebben ingevuld – bekostigd hbo (N=88.075)

	Bachelorjaar 1	**Bachelorjaar 2 t/m 4**
<5%	41,6%	43,4%
5-10%	31,1%	25,7%
10-25%	22,7%	24,5%
25-50%	3,2%	4,4%
>50%	1,5%	2,0%

Bron: Nationale Studenten Enquête 2011.

Tabel 3.6e Niet-gerealiseerde contacttijd volgens studenten die de NSE hebben ingevuld – bekostigd wo (N=66.510)

	Bachelorjaar 1	**Bachelorjaar 2 en 3**
<5%	76,7%	73,7%
5-10%	17,4%	18,8%
10-25%	5,0%	6,4%
25-50%	0,3%	0,4%
>50%	0,7%	0,7%

Bron: Nationale Studenten Enquête 2011.

3.6.2 Redenen voor het niet realiseren van contacttijd

Het hbo gaat anders om met uitgevallen onderwijsactiviteiten of afwezige docenten dan het wo. Hbo-studenten zeggen twee keer zo vaak als wo-studenten dat een onderwijsactiviteit altijd vervalt bij lesuitval of afwezigheid van een docent. In het hbo is er vrijwel nooit een invaller die geen docent is, in het wo komt soms voor.

Tabel 3.6f Wat gebeurt er als een onderwijsactiviteit uitvalt of als een docent afwezig is? Bekostigd hbo (N=3.670)

	Nooit	**Soms**	**Altijd**
Het onderwijs wordt verzorgd door een andere docent	46,0	49,8	4,2
Het onderwijs wordt verzorgd door een invaller die geen docent is (bijvoorbeeld een ouderejaars student)	91,7	8,0	,3
Het onderwijs wordt op een ander moment ingehaald	13,1	68,3	18,6
Er wordt een vervangende onderwijsactiviteit aangeboden (bijv hoorcollege ipv werkcollege)	71,7	26,9	1,4
Het lokaal wordt beschikbaar gesteld en studenten krijgen de mogelijkheid daar zelfstandig (samen) te werken	39,9	39,8	20,4
De onderwijsactiviteit vervalt	18,6	60,9	20,5

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Tabel 3.6g Wat gebeurt er als een onderwijsactiviteit uitvalt of als een docent afwezig is? Bekostigd wo (N=5.857)

	Nooit	Soms	Altijd
Het onderwijs wordt verzorgd door een andere docent	27,8	55,8	16,4
Het onderwijs wordt verzorgd door een invaller die geen docent is (bijvoorbeeld een ouderejaars student)	78,6	20,2	1,2
Het onderwijs wordt op een ander moment ingehaald	20,7	63,6	15,7
Er wordt een vervangende onderwijsactiviteit aangeboden (bijv hoorcollege ipv werkcollege)	69,0	28,8	2,2
Het lokaal wordt beschikbaar gesteld en studenten krijgen de mogelijkheid daar zelfstandig (samen) te werken	68,1	24,6	7,3
De onderwijsactiviteit vervalt	32,3	57,2	10,5

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

3.7 Tijd voor zelfwerkzaamheid en stage volgens studenten

Studenten hebben ook geschat hoeveel tijd ze ongeveer besteden aan zelfwerkzaamheid en stage (niet-contacttijd). Zelfwerkzaamheid en stage bestaat uit een variëteit aan activiteiten zoals zelfstudie (individueel of in een groep), stage/werkplekleren, scriptie/afstudeeronderzoek en overige activiteiten. Tabel 3.7a toont de resultaten voor het bekostigd hbo, tabel 3.7b voor het bekostigd wo.

Tabel 3.7a Gerealiseerde tijd voor zelfwerkzaamheid, gemiddeld per week per studiejaar (in klokuren) – bekostigd hbo (N=3.670)

	Bachelorjaar 1		Bachelorjaar 2		Bachelorjaar 3		Bachelorjaar 4	
	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.
Zelfstudie (indiv./groep)	11,3	8,8	12,0	8,3	11,8	9,8	12,8	10,0
Stage/werkplekleren	6,0	6,1	9,7	10,7	22,3	14,6	17,7	14,6
Scriptie/ afstudeeronderzoek	2,5	3,7	1,4	2,7	2,6	4,4	11,8	13,0
Overige activiteiten	2,5	2,3	2,6	3,5	2,5	3,2	2,4	3,5
Totaal	14,3	9,9	17,1	11,0	24,9	13,7	27,9	14,6

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Tabel 3.7b Gerealiseerde tijd voor zelfwerkzaamheid, gemiddeld per week per studiejaar (in klokuren) – bekostigd wo (N=5.857)

	Bachelorjaar 1		Bachelorjaar 2		Bachelorjaar 3		Masterjaar 1		Masterjaar 2	
	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.
Zelfstudie (indiv./groep)	13,8	8,6	14,9	9,0	15,8	9,7	18,9	10,8	14,7	11,0
Stage/werkplekleren	2,0	3,7	1,7	3,2	5,0	9,0	10,1	12,4	17,5	16,0
Scriptie/ afstudeeronderzoek	1,0	2,7	0,8	2,0	6,5	8,6	7,7	9,2	19,0	15,2
Overige activiteiten	2,4	2,7	2,5	3,3	2,1	2,5	2,1	2,6	2,2	2,9
Totaal	14,9	8,9	16,0	9,5	19,0	11,1	24,0	11,9	31,5	13,9

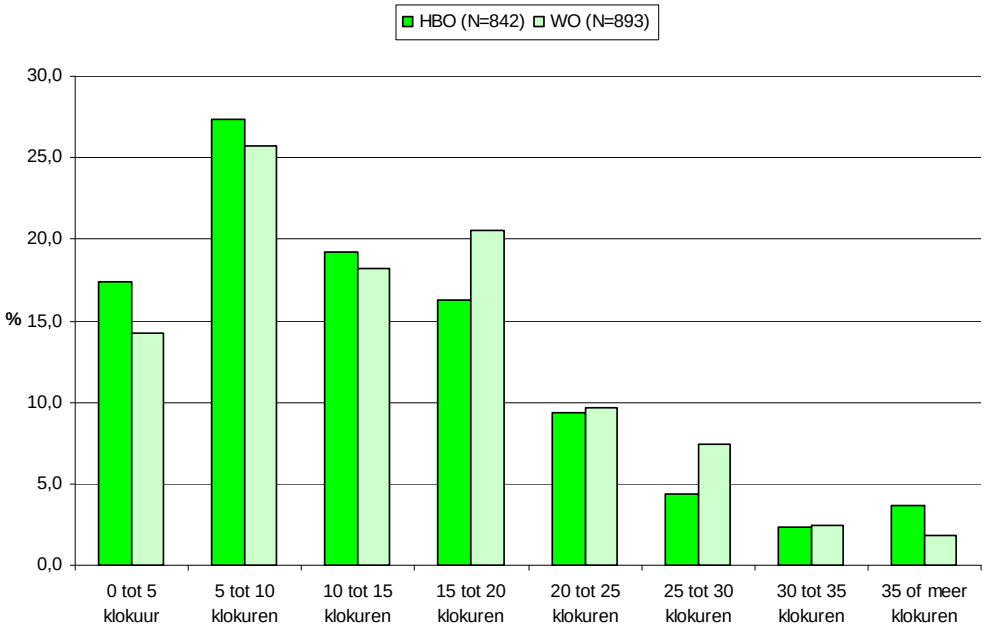
Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

In het hbo wordt de eerste twee jaar de meeste tijd besteed aan zelfstudie (individueel of in groepsverband) waarna het accent verschuift naar stage/werkplekleren. Uren voor *scriptie/afstudeeronderzoek* worden met name in het vierde jaar gemaakt.

In het wo is de tijd die wordt besteed aan stage/werkplekleren en scriptie/afstudeeronderzoek duidelijk aanwezig in de masterfase en veel minder in de bachelorfase. Studenten in het derde bachelorjaar zeggen weliswaar meer tijd aan deze aspecten te besteden dan studenten uit eerdere jaren, maar erg groot is die toename niet.

Figuur 3.7a laat zien dat volgens de meeste eerstejaarsstudenten in het bekostigd hbo (27,3 procent) en wo (25,8 procent) gemiddeld vijf tot tien klokuren per week aan zelfwerkzaamheid wordt besteed.

Figuur 3.7a Spreiding van de gerealiseerde tijd voor zelfwerkzaamheid, gemiddeld per week, studiejaar 1

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

4 Vergelijking tussen onderwijstijd volgens opleidingsmanagers en studenten

4.1 Samenvatting

- De contacttijd is het hoogst aan het begin van de studie en wordt daarna lager. Voor de tijd voor zelfwerkzaamheid en stage geldt het omgekeerde beeld. Dit is het beeld dat zowel opleidingsmanagers als studenten in het hbo en wo schetsen.
- Studenten schatten de contacttijd en de niet-gerealiseerde contacttijd hoger in dan opleidingsmanagers. Dit geldt zowel in het hbo als in het wo.
- Volgens opleidingsmanagers wordt meer tijd besteed aan zelfwerkzaamheid en stage dan volgens studenten, in absolute zin en als onderdeel van de totale onderwijstijd. Volgens studenten is het deel van de totale onderwijstijd dat aan contacttijd wordt besteed, juist veel hoger dan volgens opleidingsmanagers. Dit geldt zowel in het hbo als in het wo.

4.2 Inleiding

Interessant is de vraag of de hoeveelheid onderwijstijd die volgens opleidingsmanagers wordt geprogrammeerd in de beleving van studenten wordt gerealiseerd. Opleidingsmanagers hebben doorgegeven hoeveel uur per onderwijsactiviteit uit figuur 1.1 is ingepland voor het collegejaar 2010/2011. Studenten hebben inschattingen doorgegeven over de hoeveelheid onderwijstijd in september en oktober 2010. De rapportageperiode is dus verschillend. Om de onderwijstijd die opleidingsmanagers hebben opgegeven (uitgesplitst naar diverse onderwijsactiviteiten) vergelijkbaar te maken is deze opgegeven onderwijstijd teruggebracht naar één cijfer per week.

Indien de opgave van contacttijd volgens studenten afwijkt van die van opleidingsmanagers, zegt dat niets over lesuitval. Naar niet-gerealiseerde contacttijd is expliciet gevraagd.

4.3 Totale onderwijstijd

4.3.1 Omvang van de totale onderwijstijd

De totale onderwijstijd wordt door opleidingsmanagers en studenten verschillend ingeschat. In het hbo is de totale onderwijstijd in de eerste twee studiejaren volgens opleidingsmanagers iets hoger dan volgens studenten. In de laatste twee studiejaren wordt de totale onderwijstijd juist iets lager ingeschat door opleidingsmanagers dan door studenten. De verschillen variëren van een half klokuur (bachelorjaar 2 en 3) tot 1,8 klokuur (eerste bachelorjaar).
Ook in het wo wordt de totale onderwijstijd aan het begin van de studie hoger ingeschat door opleidingsmanagers dan door studenten. In het eerste bachelorjaar schatten opleidingsmanagers de totale onderwijstijd ruim vier uur hoger in dan studenten. In het universitaire masteronderwijs is het omgekeerde beeld te zien: daar schatten studenten de totale onderwijstijd hoger in dan opleidingsmanagers. In het eerste masterjaar verschilt dat ruim twee uur, in het tweede masterjaar zelfs bijna negen uur.

Zowel opleidingsmanagers studenten stellen dat de totale onderwijstijd lager is dan veertig uur per week. Ook is de totale onderwijstijd in het hbo iets hoger dan in het wo, met uitzondering van het eerste studiejaar.

4.3.2 Ontwikkeling van de totale onderwijstijd in de loop van de studie
In het hbo delen opleidingsmanagers en studenten de indruk dat de totale onderwijstijd in latere studiejaren hoger is dan bij aanvang van de studie. In het wo verschillen opleidingsmanagers en studenten van mening over de ontwikkeling van de totale onderwijstijd in de loop van de studie. Volgens opleidingsmanagers in het universitaire bacheloronderwijs neemt de onderwijstijd licht af in de loop van de studiejaren, maar volgens studenten neemt de onderwijstijd juist enigszins toe.

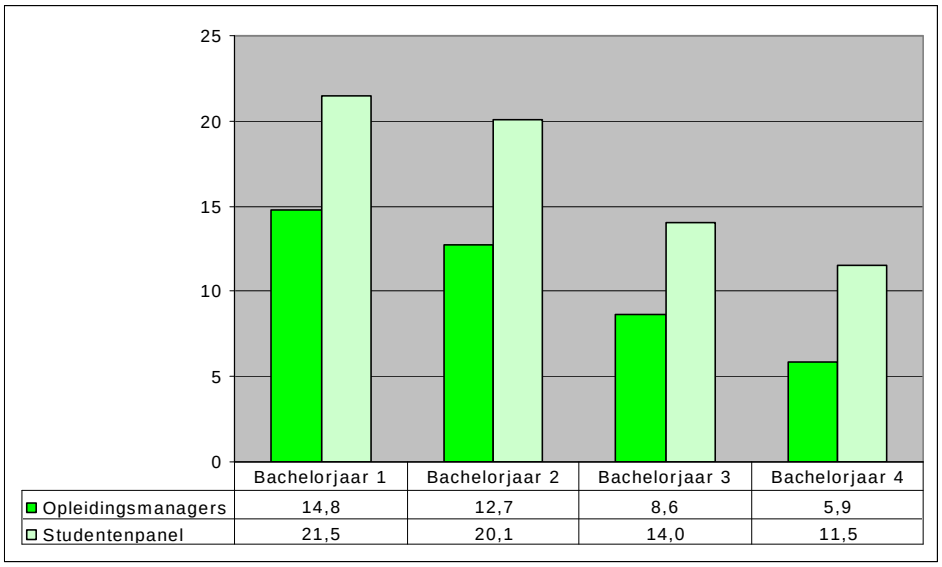
4.4 Contacttijd

4.4.1 Omvang van de contacttijd
Volgens studenten is de contacttijd zo'n zes tot zeven uur per week hoger dan volgens opleidingsmanagers. Dit geldt zowel voor het hbo als het wo en voor alle studiejaren (zie tabel 4.4a en 4.4b). Hier zijn meerdere verklaringen voor, zowel technische als meer praktische. Belangrijk is dat de studenten de contacttijd hebben geschat, terwijl opleidingen dit hebben afgeleid uit roosters en andere planningsdocumenten. Mogelijk is de contacttijd aan het begin van een collegejaar hoger dan later in het jaar. Als dit zo is, zien we dat niet terug in de gegevens van de opleidingsmanagers omdat de onderwijstijd die zij hebben opgegeven, door ons is gemiddeld over het hele jaar. De kans is klein dat het beeld van opleidingsmanagers en studenten meer overeen zou komen wanneer de studenten over een andere periode in het collegejaar waren bevraagd, want in 2007 was een vergelijkbaar verschil duidelijk.

4.4.2 Ontwikkeling van de contacttijd in de loop van de studie
De contacttijd is het hoogst aan het begin van de studie en wordt daarna lager. Dit stellen zowel opleidingsmanagers als studenten, zowel in het hbo als in het wo.

4.4.3 Niet-gerealiseerde contacttijd
Volgens studenten is de niet-gerealiseerde contacttijd hoger dan volgens opleidingsmanagers. Dit geldt zowel voor het hbo als het wo.

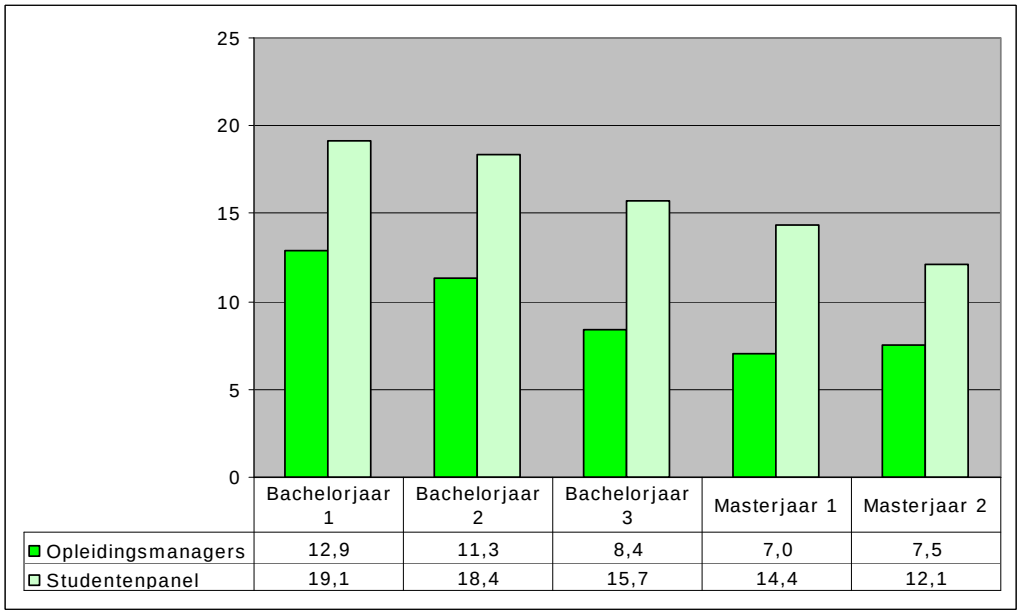
Figuur 4.4a Vergelijking van de gemiddelde contacttijd volgens opleidingsmanagers (N=267) en studenten (N=3.670). Gemeten in klokuren per week per studiejaar - bekostigd hbo.

	Bachelorjaar 1	Bachelorjaar 2	Bachelorjaar 3	Bachelorjaar 4
Opleidingsmanagers	14,8	12,7	8,6	5,9
Studentenpanel	21,5	20,1	14,0	11,5

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Figuur 4.4b Vergelijking van de gemiddelde contacttijd volgens opleidingsmanagers (N=204) en studenten (N=5.857). Gemeten in klokuren per week per studiejaar - bekostigd wo.

	Bachelorjaar 1	Bachelorjaar 2	Bachelorjaar 3	Masterjaar 1	Masterjaar 2
Opleidingsmanagers	12,9	11,3	8,4	7,0	7,5
Studentenpanel	19,1	18,4	15,7	14,4	12,1

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

4.5 Tijd voor zelfwerkzaamheid en stage

4.5.1 Omvang van de tijd voor zelfwerkzaamheid en stage

Volgens opleidingsmanagers wordt meer tijd besteed aan zelfwerkzaamheid en stage dan volgens studenten. In het hbo varieert dit verschil van 8,5 uur per week in het eerste jaar tot 4,5 uur per week in het vierde jaar. In de universitaire bachelorfase kan dit verschil oplopen tot tien uur. Uitzondering is het tweede masterjaar, waar studenten meer tijd aan de studie besteden dan

opleidingsmanagers verwachten (let wel: het aantal tweedejaars masterstudenten is lager).

4.5.2 Ontwikkeling van de tijd voor zelfwerkzaamheid en stage in de loop van de studie

De tijd voor zelfwerkzaamheid en stage is hoger in latere studiejaren dan bij aanvang van de studie. Dit stellen zowel opleidingsmanagers als studenten in het hbo en wo.

4.6 Verhouding tussen contacttijd en tijd voor zelfwerkzaamheid en stage

Volgens opleidingsmanagers wordt in alle jaren meer tijd besteed aan zelfwerkzaamheid en stage dan aan contacttijd. Dit is niet helemaal het beeld wat studenten schetsen. Studenten zeggen zelfs dat de contacttijd in de eerste twee jaar hoger is dan de tijd voor zelfwerkzaamheid en stage.

Volgens studenten is het deel van de totale onderwijstijd dat aan contacttijd wordt besteed, veel hoger dan volgens opleidingsmanagers. Dit geldt zowel in het hbo als in het wo en voor alle studiejaren. Volgens opleidingsmanagers in het hbo bestaat de contacttijd in het eerste jaar gemiddeld uit bijna 40 procent van de totale onderwijstijd, volgens studenten is dat 60 procent. In het vierde jaar is de contacttijd volgens opleidingsmanagers 15 procent, volgens studenten is dat 29 procent. Volgens wo-opleidingsmanagers wordt in het eerste jaar een derde deel van de onderwijstijd besteed aan contacttijd, volgens studenten is dat 56 procent. In het derde bachelorjaar stellen opleidingsmanagers dat 23 procent van de totale onderwijstijd naar contacttijd gaat, terwijl dat volgens studenten 45 procent is.

4.7 Groepsgrootte

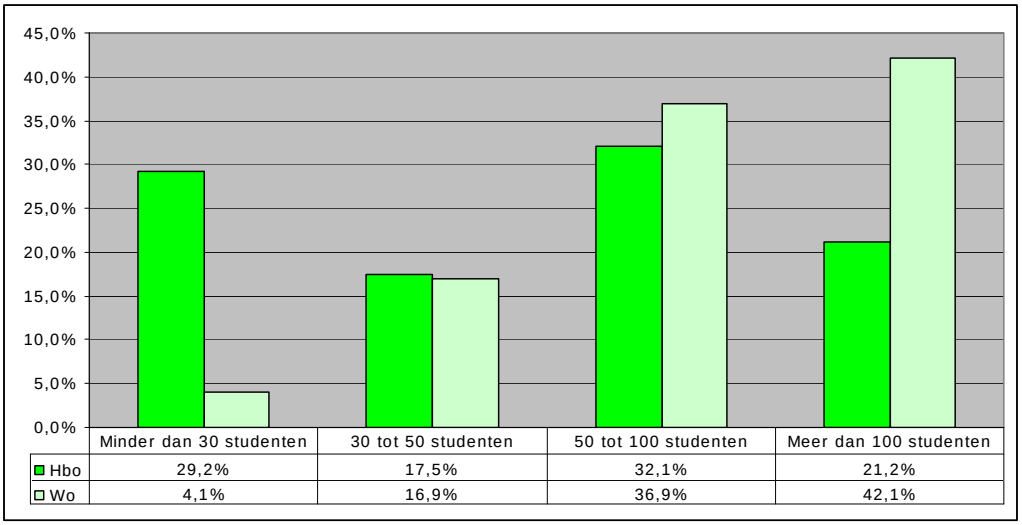
De groepen waarin hoorcolleges wordt gegeven in het eerste jaar zijn in het wo beduidend groter dan in het hbo, aldus opleidingsmanagers. Ruim tweevijfde van de universitaire opleidingsmanagers zegt dat aan hoorcolleges meer dan honderd studenten deelnemen, dit geldt voor slechts een vijfde van de hbo-opleidingsmanagers. Andersom heeft een vijfde van de hbo-opleidingen hoorcolleges met minder dan dertig studenten terwijl dit voor slechts 4 procent van de onderzochte wo-opleidingen geldt.

De hoeveelheid studenten bij werkcolleges verschilt niet veel tussen het hbo en wo. Bij ruim driekwart van de opleidingen die werkcolleges aanbieden nemen 15 tot 30 studenten deel aan deze werkcolleges.

4.7.1 Groepsgrootte volgens opleidingsmanagers

De groepen waarin hoorcolleges wordt gegeven in het eerste jaar zijn in het wo beduidend groter dan in het hbo, aldus opleidingsmanagers. Ruim tweevijfde van de universitaire opleidingsmanagers zegt dat aan hoorcolleges meer dan honderd studenten deelnemen, dit geldt voor slechts een vijfde van de hbo-opleidingsmanagers. Andersom heeft een vijfde van de hbo-opleidingen hoorcolleges met minder dan dertig studenten terwijl dit voor slechts 4 procent van de onderzochte wo-opleidingen geldt.

Figuur 4.7a Groepsgrootte van hoorcolleges in eerste jaar in 2010/2011 volgens opleidingsmanagers– bekostigd hbo (N=267) en wo (N=204).

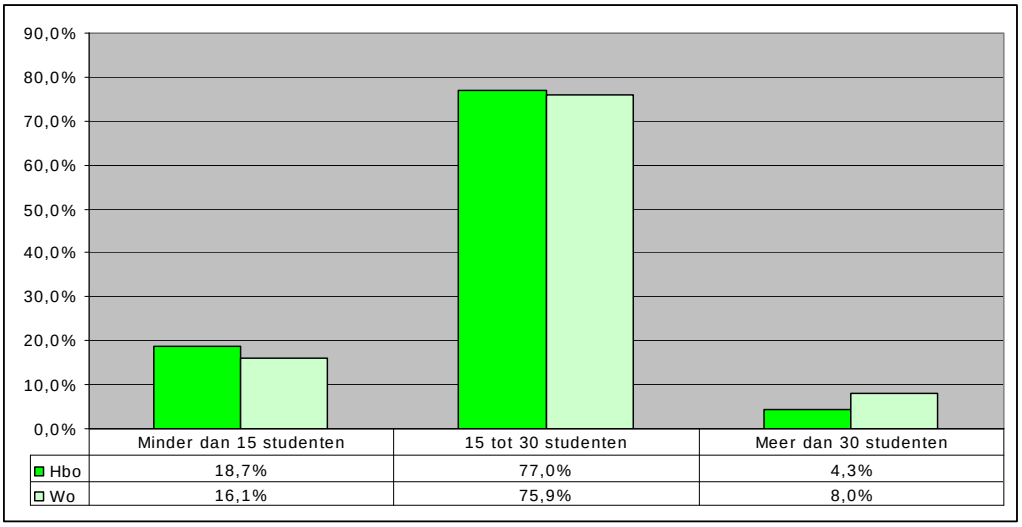

	Minder dan 30 studenten	30 tot 50 studenten	50 tot 100 studenten	Meer dan 100 studenten
Hbo	29,2%	17,5%	32,1%	21,2%
Wo	4,1%	16,9%	36,9%	42,1%

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

De hoeveelheid studenten bij werkcolleges verschilt niet veel tussen het hbo en wo. Bij ruim driekwart van de opleidingen die werkcolleges aanbieden nemen 15 tot 30 studenten deel aan deze werkcolleges.

Figuur 4.7b Groepsgrootte van werkcolleges in eerste jaar in 2010/2011 volgens opleidingsmanagers– bekostigd hbo (N=267) en wo (N=204).

	Minder dan 15 studenten	15 tot 30 studenten	Meer dan 30 studenten
Hbo	18,7%	77,0%	4,3%
Wo	16,1%	75,9%	8,0%

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

4.7.2 Groepsgrootte volgens studenten

Volgens eerstejaars bachelorstudenten is de groepsgrootte van hoorcolleges in het hbo anders dan in het wo. In het hbo komen hoorcolleges van verschillende omvang voor (zie figuur 4.7a) terwijl tweederde van de universitaire zegt dat de hoorcolleges uit meer dan honderd studenten bestaan (tabel 4.7b).

In het hbo zeggen de meeste eerstejaars studenten (27,8 procent) dat de hoorcolleges uit vijftig tot honderd studenten bestaan. Ook volgens opleidingsmanagers is dit de meest voorkomende groepsgrootte bij hoorcolleges (zie figuur 4.7a).

In het wo zeggen zowel studenten als opleidingsmanagers dat aan de meeste hoorcolleges in het eerste studiejaar meer dan honderd studenten deelnemen.

Zowel studenten in het hbo als in het wo geven aan dat de groepsgrootte van hoorcolleges afneemt naarmate de studiejaren vorderen. Het is niet bekend of opleidingsmanagers hetzelfde ervaren, hen is alleen gevraagd naar groepsgrootte in het eerste jaar.

Tabel 4.7a Groepsgrootte (aantal studenten) van hoorcolleges volgens studenten – bekostigd hbo (N=3.670)

	Bachelorjaar 1		Bachelorjaar 2		Bachelorjaar 3		Bachelorjaar 4	
	N	%	N	%	N	%	N	%
<30 studenten	189	22,4%	293	28,0%	324	35,8%	358	40,9%
30-50 studenten	204	24,2%	306	29,2%	266	29,4%	268	30,6%
50-100 studenten	234	27,8%	301	28,7%	204	22,6%	144	16,4%
>100 studenten	174	20,7%	105	10,0%	51	5,6%	39	4,5%
N.v.t.	41	4,9%	43	4,1%	59	6,5%	67	7,6%
Totaal	842	100,0%	1048	100,0%	904	100,0%	876	100,0%

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Tabel 4.7b Groepsgrootte (aantal studenten) van hoorcolleges volgens studenten – bekostigd wo (N=5.857)

	Bachelorjaar 1		Bachelorjaar 2		Bachelorjaar 3		Masterjaar 1		Masterjaar 2	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
<30 studenten	34	3,8%	106	7,2%	241	14,5%	347	30,9%	290	41,1%
30-50 studenten	80	9,0%	213	14,4%	360	21,7%	316	28,1%	195	27,7%
50-100 studenten	189	21,2%	411	27,8%	457	27,6%	235	20,9%	96	13,6%
>100 studenten	586	65,6%	741	50,1%	579	34,9%	162	14,4%	43	6,1%
N.v.t.	4	0,4%	7	0,5%	20	1,2%	64	5,7%	81	11,5%
Totaal	893	100,0%	1478	100,0%	1657	100,0%	1124	100,0%	705	100,0%

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Zowel in het hbo als in het wo bestaan de meeste werkcolleges in het eerste bachelorjaar uit vijftien tot dertig studenten. Dit geldt zowel voor de studenten (zie tabellen 4.7c en 4.7d) als voor opleidingsmanagers (zie figuur 4.7b). Volgens hbo- en wo studenten neemt de groepsgrootte van werkcolleges af naarmate de studie vordert. Van opleidingsmanagers is niet bekend of deze afname plaatsvindt omdat alleen naar groepsgrootte in het eerste bachelorjaar is gevraagd.

Tabel 4.7c Groepsgrootte (aantal studenten) van werkcolleges volgens studenten – bekostigd hbo (N=3.670)

	Bachelorjaar 1		Bachelorjaar 2		Bachelorjaar 3		Bachelorjaar 4	
	N	%	N	%	N	%	N	%
<15 studenten	128	15,2%	241	23,0%	264	29,2%	249	28,4%
15-30 studenten	616	73,2%	715	68,2%	539	59,6%	518	59,1%
>30 studenten	34	4,0%	40	3,8%	41	4,5%	29	3,3%
N.v.t.	64	7,6%	52	5,0%	60	6,6%	80	9,1%
Totaal	842	100,0%	1048	100,0%	904	100,0%	876	100,0%

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Tabel 4.7d Groepsgrootte (aantal studenten) van werkcolleges volgens studenten – bekostigd wo (N=5.857)

	Bachelorjaar 1		Bachelorjaar 2		Bachelorjaar 3		Masterjaar 1		Masterjaar 2	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
<15 studenten	162	18,1%	273	18,5%	375	22,6%	336	29,9%	247	35,0%
15-30 studenten	565	63,3%	933	63,1%	1012	61,1%	573	51,0%	293	41,6%
>30 studenten	138	15,5%	222	15,0%	195	11,8%	115	10,2%	49	7,0%
N.v.t.	28	3,1%	50	3,4%	75	4,5%	100	8,9%	116	16,5%
Totaal	893	100,0%	1478	100,0%	1657	100,0%	1124	100,0%	705	100,0%

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

5 Vergelijking met onderwijstijd in 2007

5.1 Samenvatting

De tweede onderzoeksvraag van dit rapport is of de geprogrammeerde onderwijstijd in het bekostigde hoger onderwijs sinds het vorige inspectieonderzoek is toe- of afgenomen, dan wel ongeveer gelijk gebleven. Dit hoofdstuk toont aan dat de *totale onderwijstijd* bij hbo- en wo bacheloropleidingen volgens opleidingsmanagers in 2010 hoger is dan in 2007. Bij de universitaire masteropleidingen is de onderwijstijd vrijwel gelijk gebleven. De *contacttijd* is volgens opleidingsmanagers in het hbo in alle studiejaren hoger dan in 2007. In het wo is de gemiddelde contacttijd per week in de bachelorfase lager dan in 2007 en in de masterfase hoger dan in 2007.

In tegenstelling tot opleidingsmanagers schatten hbo-studenten de *totale onderwijstijd* in 2010 iets lager in dan in 2007, met uitzondering van het eerste jaar. In het wo wordt ongeveer evenveel totale onderwijstijd gepercipieerd door studenten als in 2007, met uitzondering van het laatste bachelorjaar. De *contacttijd* wordt door studenten in 2010 hoger ervaren dan in 2007, net als door de opleidingsmanagers. Dit geldt zowel voor het hbo als het wo.

5.2 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een vergelijking gemaakt tussen de onderwijstijd die opleidingsmanagers en studenten in 2010 en 2007 hebben opgegeven.

5.3 Onderwijstijd volgens opleidingsmanagers

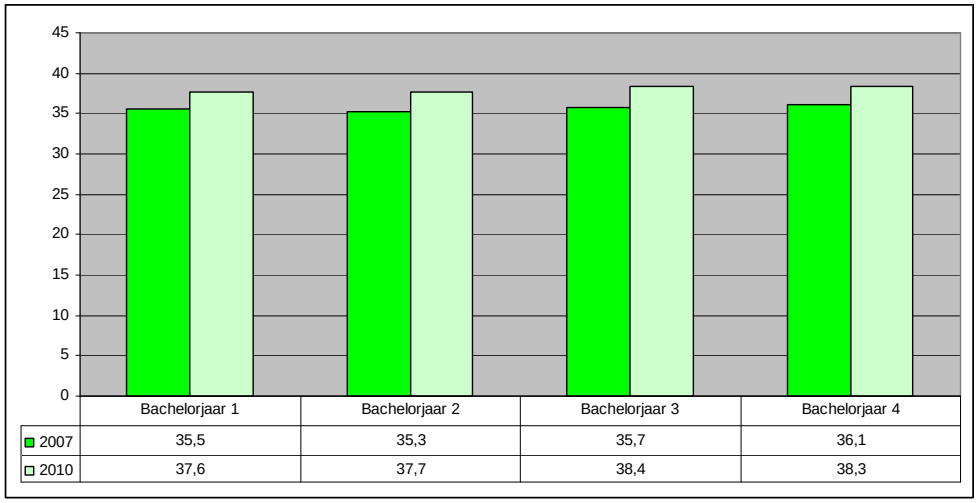
5.3.1 Respons

In 2007 hebben 510 hbo-opleidingen en 191 wo-opleidingen geparticipeerd in het onderzoek naar onderwijstijd. In 2010 waren dat 267 respectievelijk 204 opleidingen.

5.3.2 Totale onderwijstijd volgens opleidingsmanagers vergeleken met 2007

Volgens opleidingsmanagers van bacheloropleidingen in het hbo en het wo is de totale onderwijstijd in 2010 iets hoger dan in 2007 (zie figuur 5.3a en 5.3b). Bij de universitaire masteropleidingen is de onderwijstijd vrijwel gelijk gebleven.
De totale onderwijstijd die opleidingsmanagers hebben opgegeven is onderling meer op elkaar gaan lijken (de standaarddeviaties zijn kleiner geworden).
Net als in 2007 zeggen opleidingsmanagers dat de contacttijd lager is dan de tijd voor zelfwerkzaamheid en stage. Dit geldt zowel voor het hbo als voor het wo.

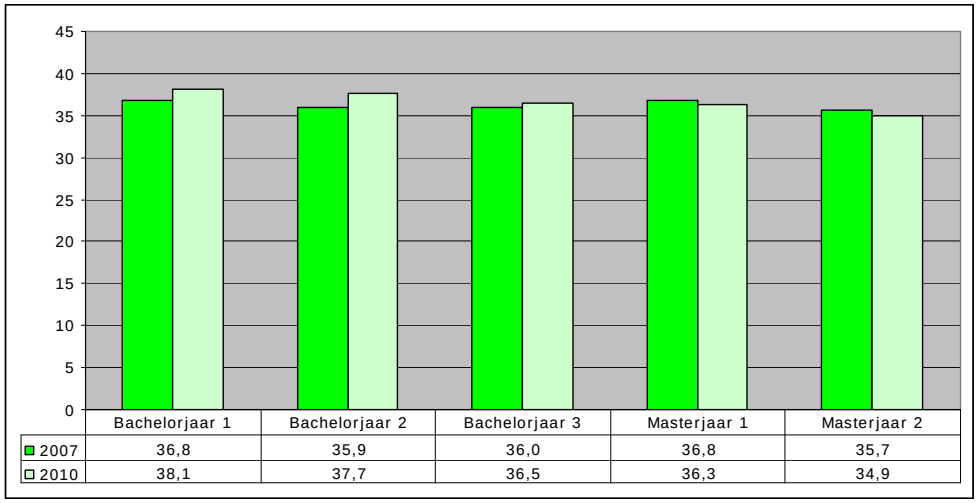
Figuur 5.3a Totale onderwijstijd volgens opleidingsmanagers in het hbo: 2007 (N=510) vergeleken met 2010 (N=267).

	Bachelorjaar 1	Bachelorjaar 2	Bachelorjaar 3	Bachelorjaar 4
2007	35,5	35,3	35,7	36,1
2010	37,6	37,7	38,4	38,3

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Figuur 5.3b Totale onderwijstijd volgens opleidingsmanagers in het wo: 2007 (N=191) vergeleken met 2010 (N=204).

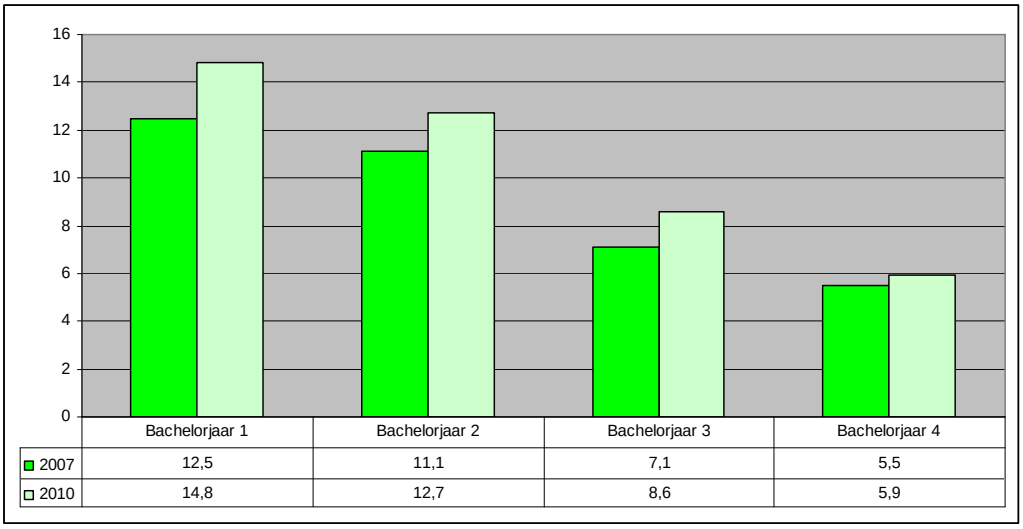
	Bachelorjaar 1	Bachelorjaar 2	Bachelorjaar 3	Masterjaar 1	Masterjaar 2
2007	36,8	35,9	36,0	36,8	35,7
2010	38,1	37,7	36,5	36,3	34,9

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

5.3.3 Contacttijd volgens opleidingsmanagers vergeleken met 2007

Net als in 2007 neemt de contacttijd volgens opleidingsmanagers af in de hogere studiejaren. Uitzondering is het tweede masterjaar in het wo (zie figuur 5.3c).
In het hbo is de gemiddelde contacttijd per week volgens opleidingsmanagers in alle studiejaren hoger dan in 2007. In het wo is de contacttijd in de bachelorfase gelijk aan of lager dan in 2007 en in de masterfase iets hoger (zie figuur 5.3d).

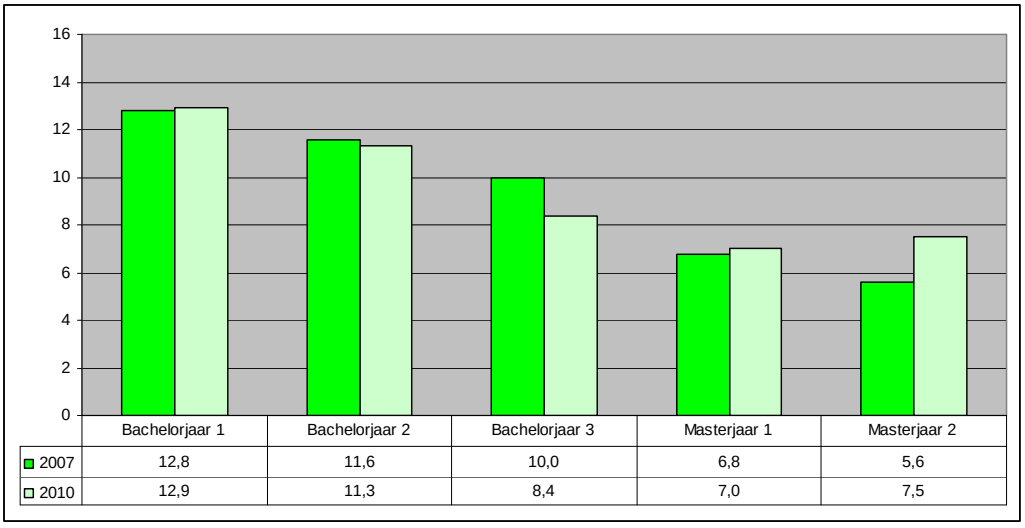
Figuur 5.3c Contacttijd volgens opleidingsmanagers in het hbo: 2007 (N=510) vergeleken met 2010 (N=267).

	Bachelorjaar 1	Bachelorjaar 2	Bachelorjaar 3	Bachelorjaar 4
2007	12,5	11,1	7,1	5,5
2010	14,8	12,7	8,6	5,9

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Figuur 5.3d Contacttijd volgens opleidingsmanagers in het wo: 2007 (N=191) vergeleken met 2010 (N=204).

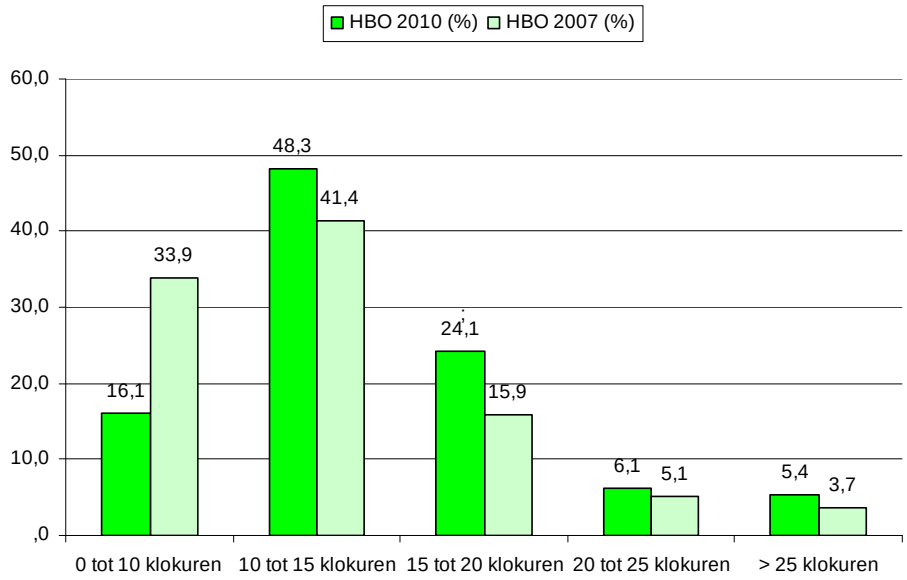

	Bachelorjaar 1	Bachelorjaar 2	Bachelorjaar 3	Masterjaar 1	Masterjaar 2
2007	12,8	11,6	10,0	6,8	5,6
2010	12,9	11,3	8,4	7,0	7,5

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

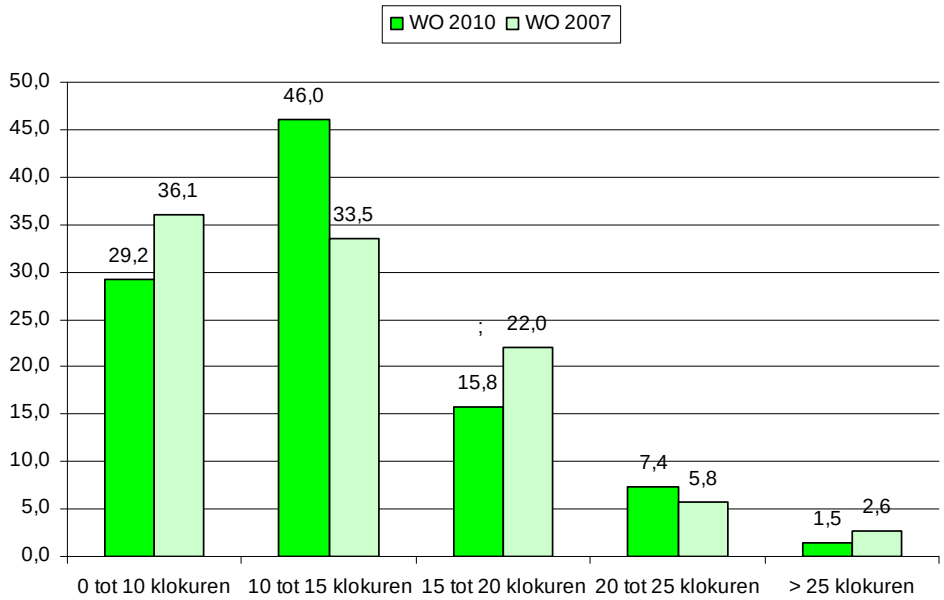
Zowel in het hbo als in het wo is het aantal opleidingen dat in het eerste jaar maximaal tien contacturen per week aanbiedt lager en het aantal opleidingen met tien tot vijftien contacturen per week hoger dan in 2007 (zie figuur 5.3e en 5.3f).

Figuur 5.3e Vergelijking 2010 (N=267) met 2007 (N=510): spreiding van de geprogrammeerde tijd voor contacttijd, gemiddeld per week, studiejaar 1 – bekostigd hbo.

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Figuur 5.3f Vergelijking 2010 (N=204) met 2007 (N=191): spreiding van de geprogrammeerde tijd voor contacttijd, gemiddeld per week, studiejaar 1 – bekostigd wo.

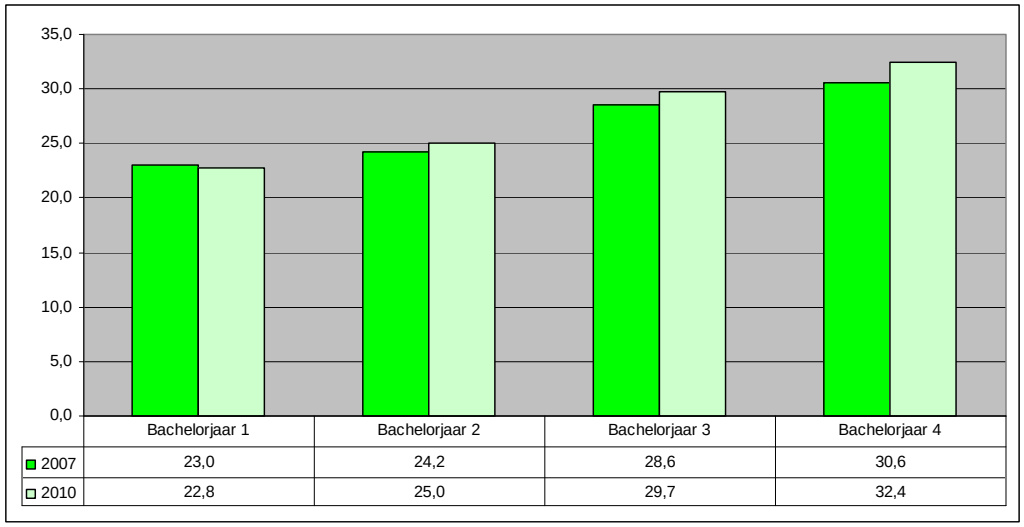
Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

5.3.4 Tijd voor zelfwerkzaamheid en stage volgens opleidingsmanagers vergeleken met 2007

Vergeleken met 2007 is de tijd voor zelfwerkzaamheid en stage in de bachelorfase van het hbo en het wo licht toegenomen (zie figuur 5.3g en 5.3h). In de universitaire masterfase wordt minder tijd voor zelfwerkzaamheid en stage ingecalculeerd dan in 2007.

Net als in 2007 is de tijd voor zelfwerkzaamheid en stage in het wo hoger dan in het hbo en programmeert de helft van de opleidingen ten minste 25 klokuren per week voor zelfwerkzaamheid en stage.

Figuur 5.3g Tijd voor zelfwerkzaamheid volgens opleidingsmanagers in het hbo: 2007 (N=510) vergeleken met 2010 (N=267).

	Bachelorjaar 1	Bachelorjaar 2	Bachelorjaar 3	Bachelorjaar 4
2007	23,0	24,2	28,6	30,6
2010	22,8	25,0	29,7	32,4

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Figuur 5.3h Tijd voor zelfwerkzaamheid volgens opleidingsmanagers in het wo: 2007 (N=191) vergeleken met 2010 (N=204).

	Bachelorjaar 1	Bachelorjaar 2	Bachelorjaar 3	Masterjaar 1	Masterjaar 2
2007	24,1	24,4	26,0	30,0	30,1
2010	25,2	26,3	28,1	29,1	26,9

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

5.4 Onderwijstijd volgens studenten

5.4.1 Respons en rapportageperiode

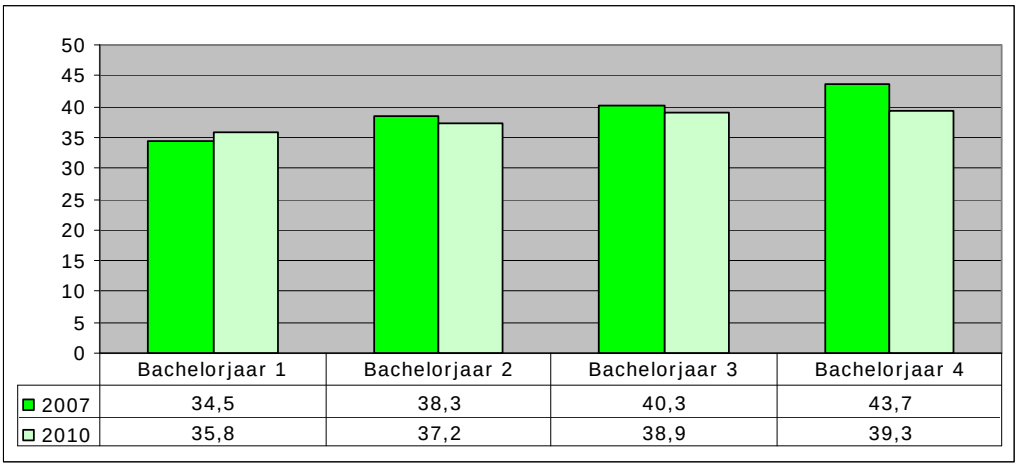
In 2007 hebben 1.108 hbo-studenten en 1.592 wo-studenten meegedaan aan het onderzoek naar onderwijstijd. In 2010 waren dat 3.670 respectievelijk 5.857 studenten. In 2007 is studenten gevraagd terug te blikken op de periode vanaf september 2006 tot en met eind maart 2007. Studenten die in 2010 aan het onderzoek hebben meegedaan, hebben teruggekeken op de periode september tot en met eind oktober 2010.

5.4.2 Totale onderwijstijd volgens studenten vergeleken met 2007

In het bekostigd hbo wordt de totale onderwijstijd door studenten in 2010 iets lager ingeschat dan in 2007. Het verschil varieert van één tot ruim vier uur. Uitzondering is het eerste jaar waar studenten gemiddeld een uur per week méér totale onderwijstijd ervaren dan in 2007. In 2007 noteerden studenten in het derde en vierde jaar gemiddeld meer dan veertig uur totale onderwijstijd per week. In 2010 bleef de totale onderwijstijd onder de veertig uur per week.
In het bekostigd wo wordt ongeveer evenveel totale onderwijstijd gepercipieerd door studenten als in 2007. Alleen in het laatste bachelorjaar wordt de totale onderwijstijd 2,6 uur per week lager ingeschat dan in 2007.

Studenten schatten zowel in 2007 als in 2010 in dat de totale onderwijstijd toeneemt naarmate de studie vordert. Daarbinnen neemt de contacttijd in de loop van de studie af en wordt de tijd voor zelfwerkzaamheid en stage juist hoger.

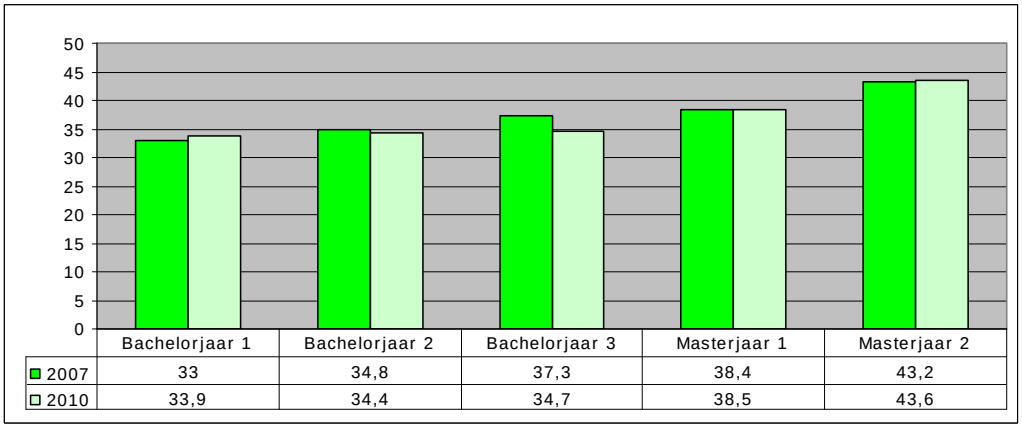
Figuur 5.4a Totale onderwijstijd volgens studenten in het bekostigd hbo, 2007 (N=1.108) vergeleken met 2010 (N=3.670).

	Bachelorjaar 1	Bachelorjaar 2	Bachelorjaar 3	Bachelorjaar 4
2007	34,5	38,3	40,3	43,7
2010	35,8	37,2	38,9	39,3

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Figuur 5.4b Totale onderwijstijd volgens studenten in het bekostigd wo, 2007 (N=1.108) vergeleken met 2010 (N=3.670).

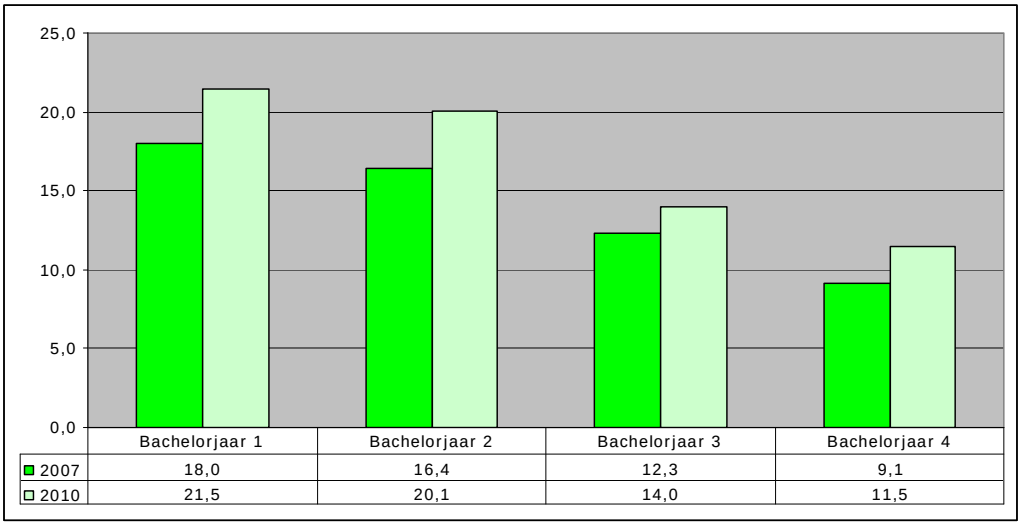
	Bachelorjaar 1	Bachelorjaar 2	Bachelorjaar 3	Masterjaar 1	Masterjaar 2
2007	33	34,8	37,3	38,4	43,2
2010	33,9	34,4	34,7	38,5	43,6

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

5.4.3 Contacttijd volgens studenten vergeleken met 2007

Volgens studenten in het bekostigd hbo is de contacttijd in 2010 hoger dan in 2007. Dit geldt met name in de eerste twee studiejaren waar studenten zo'n 3,5 uur per week méér contacttijd percipiëren dan in 2007 (zie tabel 5.4c).

Figuur 5.4c Contacttijd volgens studenten in het bekostigd hbo, 2007 (N=1.108) vergeleken met 2010 (N=3.670).

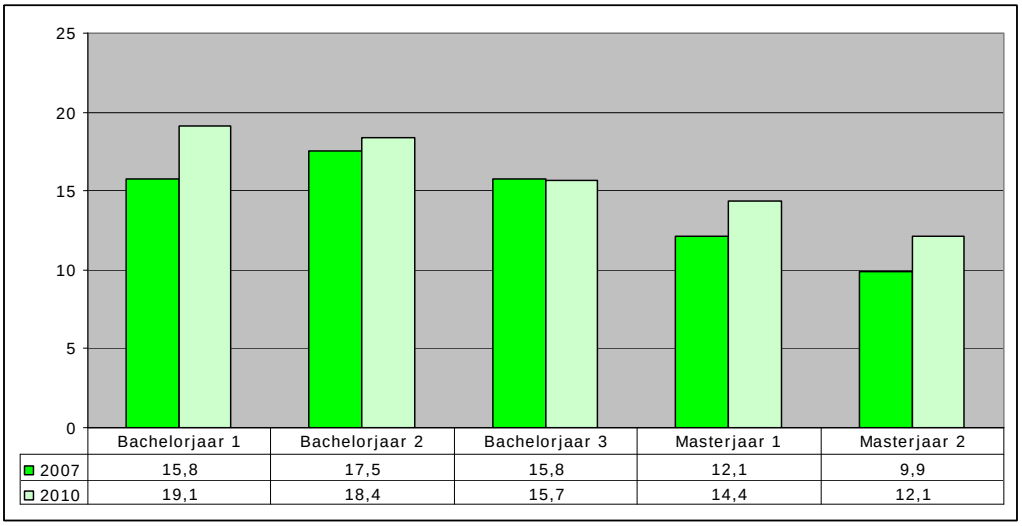

	Bachelorjaar 1	Bachelorjaar 2	Bachelorjaar 3	Bachelorjaar 4
2007	18,0	16,4	12,3	9,1
2010	21,5	20,1	14,0	11,5

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

In het bekostigd wo ervaarden studenten in 2010 iets meer contacttijd dan in 2007, met name in het eerste jaar (een verschil van ruim drie uur). Alleen in het laatste bachelorjaar is de contacttijd vrijwel onveranderd.

Figuur 5.4d Contacttijd volgens studenten in het bekostigd wo, 2007 (N=1.592) vergeleken met 2010 (N=5.857).

	Bachelorjaar 1	Bachelorjaar 2	Bachelorjaar 3	Masterjaar 1	Masterjaar 2
2007	15,8	17,5	15,8	12,1	9,9
2010	19,1	18,4	15,7	14,4	12,1

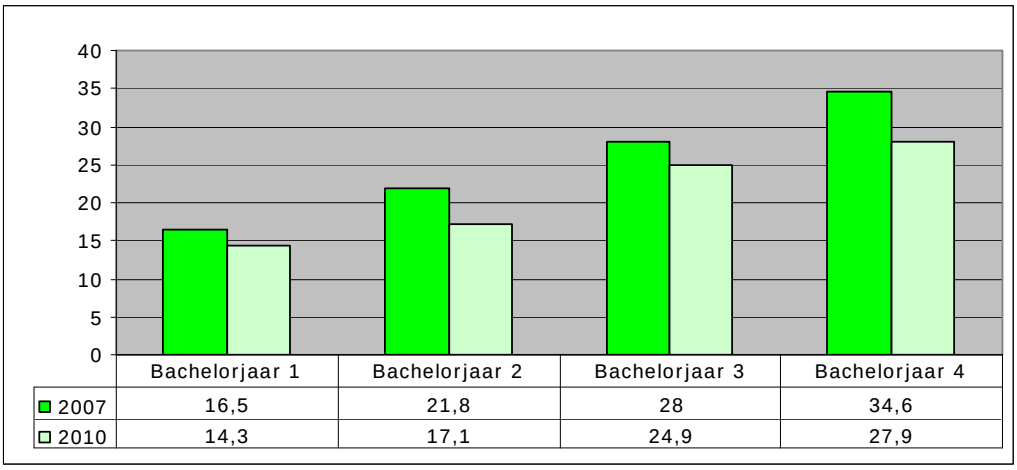
Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Het hogere aantal contacturen in 2010 ten opzichte van 2007 is ook zichtbaar in een verschuiving in de spreiding van contacttijd. Er zijn verhoudingsgewijs minder studenten die tussen de 5 en 15 uur contacttijd ervaren en meer studenten die tussen de 20 en 25 uur contacttijd ervaren. Dit geldt zowel voor het hbo als voor het wo.

5.4.4 Tijd voor zelfwerkzaamheid en stage volgens studenten vergeleken met 2007

Volgens studenten in het bekostigd hbo is de tijd voor zelfwerkzaamheid en stage in 2010 lager dan in 2007. Dit verschil is het kleinst in het eerste jaar (2,2 uur per week) en veel groter in het vierde jaar (bijna zeven uur).
Ook in het wo hebben studenten de tijd voor zelfwerkzaamheid en stage in 2010 lager ingeschat dan in 2007. Dit geldt voor alle studiejaren en varieert van 1,3 tot 2,5 uur.

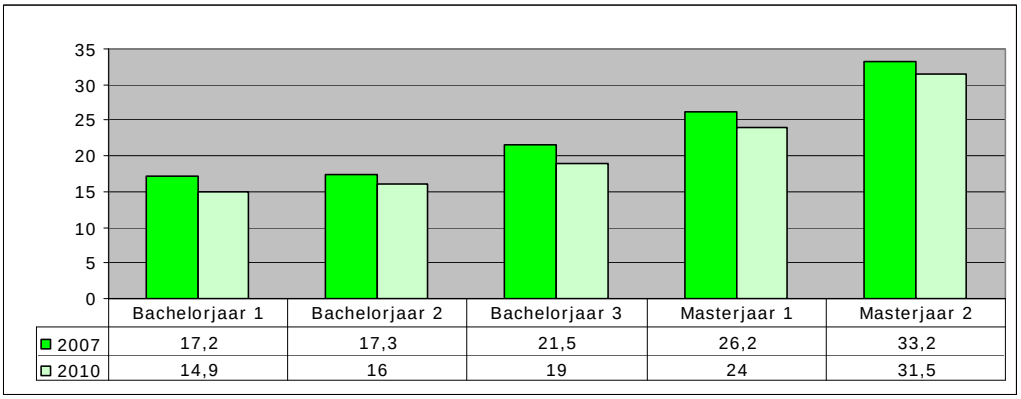
Figuur 5.4e Tijd voor zelfwerkzaamheid en stage volgens studenten in het bekostigd hbo, 2007 (N=1.108) vergeleken met 2010 (N=3.670).

	Bachelorjaar 1	Bachelorjaar 2	Bachelorjaar 3	Bachelorjaar 4
2007	16,5	21,8	28	34,6
2010	14,3	17,1	24,9	27,9

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Figuur 5.4f Tijd voor zelfwerkzaamheid en stage volgens studenten in het bekostigd wo, 2007 (N=1.592) vergeleken met 2010 (N=5.857).

	Bachelorjaar 1	Bachelorjaar 2	Bachelorjaar 3	Masterjaar 1	Masterjaar 2
2007	17,2	17,3	21,5	26,2	33,2
2010	14,9	16	19	24	31,5

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Dat de tijd voor zelfwerkzaamheid en stage lager is dan in 2007 is ook te zien aan de spreiding van tijd voor zelfwerkzaamheid en stage. Zowel in het hbo als in het wo is de groep studenten die hooguit tien uur per week aan zelfwerkzaamheid en stage besteedt, hoger dan in 2007.

5.4.5 Niet gerealiseerde contacttijd

Het is niet te zeggen of de niet gerealiseerde contacttijd volgens studenten in 2010 veranderd is ten opzichte van 2007. De gegevens uit 2010 laten namelijk zien dat er veel variatie is in de rapportage van studenten over niet gerealiseerde contacttijd (zie paragraaf 3.6).

6 Aanvullende cijfers van opleidingsmanagers

6.1 Afspraken over een minimum aantal contacturen in het eerste studiejaar

Het komt voor dat op instellingsniveau of decentraal niveau een minimum aantal contacturen voor het eerste studiejaar wordt vastgesteld. In het hbo komt het vaker voor dan in het wo dat het instellingsmanagement een minimum aantal contacturen vaststelt (volgens twee derde van de hbo-opleidingsmanagers en tweevijfde van de wo-opleidingsmanagers). Een ondergrens op decentraal niveau wordt juist iets vaker vastgesteld in het wo (13 procent) dan in het hbo (10 procent, zie figuur 6.1a).

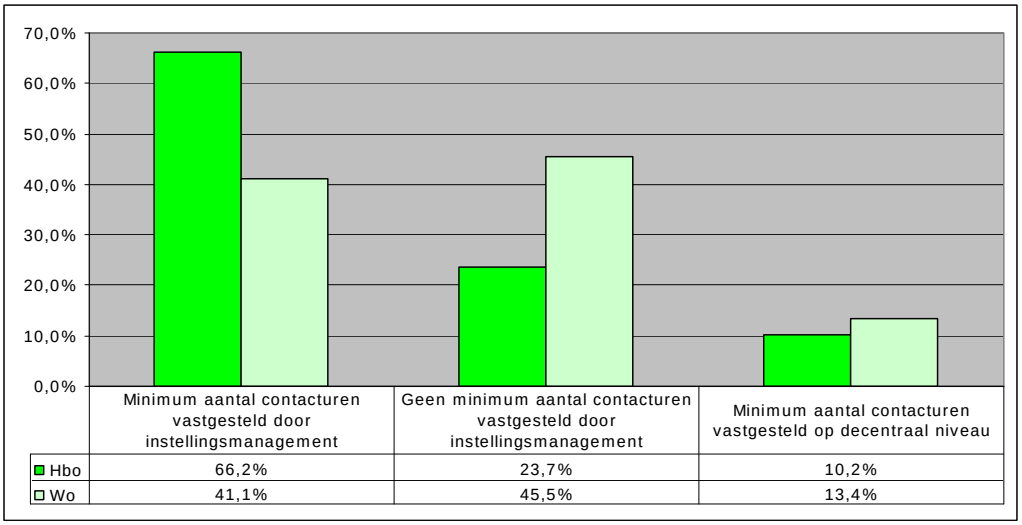
Het is niet eenduidig vast te stellen hoeveel instellingen een ondergrens hanteren. Van diverse instellingen zijn opleidingsmanagers van meerdere opleidingen bevraagd en die geven niet altijd hetzelfde antwoord. Het komt voor dat opleiding x van een instelling aangeeft dat er een centraal vastgestelde norm is maar dat opleiding y van dezelfde instelling iets anders zegt. Dit is het geval bij vijftien van de 47 ondervraagde instellingen. Voor de discrepanties zijn meerdere verklaringen mogelijk:

- Mogelijk geldt voor alle opleidingen van dezelfde instelling een ondergrens, maar zijn niet alle opleidingsmanagers daarvan op de hoogte of wordt de afspraak niet overal nageleefd.
- Mogelijk wordt een ondergrens weliswaar centraal vastgesteld, maar niet voor alle opleidingen van een instelling.
- Mogelijk gaat een opleidingsmanager die de vragenlijst heeft ingevuld er van uit dat de norm die bij de opleiding bekend is, decentraal is vastgesteld terwijl dit feitelijk door het instellingsmanagement is vastgesteld.

Andersom zien we dat de vragenlijst soms voor meerdere opleidingen door één afdeling of persoon is ingevuld.

Ook komt het voor dat binnen een instelling voor sommige opleidingen een decentraal vastgestelde ondergrens is en voor andere opleidingen geen enkele ondergrens.

Figuur 6.1a Afspraken over een minimum aantal contacturen (N=468)

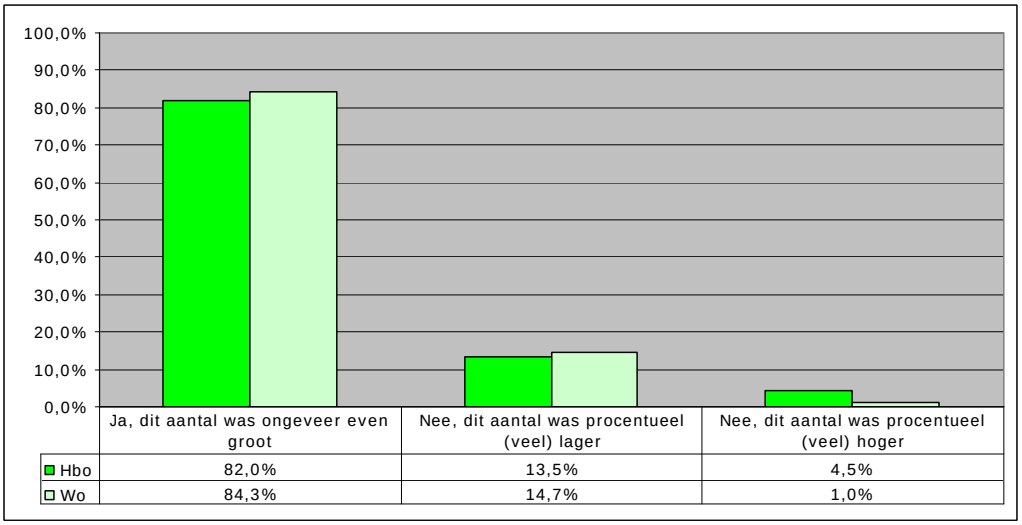
	Minimum aantal contacturen vastgesteld door instellingsmanagement	Geen minimum aantal contacturen vastgesteld door instellingsmanagement	Minimum aantal contacturen vastgesteld op decentraal niveau
Hbo	66,2%	23,7%	10,2%
Wo	41,1%	45,5%	13,4%

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

6.2 Aanpassingen van contacttijd ten opzichte van voorheen

Opleidingsmanagers hebben aangegeven in hoeverre de contacttijd (waarbij de docent fysiek aanwezig is) die in 2010/2011 is geprogrammeerd, afwijkt van de geprogrammeerde contacttijd in het voorgaande studiejaar. Volgens 83 procent van de opleidingsmanagers is de contacttijd gelijk gebleven. Bij 14 procent van de opleidingen is de contacttijd verhoogd en bij 3 procent juist verlaagd. De verschillen tussen hbo en wo zijn niet zo groot, alleen het percentage opleidingen waar het aantal contacturen hoger is geprogrammeerd dan het voorgaande jaar is bij hogescholen hoger dan bij universiteiten.

Figuur 6.2a Aanpassing van contacttijd volgens opleidingsmanagers (N=470)

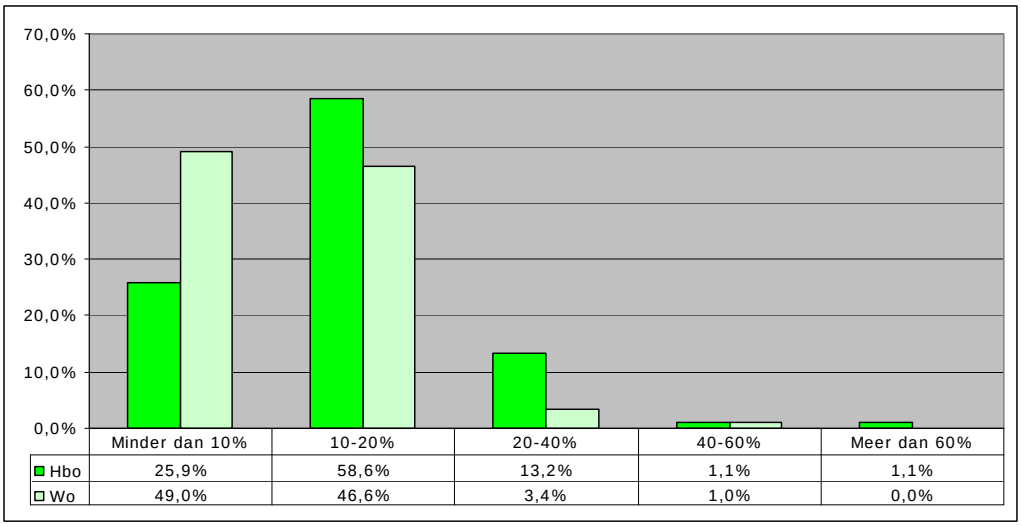
	Ja, dit aantal was ongeveer even groot	Nee, dit aantal was procentueel (veel) lager	Nee, dit aantal was procentueel (veel) hoger
Hbo	82,0%	13,5%	4,5%
Wo	84,3%	14,7%	1,0%

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

6.3 Aanvullende contactmomenten

Figuur 6.3a laat zien dat docenten in 2009-2010 bij 90 procent van de opleidingen hooguit 20 procent van hun taakbelasting besteedden aan individuele contacten tussen docent en student. Het gaat om een schatting die opleidingsmanagers hebben gegeven van het gemiddelde voor het docententeam van de opleiding. Contacten met studenten zijn individuele contacten buiten de reguliere contacten tijdens onderwijssituaties of geprogrammeerde begeleidingsgesprekken. Het gaat om bijvoorbeeld (extra) gesprekken, mail- of twittercontacten of docent-student-contact via een elektronische leeromgeving zoals blackboard. In het hbo besteden docenten meer tijd aan aanvullende contactmomenten dan in het wo.

Figuur 6.3a Deel van de taakbelasting dat is besteed aan contacten met studenten in 2009-2010 – bekostigd hbo en wo (N=470).

	Minder dan 10%	10-20%	20-40%	40-60%	Meer dan 60%
Hbo	25,9%	58,6%	13,2%	1,1%	1,1%
Wo	49,0%	46,6%	3,4%	1,0%	0,0%

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

6.4 Relatie tussen contacttijd en rendement

Er is statistisch onderzocht of er een relatie is tussen contacttijd en rendement. Met contacttijd wordt de opgave van opleidingsmanagers uit het onderzoek in 2007 bedoeld, waarbij enerzijds is gekeken naar contacttijd als aandeel van de totale onderwijstijd en anderzijds naar het absolute aantal uren contacttijd. Rendement is gedefinieerd als de studieloopbaan na een jaar van studenten die in 2006/2007 aan een opleiding zijn begonnen. Deze studenten kunnen een jaar later zijn gestopt met studeren in het hoger onderwijs of een andere opleiding zijn gaan volgen. Het blijkt dat een groter aandeel contacttijd niet significant samenhangt met het rendement op opleidingsniveau. Wel is er, zowel in het hbo als in het wo, een significante correlatie tussen een groter aandeel contacttijd en het aandeel studenten dat na een jaar aan dezelfde opleiding studeert. Samenhang tussen het aandeel contacttijd en het rendement lijkt dus eerder de verdienste van de studenten aan een bepaalde opleiding dan de verdienste van die opleidingen. De sterkte van de samenhang is overigens zeer zwak.
Een groter aandeel contacturen hangt niet significant samen met het rendement op opleidingsniveau: als een opleiding meer contacturen aanbiedt en er tevens een hoog rendement aan die opleiding wordt gemeten is de kans dat dit op toeval berust zeer groot.

7 Aanvullende cijfers van studenten

7.1 Inleiding

Dit hoofdstuk gaat in op diverse resultaten die uit het onderzoek naar studenten zijn gekomen. Dit betreft de relatie tussen contacttijd en studenttevredenheid en de tevredenheid over de balans tussen contacttijd en zelfstudie.

7.2 Relatie tussen contacttijd en studenttevredenheid

Op basis van het NSE-onderzoek is onderzocht of er een relatie is tussen contacttijd en studenttevredenheid, waarbij onderscheid is gemaakt naar hbo en wo en eerstejaars en ouderejaars. Gekeken is naar het algemene oordeel van studenten over hun opleiding en diverse deelaspecten met betrekking tot de inhoud van de opleiding, docenten en toetsen en beoordeling. Correlatieberekeningen laten zien dat de gevonden verbanden verwaarloosbaar zijn, namelijk kleiner dan 0,2. Wel is interessant dat tevredenheid positief samenhangt met meer contacttijd en negatief met niet gerealiseerde contacttijd.

7.3 Tevredenheid over balans contacttijd versus zelfstudie

Studenten is gevraagd of ze tevreden zijn over de balans tussen zelfstudie en contacttijd, bezien over een periode in het najaar van 2010. In het wo zijn meer studenten tevreden (76,6 procent) dan in het hbo (64,3 procent). In het wo is ongeveer 20 procent van de studenten ontevreden over de balans tussen contacttijd en zelfstudie en in het hbo geldt dit zelfs voor bijna 30 procent van de studenten. In het wo vindt 16 procent van de studenten dat er te weinig contacturen zijn gerealiseerd, in het hbo geldt dit voor een kwart van de studenten. Er zijn relatief weinig studenten die vinden dat er juist teveel contacturen zijn gerealiseerd: 3,7 procent in het hbo en 2,9 procent van de wo-studenten. Tabellen 7.3a en 7.3b geven de verdeling weer.

Tabel 7.3a Tevredenheid over de balans tussen contacttijd en zelfstudie volgens studenten – bekostigd hbo (N=3.670)

	Aantal studenten	**Percentage studenten**
Goede balans	2361	64,3
Te laag aantal contacturen	908	24,7
Te hoog aantal contacturen	135	3,7
Weet niet/geen mening	266	7,2
Totaal	*3670*	*100,0*

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Tabel 7.3b Tevredenheid over de balans tussen contacttijd en zelfstudie volgens studenten – bekostigd wo (N=5.857)

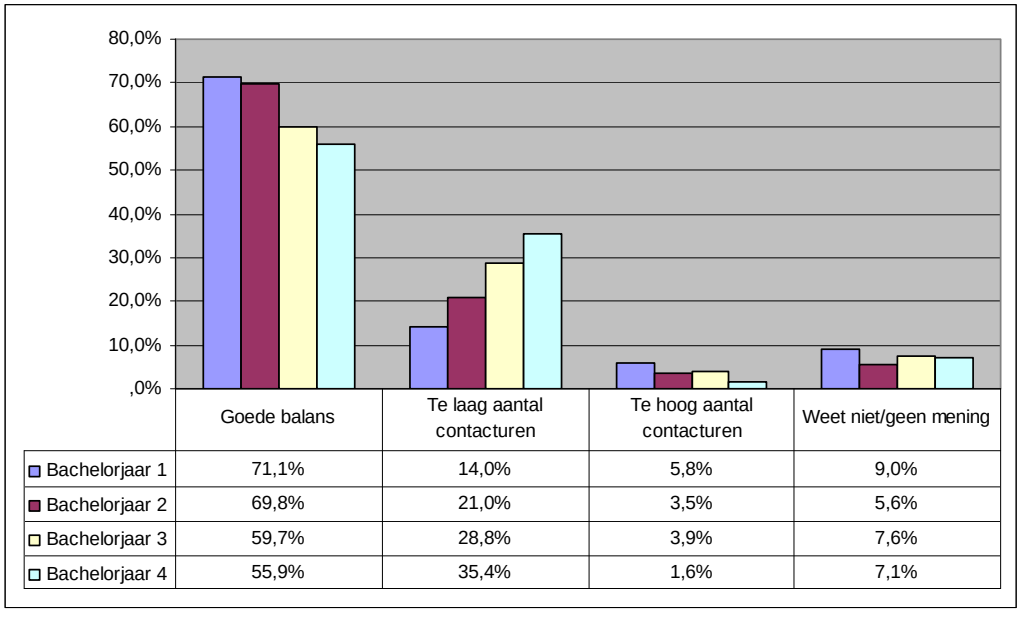
	Aantal studenten	**Percentage studenten**
Goede balans	4487	76,6
Te laag aantal contacturen	959	16,4
Te hoog aantal contacturen	172	2,9
Weet niet/geen mening	239	4,1
Totaal	*5857*	*100,0*

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Per studiejaar

Uit bovenstaande blijkt dat ruim tweederde van de studenten in het bekostigd hbo tevreden is over de balans tussen contacttijd en zelfstudie. Figuur 7.3a toont aan dat de mate van tevredenheid verschilt tussen eerstejaars en ouderejaars studenten. Van de eerstejaars studenten is 71,1 procent tevreden over de balans, terwijl dit onder de vierdejaarsstudenten voor slechts 55,9 procent geldt. Verder blijkt dat studenten die vinden dat ze te weinig contacturen hebben vaker in latere studiejaren te vinden zijn dan in het eerste jaar. Zo vindt 35,4 procent van de vierdejaars dat ze te weinig contacturen hebben, terwijl dit in het eerste jaar door 'slechts' 14 procent van de studenten wordt gezegd.

Figuur 7.3a Tevredenheid van studenten over de balans tussen contacttijd en zelfstudie naar studiejaar- bekostigd hbo (N=3.670)

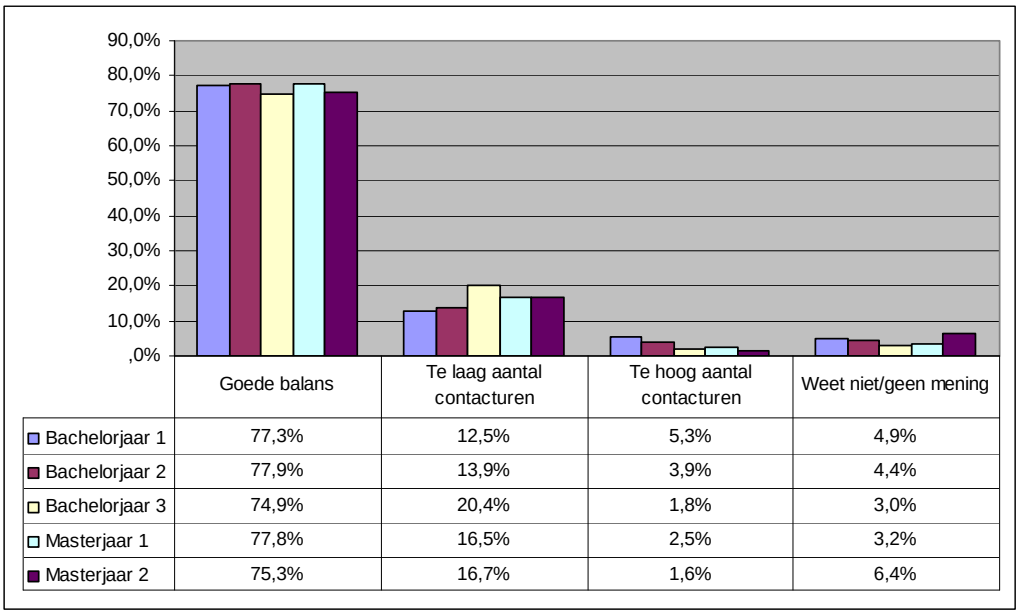

	Goede balans	Te laag aantal contacturen	Te hoog aantal contacturen	Weet niet/geen mening
Bachelorjaar 1	71,1%	14,0%	5,8%	9,0%
Bachelorjaar 2	69,8%	21,0%	3,5%	5,6%
Bachelorjaar 3	59,7%	28,8%	3,9%	7,6%
Bachelorjaar 4	55,9%	35,4%	1,6%	7,1%

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Ook in het bekostigd wo verschilt het per studiejaar hoe tevreden studenten zijn over de balans tussen contacttijd en zelfstudie (zie figuur 7.3b), maar deze verschillen zijn minder groot dan in het hbo. Een andere overeenkomst met het hbo is dat wo-studenten die vinden dat er te weinig contacturen zijn gerealiseerd, vooral in hogere jaren te vinden zijn. Zo is in het derde bachelorjaar een hoger percentage studenten (20,4 procent) van mening dat er te weinig contacturen zijn gerealiseerd dan in het eerste jaar (12,5 procent). Het aandeel studenten dat vindt dat er te veel contacturen zijn gerealiseerd is in het derde jaar juist lager (1,8 procent) dan in het eerste jaar (5,3 procent).

Figuur 7.3b Tevredenheid van studenten over de balans tussen contacttijd en zelfstudie naar studiejaar- bekostigd wo (N=5.857)

	Goede balans	Te laag aantal contacturen	Te hoog aantal contacturen	Weet niet/geen mening
Bachelorjaar 1	77,3%	12,5%	5,3%	4,9%
Bachelorjaar 2	77,9%	13,9%	3,9%	4,4%
Bachelorjaar 3	74,9%	20,4%	1,8%	3,0%
Masterjaar 1	77,8%	16,5%	2,5%	3,2%
Masterjaar 2	75,3%	16,7%	1,6%	6,4%

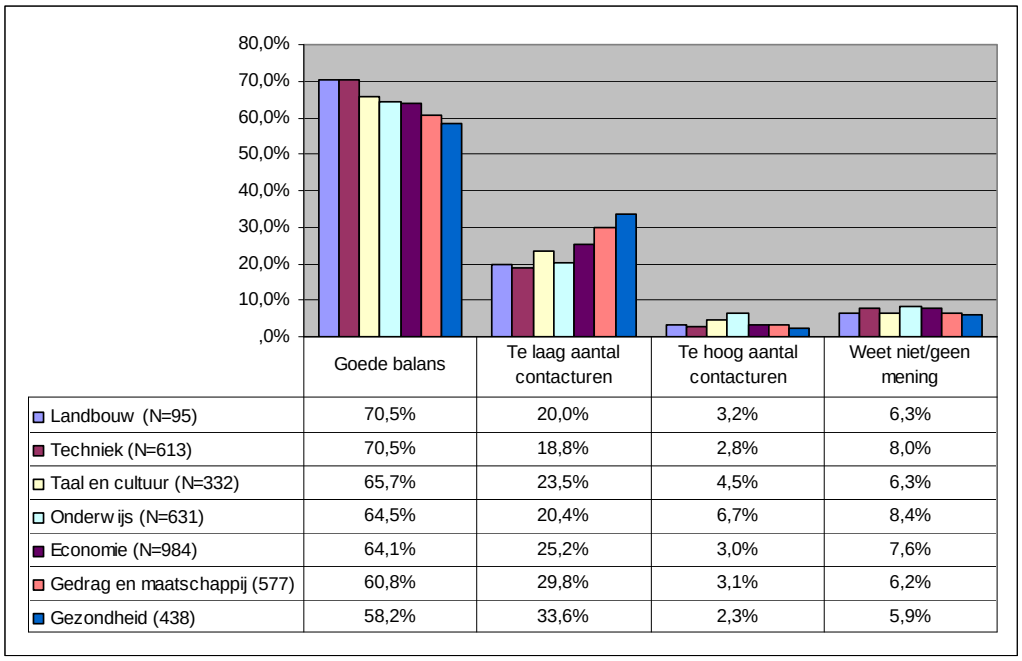
Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

<u>Per hoop-sector</u>

Met enige terughoudendheid kan worden gesteld dat het per hoop-sector (gemiddeld over alle studiejaren) verschilt in hoeverre studenten tevreden zijn over de balans tussen contacttijd en zelfstudie. In het hbo zijn met name studenten in de sectoren landbouw en techniek tevreden over de balans tussen contacttijd en zelfstudie (70,5 procent van de studenten). Gezondheidstudenten zijn het minst tevreden (58,2 procent).

Het verschilt per sector in hoeverre studenten vinden dat er te weinig contacturen zijn gerealiseerd. Dit percentage varieert van 18 tot bijna 34 procent van de studenten. De meeste studenten die vinden dat er te weinig contacturen zijn gerealiseerd zijn te vinden bij de gezondheidssector (ruim een derde). Ook bij economie en gedrag en maatschappij vindt minstens een kwart van de studenten dat er te weinig contacturen zijn gerealiseerd.

Figuur 7.3c Tevredenheid van studenten over de balans tussen contacttijd en zelfstudie naar sector- bekostigd hbo (N=3.670)

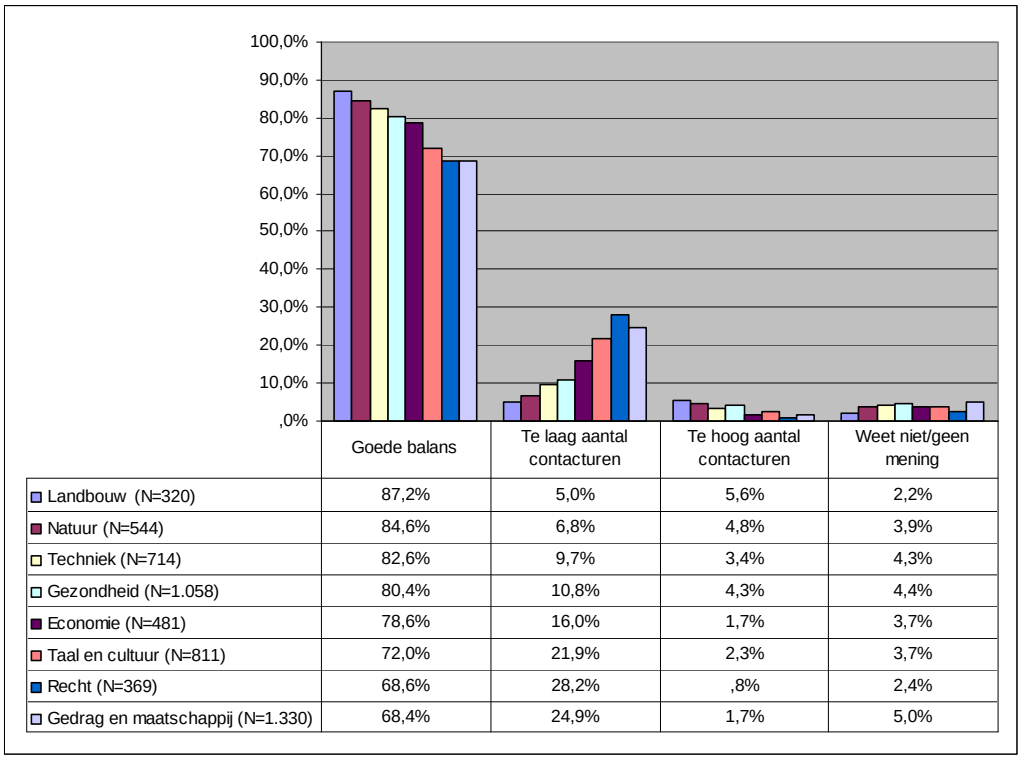

	Goede balans	Te laag aantal contacturen	Te hoog aantal contacturen	Weet niet/geen mening
Landbouw (N=95)	70,5%	20,0%	3,2%	6,3%
Techniek (N=613)	70,5%	18,8%	2,8%	8,0%
Taal en cultuur (N=332)	65,7%	23,5%	4,5%	6,3%
Onderwijs (N=631)	64,5%	20,4%	6,7%	8,4%
Economie (N=984)	64,1%	25,2%	3,0%	7,6%
Gedrag en maatschappij (577)	60,8%	29,8%	3,1%	6,2%
Gezondheid (438)	58,2%	33,6%	2,3%	5,9%

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Ook in het wo verschilt het per hoop-sector hoe tevreden studenten zijn over de balans tussen contacttijd en zelfstudie (zie figuur 7.3d). Dit varieert van ruim tweederde tot 87 procent van de studenten. Net als in het bekostigd hbo zijn de meeste studenten (87 procent) tevreden bij de landbouwsector. De sectoren gedrag en maatschappij en recht hebben relatief veel studenten die ontevreden zijn over de balans (68,4 resp. 68,6 procent). Dit zijn ook meteen de sectoren waar de meeste studenten vinden dat er te weinig contacturen zijn gerealiseerd, dit geldt voor ruim 28 procent van de rechtenstudenten en bijna een kwart van de gedrag en maatschappijstudenten.

Figuur 7.3d Tevredenheid van studenten over de balans tussen contacttijd en zelfstudie naar studiejaar- bekostigd wo, bachelor en master (N=5.857)

	Goede balans	Te laag aantal contacturen	Te hoog aantal contacturen	Weet niet/geen mening
Landbouw (N=320)	87,2%	5,0%	5,6%	2,2%
Natuur (N=544)	84,6%	6,8%	4,8%	3,9%
Techniek (N=714)	82,6%	9,7%	3,4%	4,3%
Gezondheid (N=1.058)	80,4%	10,8%	4,3%	4,4%
Economie (N=481)	78,6%	16,0%	1,7%	3,7%
Taal en cultuur (N=811)	72,0%	21,9%	2,3%	3,7%
Recht (N=369)	68,6%	28,2%	,8%	2,4%
Gedrag en maatschappij (N=1.330)	68,4%	24,9%	1,7%	5,0%

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

<u>Samenhang met gerealiseerde contacttijd</u>

De studenten die vinden dat er te weinig contacturen zijn gerealiseerd, zeggen doorgaans minder gerealiseerde contacturen te krijgen dan gemiddeld. Dit geldt zowel voor het bekostigd hbo als het bekostigd wo, in alle studiejaren. Tabel 7.3c toont dit voor het bekostigd hbo (waarin alle studiejaren zijn samengenomen) en tabel 7.3d voor het bekostigd wo. Tabellen waarin uitsplitsingen zijn gemaakt naar studiejaar zijn niet in dit rapport opgenomen.

Volgens hbo-studenten wordt gemiddeld over alle studiejaren genomen 16,8 uur contacttijd per week gerealiseerd. Volgens studenten die het aantal contacturen te laag vinden, wordt doorgaans minder contacttijd gerealiseerd dan gemiddeld, namelijk 13 uur per week. Studenten die vinden dat het aantal contacturen te hoog is, zeggen echt bovengemiddeld veel gerealiseerde onderwijstijd te krijgen (21,9 uur per week). Studenten die de balans tussen contacttijd en tijd voor zelfwerkzaamheid goed vinden, zeggen gemiddeld 18,1 uur aan gerealiseerde contacttijd per week te krijgen[6].

[6] Bij deze cijfers moet worden bedacht dat de door studenten geschatte contacttijd gemiddeld zes tot zeven uur hoger ligt dan de tijd die door de opleidingen wordt geprogrammeerd.

Tabel 7.3c Relatie tussen gepercipieerde contacttijd door studenten (alle studiejaren) en de mening van studenten over de hoeveelheid contacttijd – bekostigd hbo

Mening van studenten over de hoeveelheid contacttijd	Gemiddelde gerealiseerde contacttijd volgens studenten	Aantal respondenten	Standaarddeviatie
Goede balans	18,1	2361	10,5
Te laag aantal contacturen	13,0	908	9,0
Te hoog aantal contacturen	21,9	135	10,6
Weet niet/geen mening	16,0	266	11,6
Totaal	16,8	3670	10,5

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Volgens wo-studenten wordt gemiddeld over alle studiejaren 16,2 uur contacttijd per week gerealiseerd. Studenten die het aantal contacturen te laag vinden, zeggen doorgaans minder contacttijd te hebben dan gemiddeld, namelijk 11,6 uur per week. Studenten die vinden dat het aantal contacturen te hoog is, krijgen naar eigen zeggen ook echt bovengemiddeld veel gerealiseerde onderwijstijd (24,8 uur per week). Studenten die de balans tussen contacttijd en tijd voor zelfwerkzaamheid goed is, zeggen gemiddeld 16,9 uur aan gerealiseerde contacttijd per week te krijgen[7].

Tabel 7.3d Relatie tussen gepercipieerde contacttijd door studenten (alle studiejaren) en de mening van studenten over de hoeveelheid contacttijd – bekostigd wo

Mening van studenten over de hoeveelheid contacttijd	Gemiddelde gerealiseerde contacttijd volgens studenten	Aantal respondenten	Standaarddeviatie
Goede balans	16,9	4487	9,3
Te laag aantal contacturen	11,6	959	6,2
Te hoog aantal contacturen	24,8	172	11,1
Weet niet/geen mening	15,4	239	10,5
Totaal	16,2	5857	9,3

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

[7] Bij deze cijfers moet worden bedacht dat de door studenten geschatte contacttijd gemiddeld zes tot zeven uur hoger ligt dan de tijd die door de opleidingen wordt geprogrammeerd.

8 Onderwijstijd in het niet bekostigd hbo

8.1 Samenvatting

De contacttijd ligt volgens opleidingsmanagers evenals in het bekostigde hbo gemiddeld op vijftien uur in het eerste jaar en neemt af naar vijf uur in het laatste studiejaar. De onderzochte opleidingen worden meestal aangeboden bij kleine instellingen, driekwart van de opleidingen valt onder de sector Economie. Desondanks zien we ook binnen deze groep grote verschillen in de aangeboden contacttijd. Evenals in het bekostigd onderwijs schatten studenten de contacttijd hoger in dan opleidingsmanagers, de tijd voor zelfwerkzaamheid en stage wordt juist lager ingeschat. Volgens vrijwel alle opleidingsmanagers (95,2 procent) is tussen de 95 en 100 procent van alle contacttijd gerealiseerd. Studenten zijn pessimistischer: een vijfde deel van de studenten (n=71) schat dat meer dan 5 procent van de contacttijd in het eerste jaar niet is gerealiseerd.

8.2 Inleiding

De inspectie heeft voor het eerst niet bekostigde hogescholen betrokken bij het onderzoek naar onderwijstijd. In lijn met de scoop van het onderzoek zijn alleen (vrijwel alle) voltijds bacheloropleidingen onderzocht. De onderzochte groep vormt een klein deel van het gehele niet-bekostigde onderwijs, waar veel andere onderwijsvormen (deeltijd, duaal, afstandsonderwijs) voorkomen. Het niet-bekostigd wo is niet onderzocht omdat het aantal voltijds bacheloropleidingen in deze sector verwaarloosbaar klein is. De 21 onderzochte opleidingen worden meestal aangeboden bij kleine instellingen, driekwart van de opleidingen valt onder de sector Economie. Paragraaf 8.3 gaat in op de gegevens die de vragenlijst onder opleidingsmanagers heeft opgeleverd. Paragraaf 8.4 behandelt de inschattingen van studenten.

8.3 Onderwijstijd volgens opleidingsmanagers

8.3.1 Respons

De inspectie heeft een vragenlijst afgenomen onder opleidingsmanagers van alle 21 voltijd bacheloropleidingen in het niet bekostigd hbo.

8.3.2 Totale onderwijstijd: een overzicht

Opleidingen hebben aangegeven hoeveel klokuren voor het studiejaar 2010/2011 zijn geprogrammeerd voor contacttijd. Met uitzondering van het eerste studiejaar wordt in alle jaren minstens veertig uur per week onderwijstijd geprogrammeerd. In alle jaren is de tijd die voor zelfwerkzaamheid en stage is beoogd, hoger dan de contacttijd. Dit verschil wordt groter naarmate de studie vordert. Het is hierbij van belang te bedenken dat de verschillen tussen afzonderlijke opleidingen groot zijn, zoals de standaarddeviaties aantonen.

Tabel 8.3a Gemiddelde geprogrammeerde onderwijstijd per week per studiejaar (in klokuren) – niet bekostigd hbo (N=21)

	Bachelorjaar 1		Bachelorjaar 2		Bachelorjaar 3		Bachelorjaar 4	
	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.
Contacttijd	15,2	5,1	14,1	5,2	10,2	7,9	5,0	2,9
Zelfwerkzaamheid	24,1	12,5	26,5	12,7	33,4	11,9	35,6	8,5
Totaal	39,3	12,1	40,6	11,9	43,6	9,4	40,5	9,2

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

8.3.3 Contacttijd

Een verdiepende blik op contacttijd (zie tabel 8.3b) laat zien dat de meeste contacttijd volgens opleidingsmanagers uit hoor- en werkcolleges bestaat. In het derde en vierde jaar wordt fors minder tijd besteed aan hoor- en werkcolleges dan in eerdere jaren. Bij stage- en studiebegeleiding, tentamens/examens en overige fysieke contactmomenten zijn de fluctuaties minder groot.

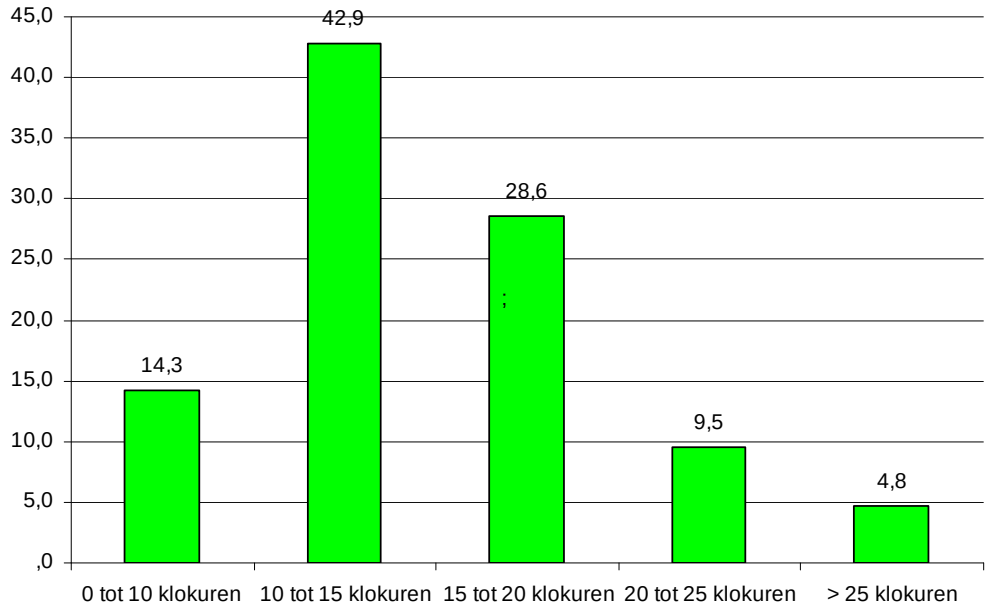
Tabel 8.3b Geprogrammeerde contacttijd, gemiddeld per week per studiejaar (in klokuren) – niet bekostigd hbo (N=21)

	Bachelorjaar 1		Bachelorjaar 2		Bachelorjaar 3		Bachelorjaar 4	
	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.	Gem.	Sd.
Hoorcolleges	6,1	6,1	6,4	5,7	3,7	4,6	1,4	1,3
Werkcolleges	7,8	5,4	7,6	4,8	4,5	3,6	3,7	2,6
Stagebegeleiding	0,9	2,4	0,7	2,0	1,4	4,8	0,2	0,2
Studiebegeleiding	0,7	1,1	0,7	1,1	1,9	6,4	0,5	0,3
Tentamens/examens	1,5	0,8	1,5	0,9	0,9	0,6	0,7	0,4
Anders	1,1	0,7	1,0	0,7	0,7	0,6	0,2	0,3
Totaal	15,2	5,1	14,1	5,2	10,2	7,9	5,0	2,9

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Volgens ruim twee vijfde van de opleidingen wordt in het eerste studiejaar tien tot vijftien uur contacttijd geprogrammeerd. Volgens 28,6 procent van de opleidingen krijgen eerstejaars tussen de vijftien en twintig uur contacttijd. Opvallend is dat drie opleidingen (14,3 procent) aangeven dat eerstejaars studenten hooguit tien uur contacttijd per week hebben. Ook wordt bij één opleiding voor eerstejaars studenten wekelijks meer dan 25 uur contacttijd ingeroosterd.

Figuur 8.3a Spreiding van contacttijd volgens opleidingsmanagers, gemiddeld per week, studiejaar 1, niet bekostigd hbo (N=21).

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

8.3.4 Niet gerealiseerde contacttijd volgens opleidingsmanagers

Opleidingsmanagers hebben, terugkijkend op het studiejaar 2009-2010, een schatting gegeven van het deel van de beoogde contacttijd voor eerstejaars dat is gerealiseerd. Volgens vrijwel alle opleidingsmanagers (95,2 procent) is tussen de 95 en 100 procent van alle contacttijd gerealiseerd.

8.3.5 Tijd voor zelfwerkzaamheid en stage

Een verdiepende blik op tijd voor zelfwerkzaamheid en stage laat zien dat de tijd voor zelfstudie in de eerste twee jaar aanzienlijk groter is dan voor andere activiteiten rond zelfwerkzaamheid en stage. In het derde en vierde jaar neemt de tijd voor stage en scriptie fors toe.

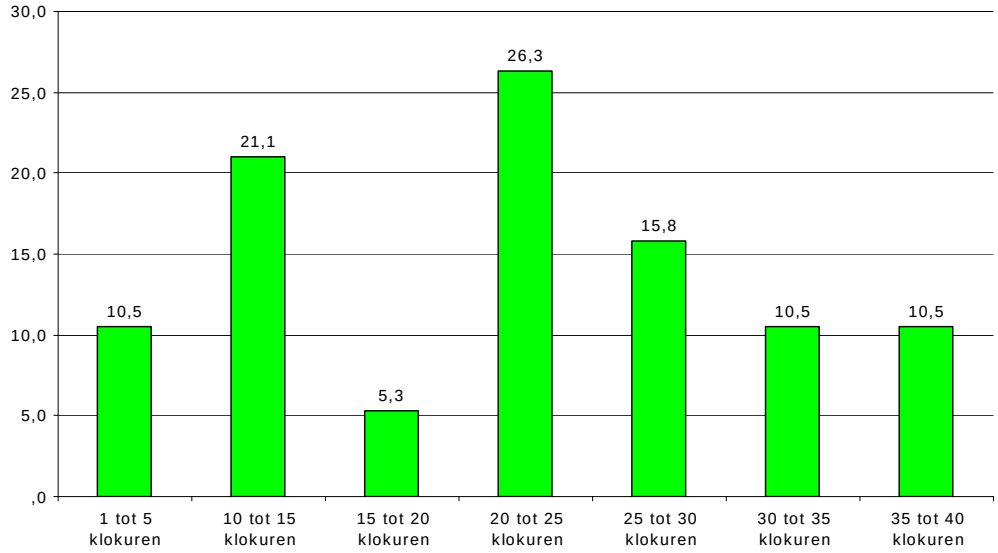
Tabel 8.3c Geprogrammeerde tijd voor zelfwerkzaamheid, gemiddeld per week in studiejaar (in klokuren)- niet bekostigd hbo (N=21).

	Bachelorjaar 1		**Bachelorjaar 2**		**Bachelorjaar 3**		**Bachelorjaar 4**	
	Gem.	**Sd.**	**Gem.**	**Sd.**	**Gem.**	**Sd.**	**Gem.**	**Sd.**
Zelfstudie	19,1	14,2	20,6	14,7	14,3	11,7	13,7	17,4
Stage	7,0	3,8	7,6	4,6	13,7	5,8	15,0	8,0
Scriptie	0,0	0,0	1,6	3,2	10,7	7,9	13,0	4,1
Overig	0,6	0,5	0,6	0,5	0,7	0,6	0,6	1,1
Totaal	24,1	12,5	26,5	12,7	33,4	11,9	35,6	8,5

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Figuur 8.3b laat zien dat er veel variatie is in de spreiding van de tijd voor zelfwerkzaamheid en stage. Volgens 26 procent van de opleidingsmanagers wordt tussen de twintig en 25 uur per week aan deze vorm van onderwijstijd besteed, dat zijn vijf van de negentien opleidingen die de vraag hebben beantwoord. Een eenduidige lijn zoals in het bekostigd hbo is er dus niet.

Figuur 8.3b Spreiding van de tijd voor zelfwerkzaamheid en stage volgens opleidingsmanagers, gemiddeld per week, studiejaar 1, niet bekostigd hbo (N=19).

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

8.3.6 Afspraken over een minimum aantal contacturen in het eerste studiejaar

Volgens 81 procent van de opleidingsmanagers in het niet bekostigd hbo heeft het instellingsmanagement een minimum aantal contacturen vastgesteld voor het eerste studiejaar. Volgens de overige opleidingsmanagers wordt geen minimumgrens gehanteerd, noch op centraal niveau, noch op decentraal niveau. In tegenstelling tot in het bekostigd hoger onderwijs wordt volgens opleidingsmanagers geen norm vastgesteld op decentraal niveau, wat voor de hand ligt gezien de kleine omvang van deze groep instellingen. Over de hoogte van de minimumgrens zijn geen eenduidige uitspraken te doen, zie hoofdstuk 6.1 voor een toelichting hierop.

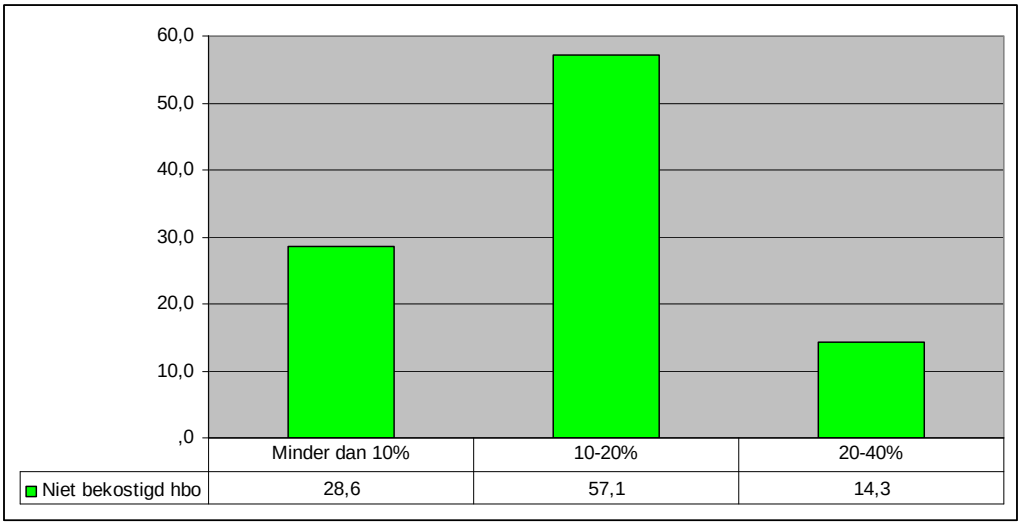
8.3.7 Aanpassingen van contacttijd ten opzichte van voorheen

Volgens twintig van de 21 opleidingen (95,2 procent) in het niet bekostigd hbo hebben eerstejaars studenten in 2010/2011 ongeveer evenveel contacttijd gekregen als het jaar ervoor. Slechts één opleidingsmanager geeft aan dat de contacttijd in het eerste studiejaar in 2009-2010 (veel) lager was dan in 2010/2011.

8.3.8 Aanvullende contactmomenten

Figuur 8.3c laat zien dat docenten bij ruim de helft van de opleidingen (57,1 procent) 10 tot 20 procent van hun taakbelasting besteedden aan individuele contacten tussen docent en student. Het gaat om een schatting die opleidingsmanagers hebben gegeven van het gemiddelde voor het docententeam van de opleiding. Contacten met studenten zijn individuele contacten buiten de reguliere contacten tijdens onderwijssituaties of geprogrammeerde begeleidingsgesprekken. Het gaat bijvoorbeeld om (extra) gesprekken, mail- of twittercontacten of docent-student-contact via een elektronische leeromgeving zoals blackboard.

Figuur 8.3c Deel van de taakbelasting dat is besteed aan contacten met studenten in 2009-2010 – niet bekostigd hbo (N=21).

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

8.3.9 Groepsgrootte

Dertien van de 21 opleidingsmanagers hebben aangegeven hoe groot de groepen zijn waarin *hoorcolleges* worden gegeven in het eerste jaar. Volgens negen opleidingsmanagers bestaan de hoorcolleges uit minder dan dertig studenten. Volgens de overige vier opleidingsmanagers bestaan de hoorcolleges uit dertig tot vijftig studenten.

Negentien van de 21 opleidingsmanagers hebben aangegeven hoe groot de groepen zijn waarin *werkcolleges* worden gegeven in het eerste jaar. Volgens acht opleidingsmanagers bestaan werkcolleges uit minder dan vijftien studenten. Volgens elf opleidingsmanagers bestaan werkcolleges uit vijftien tot dertig studenten. Grotere groepen, zoals in het bekostigd hoger onderwijs in enige mate voorkomen, zijn in het niet bekostigd hbo niet aanwezig.

8.4 Onderwijstijd volgens studenten

8.4.1 Respons

In het niet bekostigd hbo hebben 75 studenten een vragenlijst ingevuld. Onderstaande tabel geeft de verdeling naar studiejaar weer. Van vier studenten is niet bekend in welk jaar zij studeren.

Tabel 8.4a Respons studentenpanel niet bekostigd hbo per studiejaar

	Aantal studenten	**Percentage studenten**
Bachelorjaar 1	13	18,3
Bachelorjaar 2	27	38,0
Bachelorjaar 3	21	29,6
Bachelorjaar 4	10	14,1
Totaal	*71*	*100*

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Het is niet mogelijk om uitspraken te doen over verschillen tussen hoop-sectoren. Hiervoor zijn de studenten slecht verdeeld.

8.4.2 Totale onderwijstijd: een overzicht

In het hbo loopt het totaal aantal gerealiseerde uren voor onderwijstijd op in de loop der jaren, met een breuk in het derde jaar. De contacttijd neemt af (met een breuk in het tweede jaar) en de zelfwerkzaamheid neemt toe.

Tabel 8.4b Gemiddelde gerealiseerde onderwijstijd per week per studiejaar (in klokuren) – niet bekostigd hbo(N=71)

	Bachelorjaar 1		**Bachelorjaar 2**		**Bachelorjaar 3**		**Bachelorjaar 4**	
	Gem.	**Sd.**	**Gem.**	**Sd.**	**Gem.**	**Sd.**	**Gem.**	**Sd.**
Contacttijd	20,7	12,1	25,7	11,2	18,1	16,3	8,2	7,7
Zelfwerkzaamheid	15,8	7,4	18,0	12,0	19,4	17,8	36,8	9,5
Totaal	36,5	15,2	43,8	13,0	37,6	18,3	45,0	11,9

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

8.4.3 Contacttijd

De meeste contacttijd bestaat uit hoor- en werkcolleges.

Tabel 8.4c Gerealiseerde contacttijd, gemiddeld per week per studiejaar (in klokuren) – niet bekostigd hbo (N=71)

	Bachelorjaar 1		**Bachelorjaar 2**		**Bachelorjaar 3**		**Bachelorjaar 4**	
	Gem.	**Sd.**	**Gem.**	**Sd.**	**Gem.**	**Sd.**	**Gem.**	**Sd.**
Hoorcolleges	12,7	5,5	16,9	7,9	15,9	11,7	6,1	6,7
Werkcolleges	8,3	8,4	5,5	4,6	7,2	6,6	3,1	2,5
Stagebegeleiding	1,5	0,7	1,0	0,8	4,6	11,8	1,4	2,1
Studiebegeleiding	2,0	0,9	2,8	4,0	1,9	1,6	0,8	1,3
Tentamens	3,0	2,9	4,8	4,9	1,7	2,0	0,8	0,5
Overig			2,2	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal	20,7	12,1	25,7	11,2	18,1	16,3	8,2	7,7

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

8.4.4 Tijd voor zelfwerkzaamheid en stage

De eerste twee jaar bestaat de tijd voor zelfwerkzaamheid en stage met name uit zelfstudie. De laatste twee jaar ligt het accent op stage/werkplekleren en scriptie/afstudeeronderzoek.

Tabel 8.4d Gerealiseerde tijd voor zelfwerkzaamheid, gemiddeld per week per studiejaar (in klokuren) – niet bekostigd hbo (N=71)

	Bachelorjaar 1		**Bachelorjaar 2**		**Bachelorjaar 3**		**Bachelorjaar 4**	
	Gem.	**Sd.**	**Gem.**	**Sd.**	**Gem.**	**Sd.**	**Gem.**	**Sd.**
Zelfstudie (indiv./groep)	14,3	8,0	14,9	12,7	10,8	7,9	13,7	15,3
Stage/werkplekleren	5,0	5,6	2,9	3,3	13,6	18,3	16,8	12,0
Scriptie/ afstudeeronderzoek	0,0	.	2,5	3,7	10,6	13,7	18,9	15,4
Overige activiteiten	1,3	1,0	3,0	1,9	3,5	3,4	0,3	0,6
Totaal	15,8	7,4	18,0	12,0	19,4	17,8	36,8	9,5

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

8.4.5 Niet gerealiseerde contacttijd

Studenten hebben aangegeven welk deel van de tijd die ingeroosterd stond voor onderwijsactiviteiten waarbij de docent fysiek aanwezig was, niet is doorgegaan. Het betreft een terugblik op de periode september tot en met eind oktober 2010. Tabel 8.4e laat zien dat studenten in het eerste jaar meer niet gerealiseerde contacttijd ervaren dan studenten uit latere jaren. Ook in latere jaren valt volgens studenten minstens 5 procent van de contacttijd uit.

Tabel 8.4e Niet-gerealiseerde contacttijd als percentage van de onderwijstijd volgens eerstejaars studenten– niet bekostigd hbo (N=71)

	Bachelorjaar 1		Bachelorjaar 2		Bachelorjaar 3		Bachelorjaar 4	
	N	%	N	%	N	%	N	%
<5%	6	46,2%	24	88,9%	17	81,0%	9	90,0%
5 - 10%	4	30,8%	2	7,4%	3	14,3%	1	10,0%
10 - 25%	3	23,1%	1	3,7%	1	4,8%	0	0,0%
Totaal	13	100,0%	27	100,0%	21	100,0%	10	100,0%

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Tweedejaars studenten hebben aangegeven hoeveel contacttijd in het voorgaande studiejaar niet is gerealiseerd. Tabel 8.4f laat zien dat volgens een vijfde van de studenten meer dan 5 procent van de contacttijd in het eerste jaar niet is gerealiseerd.

Tabel 8.4f Niet-gerealiseerde contacttijd in het eerste studiejaar volgens huidige tweedejaarsstudenten – niet bekostigd hbo (N=27)

	Aantal	Percentage
<5%	22	81,5
5-10%	3	11,1
10-25%	2	7,4
Totaal	27	100,0

Bron: Inspectie van het Onderwijs/ResearchNed 2010

Bijlage I

Vragenlijst opleidingen

Het betreft een aparte vragenlijst voor hbo- en wo-opleidingen.

Inspectie van het Onderwijs
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Vragenlijst voor onderzoek naar onderwijstijd in het hoger onderwijs hbo-opleidingen – najaar 2010

Opleiding: …

In 2007 heeft de Inspectie van het Onderwijs de onderwijstijd in het bekostigde hoger onderwijs in kaart gebracht. Op verzoek van de minister van OCW zal dit jaar opnieuw een inventarisatie plaatsvinden, gericht op voltijds bachelor-opleidingen in hbo en wo. Ook de inspectie vindt dit een belangrijk onderwerp: onderwijstijd is een belangrijke factor voor de kwaliteit van onderwijs en het studiesucces.

De onderwijstijd wordt dit keer zowel in het bekostigde als in het niet-bekostigde onderwijs onderzocht. Het onderzoek is aangekondigd bij het management van uw instelling (College van Bestuur, Raad van Bestuur of directie van de instelling). Klik hier voor informatie over het onderzoek

Voorbeeld

De vragenlijst bestaat uit elf vragen. De tijd die nodig is voor het invullen van de vragen is afhankelijk van wijze waarop deze gegevens binnen uw opleiding beschikbaar zijn.

De vragenlijst is inhoudelijk enigszins aangepast ten opzichte van de inventarisatie in 2007 en is getest in een kleine pilot.

Het is mogelijk de enquête tussentijds af te sluiten en op een later tijdstip verder te gaan met invullen. U start dan weer automatisch op de plaats waar u de laatste keer bent gestopt. Ook kunt u een voorbeeld van de vragenlijst uitprinten voor eigen gebruik. Wij vragen u echter met klem om de print niet naar ons op te sturen, maar de gegevens digitaal - door middel van deze internet-enquête – te verzenden.

Indien u uw functie vervult voor meerdere opleidingen wordt u verzocht de **vragen uitsluitend te beantwoorden voor de opleiding die in de e-mail vermeld staat**.

Wij verzoeken u uiterlijk **19 november 2010** de gegevens aan te leveren.

Voor eventuele vragen kunt u contact opnemen met info@ho-onderwijstijd.nl

Bij voorbaat dank voor uw medewerking.

Voorbeeld

1. Welke functie bekleedt u?
   - o Opleidingsmanager van deze opleiding
   - o Anders, namelijk...

2. Uit hoeveel onderwijsweken bestaat het studiejaar?

Toelichting:
- Onder '**aantal onderwijsweken**' verstaan we het totaal aantal weken waarin onderwijsactiviteiten plaatsvinden voor het betreffende studiejaar van de voltijd-opleiding in **2010-2011.**
- Onder onderwijsactiviteiten verstaan we zaken als: colleges, practica, stages, afstudeeronderzoek, tentamens (inclusief herkansingsweken), studiereizen of excursies en tijd geprogrammeerd voor zelfstudie of tentamenvoorbereiding. Activiteiten die buiten het studiejaar vallen, zoals summercourses of intake-activiteiten, blijven buiten beschouwing.
- Wanneer de opleiding alleen in een **driejarige variant** wordt aangeboden vult u bij het betreffende studiejaar in: 'niet van toepassing'.

Aantal onderwijsweken in Studiejaar 1 (Bachelor)	
Aantal onderwijsweken in Studiejaar 2 (Bachelor)	
Aantal onderwijsweken in Studiejaar 3 (Bachelor)	
Aantal onderwijsweken in Studiejaar 4 (Bachelor)	

2a alleen gesteld indien de opleiding uit dire jaar bestaat:

2a. U hebt ingevuld dat de opleiding uit 3 studiejaren bestaat. Klopt dat?
   - o Ja
   - o Nee

Eventuele toelichting:

voorbeeld

In de volgende twee vragen inventariseren we hoeveel onderwijstijd binnen uw opleiding wordt **geprogrammeerd.**

Daarbij maken we een onderscheid tussen de geprogrammeerde tijd voor onderwijsactiviteiten waarbij de **docent fysiek aanwezig** is (vraag 3), en de geprogrammeerde tijd voor onderwijsactiviteiten waarbij de **docent niet fysiek aanwezig** is (vraag 4).

Onderwijsactiviteiten zijn activiteiten gericht op het bereiken van de eindtermen of competenties van de opleiding. De onderwijsactiviteiten zijn uiteraard sterk afhankelijk van het karakter van de opleiding. Wij vragen u uw eigen specifieke situatie zo goed mogelijk te **vertalen naar de genoemde categorieën**.

Onder **geprogrammeerde tijd** verstaan we: de tijd voor onderwijsactiviteiten die is **gepland** per student voorafgaand aan de start van het cursusjaar, vastgelegd in bijvoorbeeld het jaarplan van de opleiding, de OER, de studiegids, programma- of moduleboeken of roosters**.**

Voorbeeld

3. Hoeveel tijd is er binnen uw opleiding geprogrammeerd voor onderwijsactiviteiten waarbij de **docent**[1] **fysiek aanwezig** is? Wij verzoeken u onderstaand schema in te vullen.

Toelichting:
- Het gaat hierbij steeds om de **geprogrammeerde onderwijstijd per student** per studiejaar in de **periode 2010-2011**, dat wil zeggen om de tijd voor **onderwijsactiviteiten**, zoals die is **gepland** voor het cursusjaar 2010-2011 voor een (reguliere) student.
- Wij vragen u het totaal aantal **klokuren** per student per studiejaar te noemen; graag lesuren die korter of langer duren omrekenen naar hele uren.
- Wanneer sprake is van differentiatie (bijvoorbeeld door verschil in vooropleiding of uitstroomprofiel) dan verzoeken wij u de vraag te beantwoorden voor de variant met **het grootste aantal studenten**.
- Indien een categorie voor u **niet van toepassing** is vult u in: 'niet van toepassing'.

	Studiejaar 1 (Bachelor) Totaal aantal klokuren per student voor dit studiejaar	Studiejaar 2 (Bachelor) Totaal aantal klokuren per student voor dit studiejaar	Studiejaar 3 (Bachelor) Totaal aantal klokuren per student voor dit studiejaar	Studiejaar 4 (Bachelor) Totaal aantal klokuren per student voor dit studiejaar
Hoorcolleges[2] waarbij de docent fysiek aanwezig is				
Werkcolleges[3] (of projectonderwijs, practica, trainingen) waarbij de docent fysiek aanwezig is				
Stagebegeleiding[4] waarbij de docent fysiek aanwezig is				
Studiebegeleiding (bijv. inhoudelijke vragen, studieproblemen, SLB[5], afstuderen) waarbij de docent fysiek aanwezig is				
Tentamens/examens[6] waarbij een docent/medewerker fysiek aanwezig is				
Andere activiteiten onder fysieke begeleiding van een docent (bijv. excursies, studiereizen)				

voorbeeld

[1] Persoon die onderwijs verzorgt in dienst van de instelling
[2] onderwijssituaties waarbij relatief weinig persoonlijke interactie plaatsvindt tussen studenten en docent
[3] onderwijssituaties waarbij relatief veel persoonlijke interactie plaatsvindt tussen studenten en docent
[4] het gaat hier alleen om de inhoudelijke begeleiding vanuit de opleiding, niet om begeleiding vanuit de stagebieder of om logistieke zaken. De tijd die een student besteedt aan stage kunt u invullen bij
[5] studieloopbaanbegeleiding
[6] inclusief herkansingen

4. In deze vraag willen we inventariseren hoeveel onderwijstijd binnen uw opleiding wordt geprogrammeerd voor onderwijsactiviteiten waarbij de docent **niet fysiek aanwezig** is. Wij verzoeken u onderstaand schema in te vullen.

Toelichting:
- Het gaat hierbij steeds om de **geprogrammeerde onderwijstijd per student** per studiejaar in de periode 2010-2011, dat wil zeggen om de tijd voor **onderwijsactiviteiten**, zoals die is **gepland** voor het cursusjaar 2010-2011 voor een (reguliere) student.
- Wij vragen u het totaal aantal **klokuren** per student per studiejaar te noemen; graag lesuren die korter of langer duren omrekenen naar hele uren.
- Wanneer sprake is van differentiatie (bijvoorbeeld door verschil in vooropleiding of uitstroomprofiel) dan verzoeken wij u de vraag te beantwoorden voor de variant met **het grootste aantal studenten**.
- Indien een categorie voor u **niet van toepassing** is vult u in: 'niet van toepassing'.

	Studiejaar 1 (Bachelor) Totaal aantal klokuren per student voor dit studiejaar	Studiejaar 2 (Bachelor) Totaal aantal klokuren per student voor dit studiejaar	Studiejaar 3 (Bachelor) Totaal aantal klokuren per student voor dit studiejaar	Studiejaar 4 (Bachelor) Totaal aantal klokuren per student voor dit studiejaar
Zelfstudie - individueel of in groepjes[7] - waarbij de docent niet fysiek aanwezig is				
Stage[8] / werkplekleren waarbij de docent niet fysiek aanwezig is				
Scriptie/ afstudeeronderzoek waarbij de docent niet fysiek aanwezig is				
Overige activiteiten waarbij de docent niet fysiek aanwezig is (bijv. activiteiten onder leiding van ouderejaarsstudent of gastspreker)				

voorbeeld

[7] studenten die samen werken aan projecten of opdrachten zonder dat de docent daarbij aanwezig is
[8] de dagelijkse supervisie berust bij het leerbedrijf, docenten van de opleiding zijn daarbij niet fysiek aanwezig

5a. Wanneer in het **eerste jaar**[9] hoorcolleges worden aangeboden:
Hoe groot zijn de groepen waarin **hoorcolleges** worden gegeven?
- o minder dan 30 studenten
- o 30 tot 50 studenten
- o 50-100 studenten
- o meer dan 100 studenten

5b. Wanneer in het eerste jaar werkcolleges worden aangeboden:
Hoe groot zijn de groepen waarin werkcolleges worden gegeven?
- o minder dan 15 studenten
- o 15 tot 30 studenten
- o meer dan 30 studenten

6. Is er door het instellingsmanagement (College van Bestuur of directie van de instelling) een minimum aantal contacturen voor het eerste studiejaar vastgesteld?
   - o ja, namelijk … uur
   - o nee, er zijn geen eisen of afspraken hierover binnen de instelling
   - o nee, geen eis vanuit het instellingsmanagement maar er zijn wel eisen of afspraken hierover op decentraal niveau (bijv. binnen de faculteit), namelijk … uur

Eventuele toelichting:

voorbeeld

[9] wanneer de opleiding alleen in een driejarige variant wordt aangeboden gaat het hierbij om het startjaar van de studie

U hebt tot nu toe vragen beantwoord over de onderwijstijd die per student en studiejaar binnen de opleiding is geprogrammeerd. In de volgende drie vragen verzoeken wij u **terug te kijken** op het **studiejaar 2009-2010.**

Eerst vragen we u de geprogrammeerde onderwijstijd voor 2010-2011 te vergelijken met de tijd die voor het afgelopen studiejaar werd geprogrammeerd.

Vervolgens wordt u verzocht een schatting te maken van de **realisatie** van de onderwijstijd in 2009-2010. We beperken ons daarbij tot de onderwijstijd voor **eerstejaars studenten,** waarbij de **docent fysiek aanwezig** was.

De gerealiseerde onderwijstijd kan negatief afwijken van de geprogrammeerde tijd, bijvoorbeeld door lesuitval, ziekte van docenten, wijziging van het curriculm etcetera (vraag 8). Anderzijds kunnen studenten extra onderwijs ontvangen door contacten met docenten buiten de geprogrammeerde onderwijs- of begeleidingstijd om (vraag 9).

Voorbeeld

7. In vraag drie hebt u voor de periode **2010-2011** aangegeven hoeveel tijd er voor het eerste studiejaar is geprogrammeerd voor onderwijsactiviteiten waarbij de docent fysiek aanwezig is.

   Is dit aantal klokuren vergelijkbaar met het aantal klokuren dat voor de periode **2009-2010** werd geprogrammeerd? Het gaat om een globale vergelijking van de geprogrammeerde tijd voor het **eerste studiejaar**[10] voor onderwijsactiviteiten waarbij de **docent fysiek aanwezig** is.

   - o Ja, dit aantal geprogrammeerde klokuren was voor de periode 2009-2010 ongeveer even groot als voor de periode 2010-2011.
   - o Nee, dit aantal geprogrammeerde klokuren was in 2009-2010 (veel) lager dan in 2010-2011, ongeveer….% lager (een ruwe schatting volstaat).
   - o Nee, dit aantal geprogrammeerde klokuren was in 2009-2010 (veel) hoger dan in 2010-2011, ongeveer….% hoger (een ruwe schatting volstaat).

7b. Wanneer de geprogrammeerde tijd voor 2010-2011 is aangepast ten opzichte van de periode 2009-2010, wat was daarvan de reden?

Voorbeeld

[10] wanneer de opleiding alleen in een driejarige variant wordt aangeboden gaat het hierbij om het startjaar van de studie

8. In de volgende vraag kijken we terug op de periode 2009-2010. U wordt verzocht een schatting te maken van de realisatie van de onderwijstijd in dit studiejaar: is alle onderwijstijd volgens plan geraliseerd? We beperken ons daarbij tot de onderwijstijd voor eerstejaars studenten11, waarbij de docent fysiek aanwezig was.

Van de voor **2009-2010** geprogrammeerde onderwijstijd voor **studiejaar 1** waarbij de docent fysiek aanwezig[12] was, is naar schatting het volgende deel **gerealiseerd**:

- o tussen de 95% en 100%
- o tussen de 90% en 95%
- o tussen de 75% en 90%
- o tussen de 50% en 75%
- o minder dan 50%

8b. Wanneer een deel van de onderwijstijd niet kon worden gerealiseerd, wat was daarvan de reden?

Voorbeeld

[11] wanneer de opleiding alleen in een driejarige variant wordt aangeboden gaat het hierbij om het startjaar van de studie

[12] hoorcolleges, werkcolleges/practica, begeleidingsuren, tentamens/examens, of andere onderwijsactiviteiten waarbij de docent fysiek aanwezig is

9. Naast de geprogrammeerde onderwijstijd is ook het aantal contactmomenten tussen student-docent een belangrijke factor binnen het onderwijsproces.

Kunt u bij benadering aangeven welk deel van de taakbelasting van docenten in **2009-2010** werd besteed aan **individuele contacten tussen docent en student**?

Toelichting:
- Voor deze vraag redeneren we vanuit de taakbelasting van de docent.
- Het gaat om een schatting van het **gemiddelde voor het docententeam** van de opleiding.
- Onder contacten met studenten verstaan we hier: **individuele contacten buiten de eerder genoemde onderwijsactiviteiten**, dus niet de reguliere contacten tijdens onderwijssituaties of geprogrammeerde begeleidingsgesprekken.
- Denk daarbij aan (extra) gesprekken, mail- of twitter-contacten of docent-student-contact via een elektronische leeromgeving (zoals blackboard).

Deel van de taakbelasting dat is besteed aan contacten met studenten in 2009-2010 buiten de genoemde onderwijsactiviteiten:
- o Minder dan 10%
- o Ongeveer 10% tot 20%
- o Ongeveer 20% tot 40%
- o Ongeveer 40% tot 60%
- o Meer dan 60%

Eventuele toelichting:

Voorbeeld

10. Wilt u te zijner tijd het rapport toegestuurd krijgen via de mail?
    - o Ja, mijn e-mailadres is: .....
    - o Nee

11. Heeft u nog opmerkingen of vragen over het onderzoek? U kunt hieronder uw opmerkingen plaatsen.

De vragenlijst is beëindigd, hartelijk dank voor uw medewerking!

Voorbeeld

Inspectie van het Onderwijs
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Vragenlijst voor onderzoek naar onderwijstijd in het hoger onderwijs wo-opleidingen – najaar 2010

Opleiding: …

In 2007 heeft de Inspectie van het Onderwijs de onderwijstijd in het bekostigde hoger onderwijs in kaart gebracht. Op verzoek van de minister van OCW zal dit jaar opnieuw een inventarisatie plaatsvinden, gericht op voltijds bachelor-opleidingen in hbo en wo. Ook de inspectie vindt dit een belangrijk onderwerp: onderwijstijd is een belangrijke factor voor de kwaliteit van onderwijs en het studiesucces.

De onderwijstijd wordt dit keer zowel in het bekostigde als in het niet-bekostigde onderwijs onderzocht. Het onderzoek is aangekondigd bij het management van uw instelling (College van Bestuur, Raad van Bestuur of directie van de instelling). Klik hier voor informatie over het onderzoek.

Voorbeeld

De vragenlijst bestaat uit elf vragen. De tijd die nodig is voor het invullen van de vragen is afhankelijk van wijze waarop deze gegevens binnen uw opleiding beschikbaar zijn.

De vragenlijst is inhoudelijk enigszins aangepast ten opzichte van de inventarisatie in 2007 en is getest in een kleine pilot.

Het is mogelijk de enquête tussentijds af te sluiten en op een later tijdstip verder te gaan met invullen. U start dan weer automatisch op de plaats waar u de laatste keer bent gestopt. Ook kunt u een voorbeeld van de vragenlijst uitprinten voor eigen gebruik. Wij vragen u echter met klem om de print niet naar ons op te sturen, maar de gegevens digitaal - door middel van deze internet-enquête – te verzenden.

Indien u uw functie vervult voor meerdere opleidingen wordt u verzocht de **vragen uitsluitend te beantwoorden voor de opleiding die in de e-mail vermeld staat**.

Wij verzoeken u uiterlijk **19 november 2010** de gegevens aan te leveren.

Voor eventuele vragen kunt u contact opnemen met info@ho-onderwijstijd.nl

Bij voorbaat dank voor uw medewerking.

Voorbeeld

1. Welke functie bekleedt u?
   - Opleidingsmanager van deze opleiding
   - Anders, namelijk...

2. Uit hoeveel onderwijsweken bestaat het studiejaar?

Toelichting:
- Onder '**aantal onderwijsweken**' verstaan we het totaal aantal weken waarin onderwijsactiviteiten plaatsvinden voor het betreffende studiejaar van de voltijd-opleiding in **2010-2011.**
- Onder onderwijsactiviteiten verstaan we zaken als: colleges, practica, stages, afstudeeronderzoek, tentamens (inclusief herkansingsweken), studiereizen of excursies en tijd geprogrammeerd voor zelfstudie of tentamenvoorbereiding. Activiteiten die buiten het studiejaar vallen, zoals summercourses of intake-activiteiten, blijven buiten beschouwing.
- Voor wo-masteropleidingen verzoeken we u de wettelijk verplichte doorstroommaster (direct aansluitende master) als uitgangspunt te nemen.

Aantal onderwijsweken in Studiejaar 1 (Bachelor)	
Aantal onderwijsweken in Studiejaar 2 (Bachelor)	
Aantal onderwijsweken in Studiejaar 3 (Bachelor)	
Aantal onderwijsweken in Studiejaar 4 (Master jaar 1)	
Aantal onderwijsweken in Studiejaar 5 (indien van toepassing: Master jaar 2)	

Voorbeeld

In de volgende twee vragen inventariseren we hoeveel onderwijstijd binnen uw opleiding wordt **geprogrammeerd.**

Daarbij maken we een onderscheid tussen de geprogrammeerde tijd voor onderwijsactiviteiten waarbij de **docent fysiek aanwezig** is (vraag 3), en de geprogrammeerde tijd voor onderwijsactiviteiten waarbij de **docent niet fysiek aanwezig** is (vraag 4).

Onderwijsactiviteiten zijn activiteiten gericht op het bereiken van de eindtermen of competenties van de opleiding. De onderwijsactiviteiten zijn uiteraard sterk afhankelijk van het karakter van de opleiding. Wij vragen u uw eigen specifieke situatie zo goed mogelijk te **vertalen naar de genoemde categorieën**.

Onder **geprogrammeerde tijd** verstaan we: de tijd voor onderwijsactiviteiten die is **gepland** per student voorafgaand aan de start van het cursusjaar, vastgelegd in bijvoorbeeld het jaarplan van de opleiding, de OER, de studiegids, programma- of moduleboeken of roosters**.**

Voorbeeld

3. Hoeveel tijd is er binnen uw opleiding geprogrammeerd voor onderwijsactiviteiten waarbij de **docent**[1] **fysiek aanwezig** is? Wij verzoeken u onderstaand schema in te vullen.

Toelichting:
- Het gaat hierbij steeds om de **geprogrammeerde onderwijstijd per student** per studiejaar in de **periode 2010-2011**, dat wil zeggen om de tijd voor **onderwijsactiviteiten**, zoals die is **gepland** voor het cursusjaar 2010-2011 voor een (reguliere) student.
- Wij vragen u het totaal aantal **klokuren** per student per studiejaar te noemen; graag lesuren die korter of langer duren omrekenen naar hele uren.
- Wanneer sprake is van differentiatie (bijvoorbeeld door verschil in vooropleiding of uitstroomprofiel) dan verzoeken wij u de vraag te beantwoorden voor de variant met **het grootste aantal studenten**.
- Indien een categorie voor u **niet van toepassing** is vult u in: 'niet van toepassing'.

	Studiejaar 1 (Bachelor) Totaal aantal klokuren per student voor dit studiejaar	Studiejaar 2 (Bachelor) Totaal aantal klokuren per student voor dit studiejaar	Studiejaar 3 (Bachelor) Totaal aantal klokuren per student voor dit studiejaar	Studiejaar 4 (WO Master 1) Totaal aantal klokuren per student voor dit studiejaar	Studiejaar 5 (WO Master 2) Totaal aantal klokuren per student voor dit studiejaar
Hoorcolleges[2] waarbij de docent fysiek aanwezig is					
Werkcolleges[3] (of projectonderwijs, practica, trainingen) waarbij de docent fysiek aanwezig is					
Stagebegeleiding[4] waarbij de docent fysiek aanwezig is					
Studiebegeleiding (bijv. inhoudelijke vragen, studieproblemen, SLB[5], afstuderen) waarbij de docent fysiek aanwezig is					
Tentamens/examens[6] waarbij een docent/medewerker fysiek aanwezig is					
Andere activiteiten onder fysieke begeleiding van een docent (bijv. excursies, studiereizen)					

voorbeeld

[1] Persoon die onderwijs verzorgt in dienst van de instelling
[2] onderwijssituaties waarbij relatief weinig persoonlijke interactie plaatsvindt tussen studenten en docent
[3] onderwijssituaties waarbij relatief veel persoonlijke interactie plaatsvindt tussen studenten en docent
[4] het gaat hier alleen om de inhoudelijke begeleiding vanuit de opleiding, niet om begeleiding vanuit de stagebieder of om logistieke zaken. De tijd die een student besteedt aan stage kunt u invullen bij
[5] studieloopbaanbegeleiding
[6] inclusief herkansingen

4. In deze vraag willen we inventariseren hoeveel onderwijstijd binnen uw opleiding wordt geprogrammeerd voor onderwijsactiviteiten waarbij de docent **niet fysiek aanwezig** is. Wij verzoeken u onderstaand schema in te vullen.

Toelichting:
- Het gaat hierbij steeds om de **geprogrammeerde onderwijstijd per student** per studiejaar in de periode 2010-2011, dat wil zeggen om de tijd voor onderwijsactiviteiten, zoals die is gepland voor het cursusjaar 2010-2011 voor een (reguliere) student.
- Wij vragen u het totaal aantal klokuren per student per studiejaar te noemen; graag lesuren die korter of langer duren omrekenen naar hele uren.
- Wanneer sprake is van differentiatie (bijvoorbeeld door verschil in vooropleiding of uitstroomprofiel) dan verzoeken wij u de vraag te beantwoorden voor de variant met het grootste aantal studenten.
- Indien een categorie voor u niet van toepassing is vult u in: 'niet van toepassing'.

	Studiejaar 1 (Bachelor) Totaal aantal klokuren per student voor dit studiejaar	Studiejaar 2 (Bachelor) Totaal aantal klokuren per student voor dit studiejaar	Studiejaar 3 (Bachelor) Totaal aantal klokuren per student voor dit studiejaar	Studiejaar 4 (WO Master 1) Totaal aantal klokuren per student voor dit studiejaar	Studiejaar 5 (WO Master 2) Totaal aantal klokuren per student voor dit studiejaar
Zelfstudie - individueel of in groepjes[7] - waarbij de docent niet fysiek aanwezig is					
Stage[8] / werkplekleren waarbij de docent niet fysiek aanwezig is					
Scriptie/ afstudeeronderzoek waarbij de docent niet fysiek aanwezig is					
Overige activiteiten waarbij de docent niet fysiek aanwezig is (bijv. activiteiten onder leiding van ouderejaarsstudent of gastspreker)					

voorbeeld

[7] studenten die samen werken aan projecten of opdrachten zonder dat de docent daarbij aanwezig is
[8] de dagelijkse supervisie berust bij het leerbedrijf, docenten van de opleiding zijn daarbij niet fysiek aanwezig

5a. Wanneer in het **eerste jaar** hoorcolleges worden aangeboden:
Hoe groot zijn de groepen waarin **hoorcolleges** worden gegeven?
- o minder dan 30 studenten
- o 30 tot 50 studenten
- o 50-100 studenten
- o meer dan 100 studenten

5b. Wanneer in het eerste jaar werkcolleges worden aangeboden:
Hoe groot zijn de groepen waarin **werkcolleges** worden gegeven?
- o minder dan 15 studenten
- o 15 tot 30 studenten
- o meer dan 30 studenten

6. Is er door het instellingsmanagement (College van Bestuur of directie van de instelling) een minimum aantal contacturen voor het eerste studiejaar vastgesteld?
   - o ja, namelijk … uur
   - o nee, er zijn geen eisen of afspraken hierover binnen de instelling
   - o nee, geen eis vanuit het instellingsmanagement maar er zijn wel eisen of afspraken hierover op decentraal niveau (bijv. binnen de faculteit), namelijk … uur

Eventuele toelichting:

voorbeeld

U hebt tot nu toe vragen beantwoord over de onderwijstijd die per student en studiejaar binnen de opleiding is geprogrammeerd. In de volgende drie vragen verzoeken wij u **terug te kijken** op het **studiejaar 2009-2010.**

Eerst vragen we u de geprogrammeerde onderwijstijd voor 2010-2011 te vergelijken met de tijd die voor het afgelopen studiejaar werd geprogrammeerd.

Vervolgens wordt u verzocht een schatting te maken van de **realisatie** van de onderwijstijd in 2009-2010. We beperken ons daarbij tot de onderwijstijd voor **eerstejaars studenten,** waarbij de **docent fysiek aanwezig** was.

De gerealiseerde onderwijstijd kan negatief afwijken van de geprogrammeerde tijd, bijvoorbeeld door lesuitval, ziekte van docenten, wijziging van het curriculm etcetera (vraag 8). Anderzijds kunnen studenten extra onderwijs ontvangen door contacten met docenten buiten de geprogrammeerde onderwijs- of begeleidingstijd om (vraag 9).

Voorbeeld

7. In vraag drie hebt u voor de periode **2010-2011** aangegeven hoeveel tijd er voor het eerste studiejaar is geprogrammeerd voor onderwijsactiviteiten waarbij de docent fysiek aanwezig is.

   Is dit aantal klokuren vergelijkbaar met het aantal klokuren dat voor de periode **2009-2010** werd geprogrammeerd? Het gaat om een globale vergelijking van de geprogrammeerde tijd voor het **eerste studiejaar** voor onderwijsactiviteiten waarbij de **docent fysiek aanwezig** is.

   - o Ja, dit aantal geprogrammeerde klokuren was voor de periode 2009-2010 ongeveer even groot als voor de periode 2010-2011.
   - o Nee, dit aantal geprogrammeerde klokuren was in 2009-2010 (veel) lager dan in 2010-2011, ongeveer….% lager (een ruwe schatting volstaat).
   - o Nee, dit aantal geprogrammeerde klokuren was in 2009-2010 (veel) hoger dan in 2010-2011, ongeveer….% hoger (een ruwe schatting volstaat).

7b. Wanneer de geprogrammeerde tijd voor 2010-2011 is aangepast ten opzichte van de periode 2009-2010, wat was daarvan de reden?

Voorbeeld

8. In de volgende vraag kijken we terug op de periode 2009-2010. U wordt verzocht een schatting te maken van de realisatie van de onderwijstijd in dit studiejaar: is alle onderwijstijd volgens plan geraliseerd? We beperken ons daarbij tot de onderwijstijd voor eerstejaars studenten, waarbij de docent fysiek aanwezig was.

   Van de voor **2009-2010** geprogrammeerde onderwijstijd voor **studiejaar 1** waarbij de docent fysiek aanwezig[9] was, is naar schatting het volgende deel **gerealiseerd**:

   - o tussen de 95% en 100%
   - o tussen de 90% en 95%
   - o tussen de 75% en 90%
   - o tussen de 50% en 75%
   - o minder dan 50%

8b. Wanneer een deel van de onderwijstijd niet kon worden gerealiseerd, wat was daarvan de reden?

Voorbeeld

[9] hoorcolleges, werkcolleges/practica, begeleidingsuren, tentamens/examens, of andere onderwijsactiviteiten waarbij de docent fysiek aanwezig is

9. Naast de geprogrammeerde onderwijstijd is ook het aantal contactmomenten tussen student-docent een belangrijke factor binnen het onderwijsproces.

   Kunt u bij benadering aangeven welk deel van de taakbelasting van docenten in **2009-2010** werd besteed aan **individuele contacten tussen docent en student**?

Toelichting:
- Voor deze vraag redeneren we vanuit de taakbelasting van de docent.
- Het gaat om een schatting van het **gemiddelde voor het docententeam** van de opleiding.
- Onder contacten met studenten verstaan we hier: **individuele contacten buiten de eerder genoemde onderwijsactiviteiten**, dus niet de reguliere contacten tijdens onderwijssituaties of geprogrammeerde begeleidingsgesprekken.
- Denk daarbij aan (extra) gesprekken, mail- of twitter-contacten of docent-student-contact via een elektronische leeromgeving (zoals blackboard).

Deel van de taakbelasting dat is besteed aan contacten met studenten in 2009-2010 buiten de genoemde onderwijsactiviteiten:
- Minder dan 10%
- Ongeveer 10% tot 20%
- Ongeveer 20% tot 40%
- Ongeveer 40% tot 60%
- Meer dan 60%

Eventuele toelichting:

Voorbeeld

10. Wilt u te zijner tijd het rapport toegestuurd krijgen via de mail?
    - o Ja, mijn e-mailadres is: …..
    - o Nee

11. Heeft u nog opmerkingen of vragen over het onderzoek? U kunt hieronder uw opmerkingen plaatsen.

De vragenlijst is beëindigd, hartelijk dank voor uw medewerking!

Voorbeeld

Bijlage II

Vragenlijst studentenpanel

1 *Hoeveel tijd is er voor jouw opleiding en studiejaar gemiddeld per week besteed aan onderwijsactiviteiten waarbij de **docent fysiek aanwezig** was?*

- Met tijd bedoelen we de **gerealiseerde** onderwijstijd: de tijd voor onderwijsactiviteiten die daadwerkelijk hebben plaatsgevonden (we vragen dus **niet** of jij er zelf gebruik van hebt gemaakt). Wij verzoeken je onderstaand schema in te vullen.
- Wij vragen je het **gemiddeld aantal klokuren per week** te noemen (een schatting op basis van de eerste maanden van dit lopende studiejaar: periode vanaf september t/m eind oktober 2010).
- We vragen je onderwijsuren die korter of langer duren om te rekenen naar **hele uren**.
- Indien een categorie voor jou **niet van toepassing** is, kun je het veld leeg laten.

Gemiddeld aantal klokuren per week in de periode van september t/m eind oktober 2010:
[meerdere antwoorden mogelijk]

- ❑ Hoorcolleges waarbij de docent fysiek aanwezig is---------- [ ]
- ❑ Werkcolleges (of projectonderwijs, practica, trainingen) waarbij de docent fysiek aanwezig is ---------- [ ]
- ❑ Stagebegeleiding waarbij de docent fysiek aanwezig is---------- [ ]
- ❑ Studiebegeleiding (bijv. inhoudelijke vragen, studieproblemen, SLB, afstuderen) waarbij de docent fysiek aanwezig is---------- [ ]
- ❑ Tentamens/examens waarbij een docent/medewerker fysiek aanwezig is ---------- [ ]
- ❑ Andere activiteiten onder fysieke begeleiding van een docent (bijv. excursies, studiereizen) ---------- [ ]

2 *Kun je aangeven welk deel van de tijd die stond ingeroosterd voor bovenstaande onderwijsactiviteiten, **niet door is gegaan**? Beantwoord de vraag voor jouw opleiding voor de periode vanaf september t/m eind oktober 2010.* [1 antwoord kiezen]

- ❑ minder dan 5% vd onderwijstijd
- ❑ 5 tot 10% vd onderwijstijd
- ❑ 10 tot 25% vd onderwijstijd
- ❑ 25 tot 50% vd onderwijstijd
- ❑ meer dan 50% vd onderwijstijd

[Extra vraag alleen voor 2e-jaars]

*Terugkijkend op je eerste studiejaar: Kun je bij benadering aangeven welk deel van de tijd die stond ingeroosterd voor bovenstaande onderwijsactiviteiten, **niet door is gegaan**? Beantwoord de vraag voor jouw opleiding voor de periode september 2009 – juni 2010.* [1 antwoord kiezen]

- ❑ minder dan 5% vd onderwijstijd
- ❑ 5 tot 10% vd onderwijstijd
- ❑ 10 tot 25% vd onderwijstijd
- ❑ 25 tot 50% vd onderwijstijd
- ❑ meer dan 50% vd onderwijstijd

Vraag 2a:

Wat gebeurt er als een onderwijsactiviteit uitvalt of als een docent afwezig is?

[nooit – soms- altijd]

- ❑ Het onderwijs wordt verzorgd door een andere docent
- ❑ Het onderwijs wordt verzorgd door een invaller die geen docent is (bijvoorbeeld een ouderejaars student)
- ❑ Het onderwijs wordt op een ander moment ingehaald
- ❑ Er wordt een vervangende onderwijsactiviteit aangeboden (bijv hoorcollege ipv werkcollege)
- ❑ Het lokaal wordt beschikbaar gesteld en studenten krijgen de mogelijkheid daar zelfstandig (samen) te werken
- ❑ De onderwijsactiviteit vervalt

*Hoeveel uur heb je dit studiejaar bij benadering **gemiddeld per week** tijd besteed aan onderstaande activiteiten? Beantwoord de vraag voor jouw opleiding voor de periode vanaf september t/m eind oktober 2010.*

- Bij meerdere studies graag alleen de tijd voor de opleiding, genoemd in vraag X
- Ook weer gemeten in aantal **klokuren gemiddeld per week** (schatting op basis van het lopende studiejaar: september/ oktober 2010)
- Indien een categorie voor jou **niet van toepassing** is, kun je het veld leeg laten.

Gemiddeld aantal klokuren per week in de periode van september t/m eind oktober 2010
[meerdere antwoorden mogelijk]

- ❑ Zelfstudie - individueel of in groepjes - waarbij de docent niet fysiek aanwezig is ---------- [ ]
- ❑ Stage / werkplekleren waarbij de docent niet fysiek aanwezig is ---------- [ ]
- ❑ Scriptie/ afstudeeronderzoek waarbij de docent niet fysiek aanwezig is---------- [ ]
- ❑ Overige activiteiten waarbij de docent niet fysiek aanwezig is (bijv. activiteiten onder leiding van ouderejaarsstudent of gastspreker) ---------- [ ]

3 Ruimte voor toelichting op de bovenstaande vragen naar onderwijstijd (vraag 1 t/m 3)

[Open vraag]

*5a Als je hoorcolleges krijgt aangeboden: Hoe groot zijn de groepen waarin **hoorcolleges** worden gegeven? [1 antwoord kiezen]*

- ❑ minder dan 30 studenten
- ❑ 30 tot 50 studenten
- ❑ 50-100 studenten
- ❑ meer dan 100 studenten
- ❑ niet van toepassing

*5b Als je werkcolleges krijgt aangeboden: Hoe groot zijn de groepen waarin **werkcolleges** worden gegeven? [1 antwoord kiezen]*

- ❑ minder dan 15 studenten
- ❑ 15 tot 30 studenten
- ❑ meer dan 30 studenten
- ❑ niet van toepassing

*6. Hoeveel individueel contact heb je met docenten **buiten de ingeroosterde onderwijsactiviteiten**?*
Denk bijvoorbeeld aan (extra) gesprekken, mail- of twitter-contacten of docent-student-contact via een elektronische leeromgeving (zoals blackboard) [1 antwoord kiezen]

- ❑ Ik heb ongeveer 10 uur of meer per week contact met docent(en) buiten de ingeroosterde onderwijsactiviteiten
- ❑ Ik heb ongeveer 5 tot 10 uur per week contact met docent(en) buiten de ingeroosterde onderwijsactiviteiten
- ❑ Ik heb ongeveer 1 tot 5 uur per week contact met docent(en) buiten de ingeroosterde onderwijsactiviteiten
- ❑ Ik heb maximaal 1 uur per week contact met docent(en) buiten de ingeroosterde onderwijsactiviteiten
- ❑ Ik heb nooit contact met docent(en) buiten de ingeroosterde onderwijsactiviteiten

7 *Ben je tevreden over de balans tussen zelfstudie en contacttijd?* [1 antwoord kiezen]

- ❑ Ja, de balans is goed
- ❑ Nee, het aantal contacturen is te laag
- ❑ Nee, het aantal contacturen is te hoog
- ❑ Weet niet/geen mening

Colofon

Dit rapport is onderdeel van het rapport 'Onderwijstijd in het hoger onderwijs – meting 2010-2011

Inspectie van het Onderwijs
Postbus 2730 | 3500 GS Utrecht
www.onderwijsinspectie.nl

2011-31 | gratis
ISBN: 978-90-8503-265-6
Publicatienummer: 22PD2011G035

Een exemplaar van deze publicatie is te downloaden vanaf de website van de Inspectie van het Onderwijs: www.onderwijsinspectie.nl.

© Inspectie van het Onderwijs | november 2011